“Ο Δάσκαλος”

Κάθε αντίγραφο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα

Έκδοση
Φώτης Παπαφωτίου
Θεσπρωτικό Πρεβέζης
τηλ. 2683031268
e-mail: gpapaf@tee.gr
Φωτογραφία εξωφύλλου.: Με τους μαθητές μου του Κερασόβου Άσσου, σε εκδρομή στη γενέτειρά μου, το Θεσπρωτικό.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση κειμένων ή εικόνων, εφ' όσον ρητά αναφέρεται η πηγή.

ISBN:

Φώτη Γ. Παπαφωτίου

"Ο Δάσκαλος"

Μονοπάτια της πορείας μου

(1957 - 1986)

Θεσπρωτικό 2015

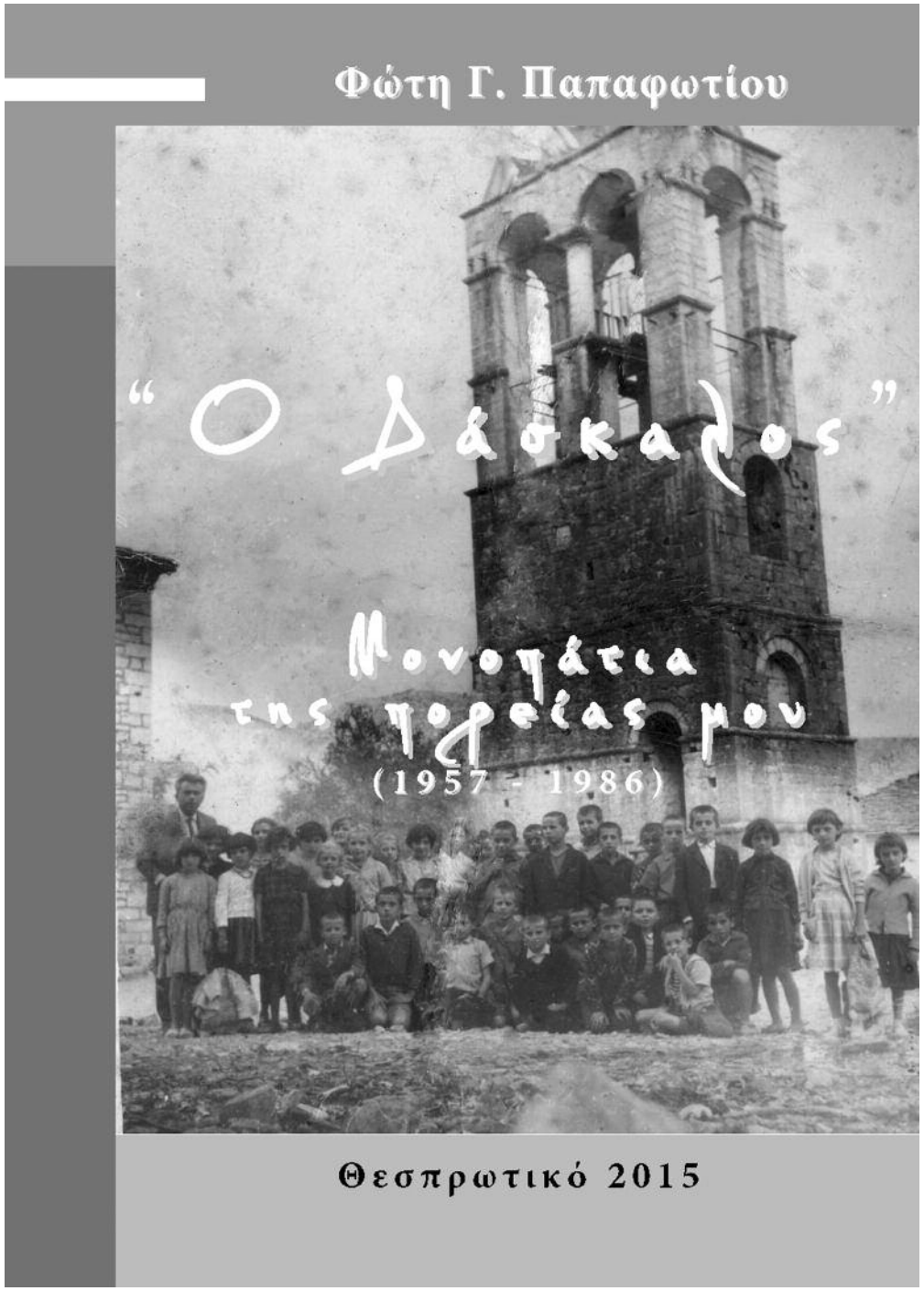

Αφιερώνεται στους μαθητές μου

Επιστολή ενός μαθητή

Αγαπημένε μου δάσκαλε,

Έμεινες στις ψυχές των μαθητών και των κατοίκων του χωριού μας, του Κερασόβου -Άσσου με το μικρό σου όνομα «Φώτης».

Είσαι ο δάσκαλός μου, αυτός που μου έπιασε το χεράκι – μικρό και φοβισμένο παιδί - και το οδήγησε να πλάσει τα πρώτα γράμματα. Θυμάμαι τους τοίχους γεμάτους από ταμπέλες με λέξεις και προτάσεις σύμφωνα με την ολική μέθοδο διδασκαλίας.

Σήμερα το Νέο Σχολείο προσπαθεί να αναπτύξει δραστηριότητες, αθλητικές δράσεις, μουσική παιδεία και μέσα από τη χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών να αναβαθμίσει το εποπτικό υλικό.

Ο δάσκαλός μου, τότε, μας μάθαινε την ξυλογλυπτική, την χειροτεχνία και πολλά άλλα. Με πόση χαρά περιμέναμε την ώρα των τεχνικών.

Την εκδρομή του Μάη στην Παναγία με τα τέσσερα Σχολεία, Άσσου, Νικολιτσίου, Ελιάς και το δικό μας που κάναμε αθλητικούς αγώνες.

Στις διάφορες εκδρομές που κάναμε, πέρα από τη χαρά και τη διασκέδαση, είχαμε να πληροφορηθούμε, με τη συνδρομή των δασκάλων μας, πολλά από το περιβάλλον, από το δάσος, το νερό του υδρόμυλου, την καλλιέργεια της γης, των πτηνών και των εντόμων κ.ά.

Την ώρα της Μουσικής που με το μαντολίνο σου έστηνες σωστό γλέντι στην αίθουσα. Οι χάρτες κρεμασμένοι στους τοίχους, η αμμοδόχος και τα όργανα της Φυσικής πειραματικής, δημιουργούσαν ένα πρωτοποριακό σχολείο. Οι εθνικές γιορτές που γίνονταν στην αυλή του σχολείου, στην πρόχειρα στημένη εξέδρα, ήταν αξέχαστες.

Ποτέ δεν έμαθα πού και πώς έβρισκες στολές, και ποτέ δεν ξέχασα το ρόλο του Κολοκοτρώνη που έπαιξα στις 25 Μάρτη στην έκτη τάξη. Με την ταπεινή μου κρίση σε θεωρώ έναν κοινωνικό αναμορφωτή του χωριού μας.

Σχολή γονέων τα πρωινά του Σαββάτου, βόλεϊ για τους ενήλικες τα απογεύματα, θεατρικά έργα για μικρούς και μεγάλους, κονσερβοποιία φρέσκων φασολιών για την καταπολέμηση της ανέχειας τον χειμώνα στα χρόνια 1963 - 67, τότε που τα παλληκάρια και οικογενειάρχες του χωριού έπαιρναν τον δρόμο της μετανάστευσης ομαδικά, στη Γερμανία.

Ζούσες στο μικρό καμαράκι δίπλα στο σχολείο με τη γυναίκα σου τη Βαγγελιώ, μια εξαιρετική και ταλαντούχο δασκάλα και άνθρωπο.

Συμβαίνει όμως, στην κοινωνία μας τη δόξα να την παίρνει ο άνδρας. Εδώ μπορώ να πω και τούτο. Αν ο δάσκαλός μας δεν είχε τη στήριξη της αξιόλογης κυρα - Βαγγελιώς, το σχολείο μας δεν θα ήταν ίσως σ' αυτό το ανεβασμένο επίπεδο. Την θυμάμαι που μου έκανε το τραπέζι όταν με τον «κύριο Φώτη» μέναμε ως αργά για να ζωγραφίσομε τα σκηνικά – έπιανε λίγο το χέρι μου - Τόσο απλά και τόσο όμορφα είχα την τιμή να κάθομαι μαζί σας στο ίδιο τραπέζι.

Έτσι και τώρα, δάσκαλος κι εγώ, έχω την τιμή να πίνω μαζί σας το καφεδάκι ή ένα ουζάκι και να αναπολούμε γλυκά τα περασμένα, αλλά και να ανταλλάσομε απόψεις για τα πολιτικά και κοινωνικά δρώμενα. Τότε ο δάσκαλός μου δεν έπαψε να συμμετέχει ως ενεργός και δημοκρατικός πολίτης στα κοινά και ως Δήμαρχος Θεσπρωτικού και με τη πολιτιστική του δράση.

Δάσκαλος με τα όλα σου κέρδισες τους Κερασοβίτες και έμεινες στις αναφορές τους στο πρόσωπό σου με το μικρό σου όνομα «Φώτης». Έζησες στο χωριό για χρόνια και πολλοί πιστεύουν πως έζησες κι εσύ τόσο κοντά που να θεωρείσαι ένας Κερασοβίτης ακόμα.

Με μεγάλη εκτίμηση, ο πρώην μαθητής σου και τώρα συνάδελφός σου.

Δημήτριος Κώνστας

Πρόλογος

Ίσως κάπως αργά ξεκίνησα να ανασκαλέψω στη μνήμη μου εικόνες και σκηνές και δραστηριότητες περασμένων δεκαετιών και να καταγράψω ό,τι κατέχω από τη δασκαλίστικη πορεία μου.

Αν και έχω να καταγράψω πολλά από τη ζωή μου, με πολλά σκαμπανεβάσματα γεμάτη, από την παιδική μου ηλικία μέχρι την ανδρική, προτίμησα τη δασκαλίστικη πορεία μου, σημείο που σηματοδοτεί ανακούφιση και ανανέωση για νέα ρότα στο μέλλον μου.

Αφορμή πήρα από μια καταγραμμένη αφήγησή μου, σε απαίτηση της κόρης μου Βάσως μια γιορτή των Τριών Ιεραρχών, ημέρα που το 1957 ανέλαβα Υπηρεσία, ως δάσκαλος.

Κάθε 30 Γενάρη ακούγαμε όλη η οικογένεια αυτή την ιστορία. Μια φορά, αφού την άκουσαν πάλι, με παρότρυναν να τους διηγηθώ κι άλλα από τη δασκαλική μου ζωή. Δεν τους χάλασα το χατίρι.

Έτσι ύστερα από σαράντα πέντε χρόνια θα δρασκελίσω τόπους, χωριά, σχολεία και κοινωνίες διανθισμένες με αγώνα, απόφαση, καρτερία και αφοσίωση στο έργο που κλήθηκα και ορκίστηκα να επιτελέσω.

Οι σημερινοί και οι μέλλοντες συνάδελφοι θα βρεθούν μπροστά σε δύσκολες καταστάσεις των παλαιοτέρων δασκάλων, τόσο για τις συνθήκες λειτουργίας των σχολείων, όσο και για τη διαβίωσή τους και πρόσβαση στα πετροχώρια μου.

Οι νεοδιοριζόμενοι δάσκαλοι κατά κανόνα υπηρετούσαν σε μονοθέσια σχολεία. Η πρόσβασή μας ήταν πολύ δύσκολη. Ώρες βαδίζαμε για να συναντήσομε δημόσιο οδικό δίκτυο. Σε πολλά χωριά δεν υπήρχαν διδακτήρια και η στέγαση γίνονταν σε ό,τι είδους κτίσμα υπήρχε. Τα σχολεία πληθωρικά με πολλές δεκάδες μαθητών, χωρίς εποπτικά μέσα διδασκαλίας, βιβλιοθήκη και γενικά υλικοτεχνική υποδομή. Οι γονείς φίλεργοι, ξωμάχοι του βουνού και του κάμπου με βαλάντιο πενιχρό που δύσκολα κατάφερναν να γεμίσουν τη σχολική τσάντα στοιχειωδώς.

Κοντά σ' αυτά είχαμε, σε πολλά χωριά και το ξενόγλωσσο στοιχείο, τ' «Αρβανίτικα». Μ' αυτά και με πολλά άλλα θ' ανταμώσετε περιδιαβαίνοντας τις λίγες καταγραμμένες εμπειρίες μου από τη διδασκαλική μου πορεία αλλά και τους αγώνες που έκαναν οι δάσκαλοι για να περπατήσει σιγά - σιγά κάποια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Ο Διορισμός

Κύριε Παπαφωτίου! Παρακαλώ υπογράψτε εδώ! Ήταν ο Ταχυδρομικός Διανομέας. Αφού υπόγραψα μου παράδωσε μια συστημένη επιστολή - έγγραφο του υπουργείου Παιδείας με τις ευχές του να 'χω καλό μήνυμα.

Ήταν μέσα Γενάρη του 1957. Άνοιξα το έγγραφο βιαστικά, γιατί είχα την αγωνία να δω αν είχα καλή είδηση, επειδή και πέρσι πήρα παρόμοιο έγγραφο που με απέλπισε. Έγραφε: «Η Επιτροπή Νομιμοφροσύνης, για να εγκρίνει τον διορισμό σας χρειάζεται να προσκομίσετε πλείονα και κρείσσονα στοιχεία».

Πληροφορήθηκα πως πρέπει να εγγυηθούν τη νομιμοφροσύνη μου δύο βουλευτές. Την είδηση της δυσκολίας του διορισμού μου την πληροφορήθηκε κι ο Θωμάς, ο αδελφός μου, απόφοιτος κι αυτός της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας. Τότε υπηρετούσε τη στρατιωτική θητεία του σε μονάδα των Αθηνών.

Στη Ράλλειο Ακαδημία Αθηνών διευθυντής ήταν ο Παναγιώτης Κοροντζής, πρώην δ/ντής της Ζ.Π.Α Ιωαννίνων και γνώριζε το πρόβλημά μου. Ήταν γνωστός του θείου μου Κώστα Παπαφωτίου, καθηγητή, που συνυπηρετούσαν παλιά στο Γυμνάσιο Άρτας. Έφυγε από τη Ζ.Π.Α το 1955. Τότε ήμουν τελειόφοιτος της Ακαδημίας. Φεύγοντας με κάλεσε και μου είπε:

- Αν σου συμβεί πρόβλημα με τον διορισμό σου, να με ενημερώσεις. Αυτό έκανε κι ο Θωμάς. Τον επισκέφτηκε και του είπε τα πικρά νέα. Τον είδα, μου λέει ο Θωμάς, πως στενοχωρήθηκε.

- Τι είναι φτούνα (αυτά), είπε, σπουδαστές δικούς μου να τους ταλαιπωρούν! Με καθησύχασε και μου υποσχέθηκε πως θα το πάρει το θέμα προσωπικά, και είχε τη δυνατότητα. Μια μέρα συνάντησε ένα συσπουδαστή του, που είχε πάει στον Δ/ντή μας να του επισπεύσει τον διορισμό. Η απάντηση ήταν:

- Πρώτα θα ταχτοποιηθεί ο Φώτης. Εσύ είσαι ακόμα στρατιώτης.

Αυτό το γεγονός με ηρέμησε και βεβαιώθηκα πως σύντομα θα διοριστώ. Παράλληλα βρήκα δύο βουλευτές που είχαν καλές αναμνήσεις από τον πατέρα μου, τον Γεώργιο Παπαφωτίου, και με ευχαρίστηση προσφέρθηκαν να με βοηθήσουν.

Έτσι το νέο έγγραφο του υπουργείου έγραφε: «Ευχαρίστως σας ανακοινώνομε πως διοριστήκατε δάσκαλος στον Νομό Πρέβεζας. Παρακαλούμε να μεταβείτε στην Επιθεώρηση Δημοτικής Εκπ/σης Πρεβέζης για να αναλάβετε Υπηρεσία.»

Η αγωνία μου έφυγε μ' ένα βαθύ αναστεναγμό ανακούφισης. Είχα αποφοιτήσει από την Ζ.Π.Α το έτος 1955 και μια και ήμουν αδιόριστος ασχολήθηκα με παραδόσεις μαθημάτων σε μαθητές δημοτικού και γυμνασίου. Ενημέρωσα γονείς και μαθητές πως υποχρεωτικά θα σταματήσομε την παράδοση μαθημάτων, τους ευχαρίστησα για τη συνεργασία μας και τους ευχήθηκα επιτυχία στους διαγωνισμούς του Φεβρουαρίου (Α! Εξαμήνου).

Η Ορκωμοσία

Στις 30 Γενάρη του 1957, η μάνα μου Βασιλική Παπαφωτίου και τ' αδέρφια μου με κατευόδωσαν στο ταξίδι μου για την Πρέβεζα.

Φτάνοντας στην πόλη παρουσιάστηκα στην Επιθεώρηση Δημοτικής Εκπαίδευσης. Επιθεωρητής ήταν ο Βασίλης Τζουμάκας. Από τον βοηθό του, τον Παναγιώτη Γιώτη, γνωστό μου δάσκαλο, πληροφορήθηκα πως ο κ. Επιθεωρητής είχε προσκληθεί σε εκδήλωση προς τιμήν των Τριών Ιεραρχών. Κατά τις 11 π.μ ήρθε ο Επιθεωρητής. Με παρουσίασε ο κ. Γιώτης. Με καλωσόρισε και μου ευχήθηκε καλή σταδιοδρομία.

- Γνώριζα, μου λέει, τον πατέρα σου το δάσκαλο τον Γιώργο Παπαφωτίου και έχω πολύ καλές αναμνήσεις. Τον ευχαρίστησα και του έδωσα τα διαπιστευτήριά μου.

- Θες να γίνεις δάσκαλος;

- Ναι, θέλω, απαντώ.

-Θα ορκιστείς;

-Ναι! Θα ορκιστώ. Μου βάζει το ευαγγέλιο μπροστά μου.

-Βάλε το χέρι σου στο ευαγγέλιο για να ορκιστείς. Θα επαναλαμβάνεις ότι ακούς.

- Ορκίζομαι...

Αφού τελειώσαμε μου λέει: -Πού θες να πας να δασκαλέψεις;

-Όπου έχει ανάγκη η υπηρεσία, απαντώ. Είχα πληροφορία πως υπάρχουν δύο κενές θέσεις. Η Κορυφούλα, που είναι σχετικά κοντά στον οδικό άξονα προς Πρέβεζα και η Λυγιά. Για την Κορυφούλα με πρόλαβε πριν λίγες μέρες η νεοδιορισθείσα και συσπουδάστριά μου Όλγα Λουκά. Έτσι, έμενε για μένα η Λυγιά. Είχα ακούσει πως στη Λυγιά δεν στεριώνει δάσκαλος και τα παιδάκια φοιτούσαν στο σχολείο του Βράχου. Η αλήθεια είναι πως απέχει από το δημόσιο δρόμο τρεις ώρες πορείας. Οι συνθήκες εργασίας και διαμονής δεν είναι καθόλου ευχάριστες. Ούτε διδακτήριο είχε, και είναι μέσα στην ερημιά. Μου μίλησαν για σωστή καταδίκη. Είχα βέβαια την ελπίδα πως, ίσως, υπάρχει κενή θέση σε κάποιο άλλο σχολείο με καλές προδιαγραφές. Άλλωστε, προσωρινή τοποθέτηση ήταν.

Τους συλλογισμούς μου διακόπτει μια δυνατή, επιβλητική φωνή.

- Θα πας να δασκαλέψεις στη Λυγιά. Ήταν ο κ. Επιθεωρητής. Όταν το

άκουσα, ένιωσα σαν να μου ήρθε μια κεραμίδα στο κεφάλι.

- Μωρέ! είπα. Από εμπόδιο σε εμπόδιο το πάει η τύχη μου!

Γρήγορα συνήρθα. Ίσως γιατί έπρεπε να κάνω την ανάγκη φιλοτιμία.

-Έδωσα όρκο, είπα, και επίορκος δεν γίνομαι. Άλλωστε στη ζωή μου είχα περάσει τόσες και τόσες δύσκολες καταστάσεις που η σημερινή θά' λεγα είναι παρωνυχίδα. Θα πάω, είπα μέσα μου, και πιστεύω πως θα ξεπεράσω τις αντίξοες συνθήκες διαβίωσης και επαγγελματικής εργασίας και δραστηριότητας.

Κοίταξε το ρολόι του ο κ. Τζουμάκας και μου λέει.

- Κοντεύει η ώρα δώδεκα. Θα φύγεις σήμερα. Τώρα! Το λεωφορείο φεύγει στις δύο το μεσημέρι. Κύριε Γιώτη, ετοίμασε σύντομα τα χαρτιά του. Εσείς μόλις πάτε στο σχολείο σας, στη Λυγιά, θα μας κάνετε αναφορά αναλήψεως υπηρεσίας με σημερινή ημερομηνία.

Χαιρετώ και φεύγω για το πρακτορείο αυτοκινήτων.

- Ποιό λεωφορείο πάει για Λυγιά;

- Δεν έχει συγκοινωνία για τη Λυγιά, μου απαντά ο Ανδρέας, ένας υπάλληλος του ΚΤΕΛ

- Και πώς πηγαίνουν ως εκεί;

- Μην ανησυχείς! Θα πάρεις το λεωφορείο της γραμμής για Καναλάκι-Πάργα. Στην κάτω Μυρσίνη θα κατεβείς. Οι Λυγιώτες έχουν νταραβέρι με το κατάστημα του Γιώργου Κουντούρη. Αυτός θα σε βοηθήσει για τα παραπέρα.

Τον ευχαρίστησα για τις πληροφορίες και πήγα και έβγαλα εισιτήριο. Φόρτωσα τα υπάρχοντά μου στο λεωφορείο και περίμενα να ξεκινήσομε. Στο τέρμα Μυρσίνης φτάσαμε κατά τις τρεις μ.μ. Τις αποσκευές μου, όπως τις ξεφόρτωσα τις πήγα στο κατάστημα του Γιώργου Κουντούρη. Του συστήθηκα. Χάρηκε πολύ όταν του είπα πως είμαι ο δάσκαλος για τη Λυγιά και άρχισε να μου επαινεί τους Λυγιώτες.

- Θά περάσεις καλά εκεί δάσκαλε. Να μου το θυμηθείς, και μην ακούς τι λένε για τη Λυγιά. Είναι βέβαια λίγο απόζερβα και θέλεις τρεις ώρες ποδαράτες να φτάσεις στο χωριό δάσκαλε! Ν' αφήσεις τα πράγματά σου εδώ και θα φροντίσω κι εγώ να στα φέρουν αύριο στη Λυγιά.

- Ας είναι, είπα μέσα μου, κι είναι σήμερα 30 Γενάρη, μέρα των γραμμάτων και κάνω ποδαρικό στην σταδιοδρομία μου. Παρήγορο κι αυτό.

Οδοιπορικό για τη Λυγιά

Δάσκαλε! Άκουσα πως θέλεις να πας στη Λυγιά! μου φώναξε κάποιος. Εγώ στα Ριζά, θέλεις να 'ρθεις μαζί μου ως εκεί; Και βλέπομε!

Με χαρά δέχτηκα και το θεώρησα αυτό καλή συγκυρία. Τα Ριζά, η παλιά Ρινιάσα, απέχει με το πόδι πάνω από μια ώρα. Ξεκινήσαμε. Ο φίλος είχε και άλογο. Ανηφορίζομε σ' ένα λόφο αρκετά ανηφορικό. Δεξιά είναι η Μυρσίνη και αριστερά το Μεγαδέντρι. Στα μέσα της διαδρομής του λόφου, παρά τις αντιρρήσεις μου, μ' έβαλε καβάλα στο άλογο. Το παράδοξο είναι τούτο. Όπως κάθισα, ''μεριά'' στο σαμάρι, έβλεπα το χωριό Μυρσίνη. Το Μεγαδέντρι ήταν στα νώτα μου και με την κουβέντα που είχα με το συνοδό μου, ούτε που κατάλαβα πως το περάσαμε, κι όταν με ρωτούσαν αν μου άρεσε το χωριό δεν ήξερα τι να πω, γιατί δεν το είχα δει.

Φτάσαμε στα Ριζά. Ευχαρίστησα τον άνθρωπο για την καλοσύνη του και ζήτησα να μου φωνάξει τον δάσκαλο. Δάσκαλος στα Ριζά ήταν ο Χρυσόστομος Καζαντζής από τα Γιάννενα. Είχε υπηρετήσει προσωρινά για ένα χρόνο στο δημοτικό σχολείο Θεσπρωτικού. Συναντηθήκαμε γρήγορα. Όταν του είπα ποιός είμαι, πολύ χάρηκε και προθυμοποιήθηκε να με διευκολύνει.

-Χάρηκα, μου λέει, όχι μόνο γιατί διορίστηκες, αλλά και γιατί στο Θεσπρωτικό είχα πληροφορηθεί για τον πατέρα σου, τον Γιώργο Παπαφωτίου, που τον έχουν φωτογραφία στο γραφείο του σχολείου και οι πληροφορίες μου για την προσωπικότητά του μ' έκαναν να τον θαυμάζω. Μου πρότεινε να με φιλοξενήσει, γιατί πλησίαζε το σούρουπο και θα 'φτανα νύχτα στη Λυγιά. Τον ευχαρίστησα για τις καλές του προθέσεις και του ζήτησα μόνο να μου δώσει κάποιον για να με οδηγήσει στο δρόμο για τη Λυγιά. Μού 'δωσε δύο μαθητές να μου δείξουν τον δρόμο. Αυτά τα καημένα, μαθημένα από τα ζώα που έβοσκαν, με οδήγησαν σε μια ρεματιά που δεν έβγαζε πουθενά.

Πλησίαζε η νύχτα και επειδή φοβήθηκα για την επιστροφή των παιδιών, τα έδιωξα για τα Ριζά. Προσανατολίστηκα περίπου για τη Λυγιά και έκοψα δρόμο στα τυφλά, ανάμεσα από δένδρα, χαμόκλαδα και νεροσυρμές. Κάποτε έφτασα σ' ένα δρομάκι που φαινόταν να έχει βατότητα. Η Λυγιά απέχει από τα Ριζά πάνω από μια ώρα. Σχεδόν είχε σουρουπώσει. Για καλή μου τύχη συναντώ ένα τσοπανόπουλο, το Λία Καλογήρου.

- Γεια σου ρε τσέλιγκα, με τα πεντακόσια, του κάνω.

- Γεια σου και σένα, μου λέει.

- Από πού είσαι, παλικαράκι;

- Για, από δω γύρα, μόκρυβε το χωριό. Θέλω να πάω στη Λυγιά, είμαι ο καινούργιος δάσκαλος. Μόλις άκουσε δάσκαλος, αναταράχτηκε, πήδησε από χαρά! Τί; Δάσκαλος; Έλα και είναι μήνες τώρα το σχολείο κλειστό. Σε καρτερούμε όλοι στο χωριό. Έβγαλα να καπνίσω ένα τσιγάρο. Πρόσφερα και στο Λία.

-Δεν καπνίζω, μου λέει, αλλά από τη χαρά που μού 'δωσες θα το ανάψω.

-Για πες μου, είναι μακριά η Λυγιά;

-Είναι πολύ σιμά. Θα σε πάω ως παρέκει για να μη μπουρδουκλωθείς στις νεροσυρμές και στους κατσικόδρομους. Να, αυτό το μονοπάτι θα σε βγάλει στη Λυγιά. Άμα φτάσεις σε κανένα σπίτι, να σε πάνε εκεί που θέλεις.

Τον ευχαρίστησα και τράβηξα για τη Λυγιά. Είχε αρχίσει να νυχτώνει. Λίγο η νύχτα, λίγο η κούραση και τα μονοπάτια κι οι νεροσυρμές, μ' έκαναν να χάσω το δρόμο. Τραβάω στα ίσια και φτάνω σ' ένα αυλόγυρο σπιτιού. Για καλή μου τύχη στην αυλή ήταν κάποιος. Του φωνάζω.

-Εδώ είναι η Λυγιά;

-Εδώ! Ποιός είσαι και τι ζητάς; -Έρχομαι από την Πρέβεζα και πάω στη Λυγιά. Είμαι ο νέος δάσκαλος.

-Δάσκαλος! κάνει όλο χαρά. Έλα μέσα να ξαποστάσεις.

Με τις φωνές βγήκε και η γυναίκα του κι αντάμα με ανάγκασαν και μπήκα στο σπίτι. Ο πατριώτης ήταν ο Γιώργος ο Καλόγερος, παιδί του μπαρμπα-Αποστόλη του «ιδιοκτήτη του σχολείου» που θ' αναφερθούμε πιο κάτω. Πιάσαμε την κουβέντα σχετικά με το σχολείο, τα παιδιά, τους γονείς και τους δασκάλους που έρχονταν και γρήγορα έφευγαν. Κι ενώ κουβεντιάζαμε, μια μοσχοβολιά μού 'σπασε τη μύτη από τηγανητά αυγά με βούτυρο. Για νά 'μαι ειλικρινής είχα πεινάσει για καλά. Έκανα την ανάγκη φιλοτιμία και για να μην «χαλάσω» το χατίρι και τις συνήθειες φιλοξενίας στρώθηκα «σα μάστορας» στο φαΐ.

-Θέλω να βρω απόψε τον πρόεδρο της σχολικής εφορίας.

-Είναι ο πεθερός μου!

Και πριν ν' αποσώσει την κουβέντα φάνηκε στην πόρτα ο πρόεδρος που τον είχε ειδοποιήσει ο ίδιος. Όλο χαρές και γέλια ο πρόεδρος. Μου συστήνεται.

-Γιώργος Μπάκας. Άρχισε κι αυτός τις φιλοφρονήσεις. Με παίρνει και πάμε στο σπίτι του που ήταν εκεί κοντά.

Είχε και παιδιά σχολικής ηλικίας. Με υποδέχτηκαν με χαρά και καλοσύνη. Σε λίγο ακούγεται καμπανοχτύπημα.

-Τι τρέχει και χτυπά η καμπάνα νυχτιάτικα, ρωτάω. Μπήκε καμιά φωτιά ή συμβαίνει κάτι άλλο κακό;

-Η καμπάνα δάσκαλε, μου κάνει ο πρόεδρος, χτυπάει και για χαρές, κι απόψε όλο το χωριό ξεσηκώθηκε για να υποδεχτεί το νέο δάσκαλο και να χαρεί για τον ερχομό του.

Στο Καφενείο

Πήγαμε στο καφενείο. Ένα καλύβι αρκετά ευρύχωρο και κάπως φωτισμένο. Είχε προχωρήσει η νύχτα αρκετά. Έξω απ' το καφενείο κόσμος πολύς.

-Καλωσόρισες, δάσκαλε, στο χωριό μας! Ακούστηκε η φωνή του Θωμά Καλόγηρου του προέδρου της κοινότητας.

-Όλο το χωριό σε υποδέχεται με αγάπη.

Ένα ομαδικό καλωσόρισμα, μπερδεμένο αλλά δυνατό ακούστηκε απ' όλους κι έτρεξαν να μου πιάσουν το χέρι. Μέχρι και χειροκρότημα από ενθουσιασμό ακούστηκε. Σωστός πανζουρλισμός. Κι άρχισαν τα κεράσματα. Τι άλλο! Ουζάκι και ξεροσφύρι μάλιστα. Τι περίμενες τέτοια ώρα! Η αλήθεια είναι πως έμεινα άναυδος. Λες και είχαν κερδίσει τον πρώτο λαχνό του λαχείου και είχαν τρελαθεί από τη χαρά τους.

Άρχισα να διώχνω απ' το μυαλό μου τις άσχημες πληροφορίες, που μου είχαν φυτευτεί από τον λόγο που δε στέριωνε δάσκαλος στο χωριό. Κάποτε υψώνω το ποτήρι μου και τους ευχαριστώ για τη θερμή υποδοχή που μου επιφυλάχτηκε και τους ευχήθηκα καλή συνεργασία για προκοπή των παιδιών τους και του χωριού. Με χειροκρότησαν ζεστά και ακούστηκαν συγκεχυμένες φράσεις, όπως «δάσκαλε να μείνεις, θα τα περάσεις ωραία, θα μας δεις» κ.ά.

- Εν τω μεταξύ, είχαμε έρθει με τα ουζάκια σε τσακίρ κέφι. Πετάχτηκε ο πρόεδρος και έδωσε το σύνθημα της λήξης της βραδιάς.

-Έχομε καιρό να ιδωθούμε με τον δάσκαλο. Ας σκορπιστούμε, γιατί είναι κι αυτός αποσταμένος και πρέπει να χτυπήσει πρωί-πρωί την καμπάνα για το σχολείο.

Ρωτάει κάποιος.

- Δάσκαλε! Αύριο τα παιδιά θα πάνε στο σχολείο του Βράχου ή θα έρθουν εδώ; Πετάχτηκαν όλοι να τον φάνε!

- Τι δουλειά έχουν στο Βράχο! Τώρα έχομε δάσκαλο δικό μας!

Το χωριό Βράχος και η Λυγιά είναι μια κοινότητα με έδρα το Βράχο. Χωρίζει τα δύο χωριά μια μικρή ρεματιά. Στο βράχο φοιτούσαν οι μαθητές της Λυγιάς όποτε δεν είχαν δικό τους δάσκαλο.

- Εσύ, δάσκαλε, κανονίσαμε να μείνεις στο σπίτι του Βαγγέλη Τούλια.

Στο σπίτι με υποδέχτηκαν με χαρά όλοι τους, μικροί και μεγάλοι. Ο γερο-Ναστάσης Τούλιας, ο πατέρας του Βαγγέλη και του Γρηγόρη, οι νυφάδες και τ' αγγόνια του. Το σπίτι ανήκε στις δύο οικογένειες. Είχε στη μέση ένα καμαράκι. Αυτό έγινε το κατοικιό μου.

Η Πρώτη Μέρα

Το πρωί με ξύπνησε ένας δυνατός ήχος, λες και ήταν σφύριγμα καραβιού. Ήταν ο «κόχυλας» από το ελαιοτριβείο για ξεκίνημα της δουλειάς.

Έφυγα για το σχολείο με τον Γιάννη και τον Κώστα, τα παιδιά του Βαγγέλη που ήταν μαθητές. Στην αυλή του σχολείου είχαν ξημερώσει οι μαθητές. Φτάνοντας έτρεξαν όλοι να με χαιρετίσουν και να μου φιλήσουν το χέρι. Κοντά στο σχολείο, κρέμονταν σε μία «φτελιά» η καμπάνα της εκκλησίας.

Έτρεξαν δυο αγόρια και άρχισαν τις κωδωνοκρουσίες. Τρόμαξα να τα σταματήσω.

- Ποιό είναι το σχολείο παιδιά;

- Να! Αυτό εδώ κύριε!

Μια χορταποθήκη, ένα αχούρι που το λένε στο χωριό, με μια ξύλινη χοντροκομμένη πόρτα και δυο μικρά παραθυράκια χωρίς τζάμια, μόνο με εξώφυλλα. Για φωτισμό είχαν ανοίξει στη στέγη ένα φεγγίτη. Δάπεδο και τοίχοι από χώμα. Κρεμασμένος στον τοίχο ένας μαυροπίνακας από δυο τάβλες βαμμένες. Μέσα στην «αίθουσα» αρκετά δίεδρα θρανία για τους μαθητές. Για έδρα του δασκάλου ένα παλιό τραπεζάκι.

- Ώρα για σχολική εργασία.

Χτύπησα παλαμάκια και τα παιδάκια όπως ήξεραν παρατάχτηκαν κατά τάξεις. Κάναμε την πρωινή προσευχή και πέρασαν στην αίθουσα. Περίπου τριάντα μαθητές ήταν. Έγινε η σχετική γνωριμία μας και ενημερώθηκα σχετικά με τη διδακτέα ύλη κάθε τάξης. Εντύπωση μου έκανε η εμφάνιση των παιδιών. Καθαρά, περιποιημένα, χαρούμενα προσωπάκια και πρόσχαρα ν' ανταποκριθούν σε ό,τι ζητήσει ο δάσκαλός τους. Καλό σημάδι, σκέφτηκα. Οι γονείς ενδιαφέρονται για τα παιδιά τους.

Πέρασε περίπου μια διδακτική ώρα, ενημέρωσης και γνωριμίας. Κάναμε διάλειμμα εργασίας. Έπρεπε να ετοιμάσω την αναφορά αναλήψεως καθηκόντων γιατί ήταν η μέρα που έρχεται ο ταχυδρόμος. Το ημερολόγιο έγραφε 31 Γενάρη 1957. Στις 2 Φεβρουαρίου, ημέρα της Υπαπαντής, γιορτάζαμε στα σχολεία τη γιορτή της ΜΑΝΑΣ. Σκέφτηκα πως είναι η ευκαιρία για κάποια σχολική δραστηριότητα. Πρώτα βέβαια φρόντισα και έμαθα πως όλοι οι μαθητές έχουν τις μανάδες τους.

Μπήκαμε πάλι στην αίθουσα για τη συνέχεια της σχολικής εργασίας. Καταπιάστηκα με τις μικρές τάξεις Πρώτη - Δευτέρα και στις άλλες έδωσα εργασία υπό τύπου σιωπηρών εργασιών με πολύ ελαφρές ασκήσεις και

προβληματισμούς.

Κάποια στιγμή σταμάτησα τις εργασίες των παιδιών και τους ανακοίνωσα τα σχετικά με την γιορτή της Μάνας. Με χαρά και προθυμία δέχτηκαν την πρότασή μου. Χωρίς να χάσω χρόνο ξεκινάω την προετοιμασία της γιορτής. Γράφω στον πίνακα ένα τραγούδι για τη μάνα και σιγά-σιγά άρχισα την εκμάθηση. Κάπως τα καταφέραμε.

-Παιδιά! τους λέω, μόνο μια μέρα μας μένει για προετοιμασία. Όποιο παιδί μπορεί, ας ρωτήσει δικούς του να του πουν, αν ξέρουν, καμιά ιστορία για τη μάνα ή κανένα σχετικό ποίημα. Θέλω να πείτε στους δικούς σας, πως τους καλούμε μεθαύριο 2 Φ/ρίου, στις 12 το μεσημέρι να έρθουν να παρακολουθήσουν την γιορτή.

Ευκαιρία είναι, σκέφτηκα, να γνωριστώ με τους γονείς και να συζητήσομε για τα προβλήματα του σχολείου.

Στον Αη-Θωμά μετά την θεία λειτουργία. Αριστερά φαίνεται ο μαντρότοιχος του περίβολου της εκκλησίας. Από αριστερά φαίνονται: Παναγιώτης Μπάκας, Αναστάσιος Στάικος, Ο παπα-Γιάσος (Ιάσων) εφημέριος των δύο χωριών (Λυγιάς και Βράχου), Αναστάσιος Τούλιας, Μιλτιάδης Ντούσκας, Σωτήρης Καλόγηρος, Γεώργιος Ντούσκας (πρόεδρος της σχολικής εφορίας), Κώστας Μπάκας. Κάτω: Χριστόφορος Ποντίκης, Γεωργία Σωτ. Καλογήρου, Φίλιππος Καλόγηρος.

Συνάντηση με τους γονείς

Τη μεθεπόμενη, 2 Φ/ρίου κατά τις 12 το μεσημέρι γέμισε η αυλή από κόσμο. Μετά από ένα σύντομο διάλειμμα καλέσαμε τους γονείς να μπουν στην αίθουσα για ν' αρχίσει η γιορτή. Κι άρχισε η γιορτή. Ένας μαθητής διάβασε το πρόγραμμα της γιορτής και αναφέρθηκε στη σημασία του γιορτασμού της μάνας. Μίλησαν κι άλλοι μαθητές για το ρόλο της αγάπης της μάνας στα παιδιά, τη φροντίδα τους, την προστασία τους, τη βοήθειά τους για προκοπή και ενάρετο βίο. Ακούστηκαν και ιστορίες για τη «μητρική στοργή», για την «αυτοθυσία της μάνας», για την καθημερινή παρουσία της για τις υποχρεώσεις των παιδιών σ 'αυτή και την αγάπη τους.

Διαβάστηκαν δυο -τρία ποιηματάκια που τους είχα δώσει σχετικά με τη γιορτή και τελείωσε ο γιορτασμός με το τραγουδάκι «Μάνα κράζει το παιδάκι, Μάνα ο νιος και μάνα ο γέρος» κ.λ.π.

Ευχαριστήσαμε και τους γονείς που μας τίμησαν με την παρουσία τους και τους επισημάναμε πως πρέπει κι οι μεγάλοι να σέβονται τις μάνες των παιδιών τους. Έφυγαν οι μαθητές κι έμειναν οι μεγάλοι για να κουβεντιάσομε για θέματα του σχολείου. Πριν ξεκινήσει η κουβέντα μας, πετάγεται ο γέρο Ναστάσης ο Τούλιας φωνάζοντας.

- Για ακούστε εδώ, ορέ χωριάτες! Τι καταλάβατε από τη σημερινή γιορτή του σχολείου; Ποιός μπορεί να μας πει; και συνέχισε.

- Προτού μου πείτε σεις, θα σας πω εγώ τι κατάλαβα και με πιο ζωηρή φωνή: -Κατάλαβα πως ο δάσκαλος θα μείνει στο χωριό, δεν θα μας φύγει. Τι λες Δάσκαλε κι εσύ;

Τά 'χασα για λίγο! Δεν περίμενα τέτοια εξέλιξη. Οι χωριανοί, που στην αρχή γέλασαν με την πρωτοβουλία του γέρου, ξαφνικά δε 'βγάζαν άχνα. Περίμεναν με αγωνία τη δική μου απάντηση. Αυθόρμητα, χωρίς δισταγμό και υποκρισία τους λύνω τη σιωπή.

- Θα μείνω! Γιατί να μη μείνω; Δεν πειράζει που δεν έχομε καλό σχολείο (διδακτήριο). Όλοι μαζί θα το κάνομε. Δεν πειράζει που είμαστε τρείς ώρες δρόμο μακριά από συγκοινωνία. Με υποχρεώσατε με τη σημερινή παρουσία σας, που δείχνει ότι έχετε ενδιαφέρον για το σχολείο και τα παιδιά σας. Μαζί θα δουλέψομε και όλα θα πάνε καλά.

Η χαρά τους φάνηκε στα πρόσωπά τους και η ευχαρίστησή τους πνίγηκε σε ανάκατες ευχάριστες φωνές.

Υπήρχε ένα κτίριο, λιθόκτιστο, αρκετά ευρύχωρο, αλλά μόνο σαν τοιχοποιία που προοριζόταν να γίνει διδακτήριο. Επιθυμία τους ήταν να ολοκληρώσουν την κατασκευή για να γίνει το διδακτήριο του σχολείου. Για την αποπεράτωση η δαπάνη θα ήταν αρκετά μεγάλη. Έπρεπε η τοιχοποιία να ολοκληρωθεί, να γίνει στέγη, πόρτες, παράθυρα, επιχρίσματα και τα λοιπά χρειώδη, για να γίνει λειτουργικό. Είχα την πληροφορία, πως αν οι κάτοικοι προσφέρουν κάποια δαπάνη για τις εργασίες, το κράτος θα αναλάβει την υπόλοιπη δαπάνη. Η τοιχοποιία υπήρχε. Αν βοηθούσαμε στην τοποθέτηση στέγης, θα είχαμε ίσως την απαίτηση για την συνέχιση των εργασιών από το κράτος. Σήμερα, έκανα τη σκέψη, είναι η ευκαιρία να το συζητήσομε, που έχουν κάποια ψυχική ευφορία που θα μείνει ο δάσκαλος στο χωριό τους. Έτσι αποφάσισα ν' ανοίξομε την κουβέντα. Τους εξήγησα όλα τα παραπάνω γραφόμενα περί βοήθειας κ.λ.π

Η Λυγιά είναι χωριό που σαν παραγωγή έχει το ελαιόλαδο, που είναι και γνωστό για την καλή ποιότητα.

Ύστερα από σχετική συζήτηση, δέχτηκαν να συνεισφέρουν όλοι στην αποπεράτωση του σχολείου δίνοντας δέκα οκάδες λάδι το κάθε νοικοκυριό. Ορίστηκε μία επιτροπή που θα συγκέντρωνε το λάδι. Η επιτροπή συγκροτήθηκε από τον δάσκαλο, τον Γιώργο τον Ντούσκα, τον Νικόλα Σίμο Μπάκα και τον Λάκη Καλόγηρο.

Την άλλη μέρα έστειλα αναφορά στον κ. Επιθεωρητή για τα καθέκαστα. Σε λίγες μέρες βρέθηκα στο Γραφείο της επιθεώρησης στην Πρέβεζα. Ο κ. Επιθεωρητής, αφού με συνεχάρη για την πρωτοβουλία μου, μου ανακοίνωσε πως θα στείλει μηχανικό της υπηρεσίας για να συντάξει μελέτη και πως ο ίδιος θα εγκρίνει πρωταρχικά το ποσό των δέκα χιλιάδων δραχμών για την αποπεράτωση του διδακτηρίου. Κάθε βράδυ η επιτροπή πήγαινε στα σπίτια και μάζευε το λάδι. Χωρίς γογγυσμό οι κάτοικοι ανταποκρίθηκαν στη συνεισφορά.

Συγκεντρώθηκε γύρω στις εξακόσιες οκάδες λάδι. Το πουλήσαμε και εισπράξαμε περίπου δέκα χιλιάδες δραχμές. Νέα αναφορά στην Επιθεώρηση για τη συγκέντρωση του χρηματικού ποσού. Αποτέλεσμα ήταν να σταλεί αμέσως μηχανικός για τη σύνταξη μελέτης αποπεράτωσης και να χορηγήσει νέα πίστωση εννιά χιλιάδων δραχμών. Με βάση τη μελέτη παραγγείλαμε τα κεραμίδια και τον ασβέστη. Η παραλαβή τους έγινε τον Ιούλιο στο λιμανάκι του Αϊ-Θωμά.Η αποπεράτωση έγινε στα επόμενα δύο χρόνια. Προσωπικά δεν χάρηκα το νέο σχολείο, γιατί είχα ήδη μετατεθεί από την πρώτη χρονιά (1957) στη Λούτσα. Χάρηκα όμως γιατί πρόσφερα με τις δυνατότητές μου στην ολοκλήρωση της κατασκευής του διδακτηρίου.

Σχολική Εργασία

Πρώτη μου ενέργεια ήταν να συναντηθώ με τον συνάδερφο του σχολείου του Βράχου, τον Βαγγέλη (Ρίζο) τον Τζίμα, που ήταν και συμπατριώτης. Αυτός είχε το αρχείο του Σχολείου και ό,τι άλλο σχετικό είχε με τη λειτουργία του. Ο Ρίζος πολύ χάρηκε που με είδε. Μου παρέδωσε το Αρχείο του Σχολείου και ό,τι άλλα σχετικά είχε. Με ενημέρωσε ως προς το διοικητικό μέρος: Μαθητολόγια, Γενικό έλεγχο, Βιβλίο πρακτικών, Πρωτόκολλο, Φάκελο εγγράφων και διαταγών, το Ταμείο του σχολείου κ.λ.π. Επίσης με ενημέρωσε για το ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων της εβδομάδας.

Οι μαθητές στο σύνολό τους ήταν προμηθευμένοι με μαθητικό υλικό. Βοηθητικά βιβλία για τον δάσκαλο και εποπτικά μέσα δεν υπήρχαν, ούτε παιδική σχολική βιβλιοθήκη.

Στηριζόμενος στην καλή διάθεση των γονέων, προμηθεύτηκα μερικά παιδικά βιβλία, μερικούς χάρτες για ανάρτηση και άλλο σχετικό υλικό για την εύρυθμη λειτουργία του Σχολείου.

Κοντολογίς έκανα προσπάθεια να οργανώσω λειτουργικά την αίθουσα διδασκαλίας. Οι μαθητές ήταν λίγο - πολύ ενήμεροι στην ύλη των μαθημάτων. Σκόπιμες απουσίες δεν είχαν, όπως σε πολλά χωριά.

Κάλεσα τους γονείς σε συνάντηση και κουβεντιάσαμε για το πώς θα μπορούν κι αυτοί να βοηθήσουν τα παιδιά τους. Έδειξαν ενδιαφέρον και τα αποτελέσματα ήταν θετικά.

Στα Μονοθέσια Σχολεία υπάρχουν πολλές δυσκολίες στη διδακτική εργασία. Ο χρόνος για κάθε μάθημα είναι πολύ μικρός για να καλύψει τη διδακτέα ύλη του μαθήματος. Γι' αυτό έπρεπε να οργανώσω τις σιωπηρές εργασίες σε τρόπο που να συμπληρωθούν τα εκάστοτε διάφορα ωριαία μαθήματα.

Εποπτικά μέσα δεν υπήρχαν. Εκ των ενόντων προσπαθούσα να εργασθώ. Οι μαθητές δεν είχαν εμπειρίες και γνώσεις πέρα απ΄ το χωριό τους, ούτε κανένας διάβαζε εφημερίδα, περιοδικό, ή άλλο έντυπο.

Από τη βιβλιοθήκη του πατέρα μου ανέσυρα μερικά βοηθητικά. Θυμάμαι το «Γιατί», ένα βοηθητικό για τη Φυσική ένα βιβλιαράκι του θείου μου του Κώστα Παπαφωτίου, καθηγητή καλλιτεχνικών μαθημάτων, με οδηγίες για ζωγραφική, για προοπτική, για μεγεθύνσεις, για χειροτεχνία με απλά μέσα.

Δεν πρέπει να παραλείψω και τις γνώσεις και εμπειρίες που είχα από την

Ακαδημία. Είχα κρατήσει αρκετές σημειώσεις από υποδειγματικές διδασκαλίες και πιο πολύ από τη λειτουργία των προτύπων Μονοθεσίων.

Πολύ βοηθήθηκα κι εγώ και οι μαθητές μου.

Με προσπάθεια και υπομονή, κάπως έστρωσε η σχολική εργασία. Την επόμενη χρονιά αρκετοί μαθητές της Έκτης τάξης πήγαν στο Γυμνάσιο.

Στην αυλή του σπιτιού που έμενα. Από αριστερά: Φώτης Παπαφωτίου (δάσκαλος), Τούλα Ευαγγέλου Τούλια (μαθήτρια), Γεωργία σύζυγος Ευαγ. Τούλια, Αλεξάνδρα σύζυγος Γρηγόρη Τούλια, Γρηγόρης Αναστασίου Τούλιας, Λαμπρινή Παπαφωτίου (αδελφή μου). Θωμάς Παπαφωτίου, αδελφός μου, Ο παππούς Αναστάσιος Τούλιας. (Στα γόνατά του ο εγγονός του Κοσμάς)

Ο Βράχος

Η Λυγιά ανήκε στην κοινότητα του Βράχου. Ο Βράχος είναι το χωριό προς βοράν της Λυγιάς και συνορεύουν. Ένας χείμαρρος είναι το όριό τους. Δάσκαλος ήταν κείνη τη χρονιά ο Βαγγέλης (Ρίζος) Τζίμας από το Θεσπρωτικό. Είχαμε πολύ καλή συνεργασία και σαν δάσκαλοι και σαν «απομονωμένοι».

Κάναμε συναντήσεις, εκδρομές από κοινού τα δύο σχολεία και ανταλλάξαμε επισκέψεις.

Ο παπάς των χωριών, ο Παπαγιάσος (Ιάσων) ήταν από το Βράχο. Κάπου - κάπου ερχόταν και λειτουργούσε στον Αη-Θωμά της Λυγιάς.

Το χωριό Βράχο τον έλεγαν Σκέμπο, λέξη που σημαίνει βράχος. Πραγματικά το χωριό ήταν χτισμένο σαν σε ένα βράχο που δυτικά ήταν το βουνό κομμένο σαν με μαχαίρι.

Η έδρα της κοινότητας ήταν στο Βράχο. Πρόεδρος όμως τις πιο πολλές φορές έβγαινε απ' τη Λυγιά.

Τούτη τη χρονιά, όπως και πιο πάνω ανάφερα, πρόεδρος ήταν ο Θωμάς Καλόγηρος, νέος στην ηλικία και κάναμε θαυμάσια παρέα. Πηγαίναμε στα γύρω χωριά, σε γιορτάσια και χαρές. Την επόμενη χρονιά δάσκαλος στο Βράχο πήγε ο Μιχάλης Κωσταντινίδης, απ' το Θεσπρωτικό κι αυτός.

Παρέα με τον Βαγγέλη (Ρίζο) Τζίμα, δάσκαλο στο Βράχο, πηγαίνοντας σ' ένα συνέδριο στο Καναλάκι.

Αποκριές

Πλησιάζουν οι Απόκριες. Από το σπίτι έλειπα περίπου μήνα. Αποφάσισα να εκμεταλλευτώ τις διακοπές και να πάω στο σπίτι μου. Μου ΄χε πονέσει, σχεδόν μου είχε πρηστεί ένα δόντι και έπρεπε να με δει οδοντίατρος.

Πρωί-πρωί ξεκίνησα και με άλλους χωριανούς για το τέρμα Μυρσίνης για να μπω στο λεωφορείο. ΄Υστερα από τρίωρη πορεία φτάσαμε έγκαιρα. Ο Γιώργος ο Μπάκας είχε σ' ένα ζώο δύο δοχεία με λάδι. Τα ξεφόρτωσε και όταν ήρθε το λεωφορείο πήγε και τα έβαλε στον αποθηκευτικό χώρο του.

-Δάσκαλε, μού λέει. Αυτά είναι τα δοχεία, να τα θυμηθείς.

-Και σε ποιόν να τα δώσω; Του κάνω.

-Α! Δεν κατάλαβες! Αυτά είναι δώρα του χωριού για σένα!

- Για μένα; Γιατί;

- Είμαστε τόσο ευχαριστημένοι από σένα και δεν έχουμε άλλο τρόπο να στο δείξομε. Σαστισμένος τον ευχαρίστησα και του ευχήθηκα καλές Αποκριές.

Χαρούμενες αποκριάτικες στιγμές

Επιστροφή

Επιστρέφοντας για τη Λυγιά πήρα μαζί μου την αδερφή μου τη Λαμπρινή, πιστεύοντας πως με την ίδια θα γίνει πιο καλά η επικοινωνία με τους κατοίκους.

Πραγματικά πολύ βοήθησε και στο σχολείο αλλά και στα κορίτσια και νοικοκυρές του χωριού. ΄Ηταν Μάρτης μήνας τότε που πήρα την απόφαση να ετοιμάσω μια καλή σχολική γιορτή για τις 25 του Μάρτη.

Σιγά-σιγά και χωρίς να βιάζομαι ξεκίνησα την προετοιμασία με σκετς, διαλόγους, ποιήματα, τραγούδια κ.λ.π. Θεατρικά βιβλία δεν είχα. Δραματοποίησα μερικά διηγήματα από τα αναγνωστικά που αναφέρονταν στον πόλεμο των Ελλήνων του 1821 για την απελευθέρωση. Θυμάμαι μερικά: Η Σουλιωτοπούλα – Το νερό των διψασμένων – Η θυσία του Καρκαβίτσα και άλλα.

Ποιηματάκια βρήκα αρκετά. Αν ήταν μεγάλα τα μοίραζα σε περισσότερα παιδιά. Ο στόχος μου ήταν η ενεργός συμμετοχή όλων των μαθητών, μικρών και μεγάλων στην εκδήλωση.

Η αδερφή μου η Λαμπρινή είχε αναλάβει να μάθει ελληνικούς χορούς στις μαθήτριες γιατί εγώ δεν τα κατάφερνα καλά.

Βρήκαμε ξυλεία και στήσαμε τη θεατρική σκηνή. Δεξιά, αριστερά και πίσω καλύψαμε τη σκηνή με κουβέρτες. Μπροστά τέντωσα ένα γερό σύρμα. Δύο σεντόνια ανοιγόκλειναν την αυλαία ως εξής. Δεν είχαμε κρίκους. Βρήκα μερικές κουβαρίστρες από κλωστές, τις πέρασα στο σύρμα και πάνω τους τύλιξα τα σεντόνια. ΄Ετσι, είχαμε αυλαία που άνοιγε και έκλεινε όταν χρειαζόταν.

Τέτοια εκδήλωση ήταν πρωτόγνωρη στη Λυγιά. Οι μαθήτριες πήγαν και ξετρύπωσαν εθνικές στολές που φορούσαν οι γιαγιάδες τους. Και τώρα ακόμα, όταν συναντάω κάποιον μαθητή, έχει να λέει για κείνη την εκδήλωση της 25ης Μαρτίου.

Γνωριμία

Το σπίτι των αδερφών Βαγγέλη και Γρηγόρη Τούλια που έμενα, ήμουν οικόσιτος. Τι είχαν πει, τι είχαν συμφωνήσει οι κάτοικοι ποτέ δεν έμαθα.

Όταν ρωτούσα γιατί μου γίνονται αυτές οι φιλοφρονήσεις και φροντίδες μου απαντούσαν:

-Η παροιμία, δάσκαλε λέει: Κοίτα με να σε κοιτάζω. Αυτό κάνομε κι εμείς για σένα.

Κάθε Κυριακή είχαν πρόγραμμα να με παίρνει κάποιος τραπέζι. Κείνη τη μέρα στο σπίτι που θα με φιλοξενούσε γινόταν μεγάλη χαρά. Πέρα από τα περιποιημένα εδέσματα ακολουθούσε και υποχρεωτικός χορός και τραγούδια. Πολλά σπίτια είχαν γραμμόφωνα, κι αν κάποιος δεν είχε, έπαιρνε δανεικό για κείνη τη μέρα.

Όταν ήρθε μαζί μου η αδελφή μου η Λαμπρινή τα κορίτσια του χωριού καθημερινά την απασχολούσαν για ώρες. Είχε αναπτύξει πολύ καλές κοινωνικές σχέσεις μαζί τους. Πάντα είχαμε την πρωτοκαθεδρία σε γάμους, ονομαστικές γιορτές, βαφτίσια και άλλες εθιμοτυπικές εκδηλώσεις.

Οι οικογένειες Τούλια ήταν από τις πιο εύπορες, θα 'λεγα, του χωριού και νοικοκυρεμένες. Ο Βαγγέλης Τούλιας είχε τρία παιδιά, τον Γιάννη, τον Κώστα, μαθητές της έκτης τάξης και την Τούλα μαθήτρια της Δευτέρας. Καλά παιδιά, σοβαρά και υπάκουα.

Η Τούλα παντρεύτηκε στο Θεσπρωτικό τον Σπύρο Κωσταντινίδη (Βαγγέλη Κώστα). Ο Γρηγόρης είχε τρία παιδιά, αλλά μικρά. Τον Κοσμά μόλις δύο ετών και σχεδόν δύο νεογέννητα, αγόρι και κορίτσι αβάπτιστα. Ο πατέρας τους, ο μπάρμπα Αναστάσης, έμενε δίπλα σ' ένα καλύβι που ήταν το νοικοκυριό του σπιτιού.

Εσωτερικά αρκετά περιποιημένο, ασφαλές από καιρικές συνθήκες και με το τζάκι του. Εκεί ήταν ο χώρος της νοικοκυράς και η τραπεζαρία. Ο γέρος ήταν σκληρός στην εργασία, θυμόσοφος στη σκέψη και δημιουργικός στο μυαλό.

Ο ίδιος είχε δημιουργήσει όλη την περιουσία, πάνω από 1500 ελαιόδεντρα, όπως μου έλεγε. Πρωί -πρωί με το πριόνι και το κλαδευτήρι στο χέρι τον έβλεπες σκαρφαλωμένο σε κάποια ελιά. Έξυπνος, δραστήριος και λαλίστατος. Με φώναξε ένα βράδυ να κουβεντιάσομε. Άρχισε να μου διηγείται ιστορίες από γεγονότα και συμβάντα της περιοχής, για χαρακτήρες

και φερσίματα ανθρώπων, για κοινωνικές σχέσεις κι άλλα πολλά. Είχε ανάψει το τζάκι και πάνω από το παραγώνι έκαιγε ένα λυχνάρι με πετρέλαιο.

Η πρώτη βραδιά ήταν κάπως ενδιαφέρουσα και για να μην τον περιφρονήσω, κάθισα περασμένα μεσάνυχτα.

Το ίδιο συνεχίστηκε για δυό τρεις βραδιές. Την τελευταία του λέω:

- Μπάρμπα Ναστάση! Ωραία η παρέα σου και οι διηγήσεις σου, όμως έχω κι εγώ δουλειά, να ετοιμαστώ για το σχολείο. Κάθε Σάββατο βράδυ είναι δικό σου. Να καθίσομε όσο θέλεις.

Ευχάριστος ο γέρος σαν παρέα αλλά ο μονόλογός του κάπου σε κούραζε και ούτε άκουγες πολλές φορές τι έλεγε. Πάντα, μετά από κάθε διήγηση ενός συμβάντος με ρωτούσε:

- Τι λες δάσκαλε; Είχα δίκιο ή όχι; Ποιός τολμούσε να πει όχι. Όμως μια φορά την πάτησα. Σε κάποια διήγηση για πράξεις που κάποιος κακώς έκανε, αλλά εγώ δεν είχα αντιληφθεί, με ρωτάει:

-Τι δάσκαλε! Είναι ή δεν είναι σωστά αυτά να γίνονται;

-Σωστά μπαρμπα-Ναστάση, ενώ αυτός περίμενε όχι. Παίρνει μια φόρα και βγάζει μια φωνή.

-Το λες κι εσύ δάσκαλε που 'σαι γραμματισμένος, πως έκανε σωστά! Τρόμαξα να ανασκευάσω την γκάφα μου.

Ένα Σάββατο το παράκανε. Του το είχα τάξει δικό του βέβαια αλλά που να καταλάβει αυτός ότι και η νύχτα έχει όρια. Είχαν περάσει μεσάνυχτα κοντά στη μία όταν έγινε μια σεισμική δόνηση. Σταματήσαμε την κουβέντα για να δούμε αν έγινε κάπου ζημιά. Ευτυχώς δεν ήταν μεγάλης έντασης η δόνηση. Το λυχνάρι τρεμόσβηνε και η φωτιά είχε λιγοστέψει. Σηκώνεται, βάζει μερικά ξύλα στη φωτιά, παίρνει το λυχνάρι, το γέμισε πετρέλαιο, το άναψε ξανά και μου λέει:

-Τώρα δάσκαλε έχει πετρέλαιο κάτσε να κάτσομε. Είχε σκοπό να το ξενυχτήσομε.

-Η ώρα πλησίασε στις δύο, μπάρμπα Ναστάση! Έλα να αποσώσομε την ιστορία που άρχισες και συνεχίζομε αύριο.

Τρόμαξα να ξεφύγω, αφού υποσχέθηκα πως αύριο θα καθίσομε πάλι να τα πούμε.

Υποδοχή των κατοίκων σε κάποια εκδήλωση που θα γινόταν στην αίθουσα.

Εκδρομή Στον Αϊ Νικόλα

Εκείνη τη σχολική χρονιά 1957-1958 οι τοποθετήσεις των νέων δασκάλων, σαν κι εμένα, και οι μεταθέσεις των αρχαιότερων έγιναν αρχές του Μάη.

Εμένα με τοποθέτησαν στο σχολείο της Λούτσας, σ' ένα χωριό προς βοράν του Βράχου. Πάνω από μια ποδαράτη ώρα από τη Λυγιά.

Οι Λυγιώτες το είχαν πληροφορηθεί και έκαναν παράπονα που θέλησα να φύγω. Για να 'μαι ειλικρινής ούτε είχα σκεφτεί ότι θα πάω σε κάπως καλύτερο σχολείο. Άλλοι κάνουν τους λογαριασμούς τους. Τους διαβεβαίωσα και το πίστεψαν πως δεν ζήτησα εγώ να φύγω, αλλά ούτε τώρα μπορώ να κάνω ανάκληση γιατί δεν είναι μετάθεση.

Στις 20 του Μάη ένα ξωκλήσι πέρα από το Βράχο Λούτσας, γιορτάζει την ανακομιδή των λειψάνων του Αγίου Νικόλα. Συγκεντρώνονται πολλοί πιστοί γιατί έρχονται από τα χωριά Λούτσα, Βράχο, Λυγιά και ίσως από Κουκούλι και Χειμαδιό.

Είχε καθιερωθεί το σχολείο να εκδράμει ομαδικά στον Άγιο Νικόλαο. Απείχε αρκετά, μια ώρα περίπου. Εκεί ήταν ο παπάς από τη Λούτσα και αρκετοί κάτοικοι. Είχαν πληροφορηθεί κι αυτοί ότι θα πάω του χρόνου δάσκαλος στο χωριό τους. Εκεί πρωτογνωριστήκαμε με τους Λουτσιώτες. Περάσαμε ευχάριστα. Ήταν άνοιξη και είχε ένα πλάτωμα και μια πλαγιά όλο «Άνοιξη». Ήταν Σάββατο θυμάμαι.

- Αύριο, μου λένε, δεν έχεις σχολείο. Δεν έρχεσαι να πάμε στο χωριό;

Από μακριά η Λούτσα φαίνεται φανταχτερό χωριό. Χτισμένο πάνω σ' ένα λόφο, με καλή δόμηση, κοντά στη θάλασσα και πευκόφυτο. Δεν έχασα την ευκαιρία και ανταποκρίθηκα στην πρόσκληση. Έτσι, θα ιδώ, είπα, από κοντά αυτό το όμορφο χωριό.

Στη Λούτσα δάσκαλος ήταν ο Γιώργος Δημητριάδης. Κείνη τη μέρα έλειπε, είχε πάρει μετάθεση και στη θέση του 'στείλαν εμένα. Οι κάτοικοι που συνάντησα στο καφενείο με δέχτηκαν με χαρά και καλοσύνη. Οι πρώτες μου εντυπώσεις ήταν καλές. Είχε καινούργιο σχολείο με κατοικία για το δάσκαλο. Μεγάλη πλατεία μπροστά, σχολικό κήπο αρκετά μεγάλο. Πολύ κοντά στο σχολείο, στην πλατεία, ήταν η εκκλησία και τα διάφορα καταστήματα. Χωριό συμμαζεμένο θα 'λεγα. Εσωτερική οδοποιία δεν είχε. Μόνο ένα κεντρικό δρόμο αρκετά καλό, βατό και με τρεχούμενα. Υπήρχε

μια χάραξη δρόμου από τα γειτονικά χωριά μέχρι την πλατεία του χωριού. Περνούσαν τρακτέρ, φορτηγά, μηχανάκια και με δυσκολία και προσοχή ανέβαιναν ταξί και Ι.Χ. Είχε ωραίο αγνάντεμα προς τη θάλασσα και τα παραλιακά χωριά.

Στο χωριό είχαν γάμο. Τα στέφανα θα γίνονταν την άλλη μέρα, Κυριακή. Το Σαββατόβραδο είχαν μαζευτεί στο σπίτι της νύφης συγγενείς και φίλοι για να το γιορτάσουν. Με κάλεσαν κι εμένα -πήγα- είχαν και όργανα για χορό, κλαρίνα. Ήταν καλός ο καιρός και το γλέντι έγινε έξω από το σπίτι. Όπως συνηθίζεται στα χωριά που δεν είχαν στη διάθεσή τους καθίσματα, άπλωναν στα πεζούλια κουρέλια και κουβέρτες.

Έγινε μεγάλη χαρά. Με 'βάλαν και μένα στο χορό. Καλά τα κατάφερα. Ήθελαν βέβαια, αν όχι όλοι, μερικοί να κάνουν επίδειξη του ταλέντου τους στο χορό και στο κουβαρνταλίκι τους. Ωραία χόρευαν χωρίς βέβαια να λείψουν και τα τσαλιμάκια που σε πολλούς, λίγο από αδεξιότητα, λίγο από το ούζο δεν τους κολάκευαν στο χορό.

Το πρωί, πολύ πρωί, έφυγα για τη Λυγιά παίρνοντας μαζί μου καλές εντυπώσεις.

Αυτή ήταν η πρώτη μου γνωριμία με τη Λούτσα.

Στην αυλή του σπιτιού του Θωμά Καλογήρου, προέδρου της κοινότητας Βράχου - Λυγιάς.
Από δεξιά: Κώστας Καλόγηρος (πατέρας του Θωμά), Παρασκευή Καλογήρου (κόρη του Κώστα), Σωτήρης Καλόγηρος (Γραμματέας της κοινότητας και ταμίας της σχολικής εφορίας), Βαγγέλης (Ρίζος) Τζίμας (Δάσκαλος στο Βράχο), Βασίλης Γιάτσης (Δάσκαλος στο Κουκούλι), Η αδελφή μου Λαμπρινή, Βασίλης Μπαλαγιάννης (Ταχυδρομικός Διανομέας), Θωμάς Καλόγηρος, Χριστόφορος Ποντίκης, Αγλαΐα συζ. Κώστα Καλογήρου, Σύζυγος Μήτσου Μπάκα.
Κάτω: Η σύζυγος του Σωτήρη Καλογήρου, Θωμάς Ποντίκης, Παναγιώτης Καλόγηρος, Σύζυγος Παναγ. Καλογήρου.

Συνεργάτες

Όπως και πιο πάνω ανέφερα, είχα στενή συνεργασία με τους γονείς και μ' όλο το χωριό γενικά. Στη σχολική εφορία είχα πρόεδρο τον Γιώργο Ντούσκα, πατέρα του πρώην βουλευτή Δημήτρη Ντούσκα, που ήταν και μαθητής μου. Ένας καλοκάγαθος άνθρωπος, με πολυμελή οικογένεια, εργατικός, ήρεμος και πολύ συνεργάσιμος. Θυμάμαι κάτι. Είχε ένα μποστάνι που με τ' άλλα μποστανικά είχε και βότνες, ένα είδος πεπονιού με χαρακτηριστικές ιδιότητες, που μου άρεσε πολύ. Έτσι κάθε χρόνο θα μου κρατούσε μια βότνα κι ας είχα φύγει απ' τη Λυγιά.

Ταμίας ήταν ο Σωτήρης ο Καλόγηρος που ήταν και γραμματέας της κοινότητας. Άνθρωπος μετρημένος, με αρκετές γνώσεις και με ενδιαφέροντα για το σχολείο και την κοινότητα. Κοντά μου ήταν και ο Θωμάς ο Καλόγηρος, ο πρόεδρος του χωριού. Ήταν νέος, ζωηρός, εξυπηρετικός και, σε θέματα του σχολείου, συνεργάσιμος.

Γενικά μπορώ να πω πως οι κάτοικοι της Λυγιάς μού 'δειξαν συμπάθεια και όποτε τους χρειάστηκα ως δάσκαλος ήταν κοντά μου. Έπειτα άφηνα πίσω μου αθώες ψυχές, τους μαθητές μου που στη σχολική γιορτή έκλαιγαν που δεν θα με είχαν του χρόνου. Και τώρα, ύστερα από μισό αιώνα και παραπάνω όταν συναντάω κάποιον παλιό μαθητή, βλέπω το πρόσωπό του να λάμπει από χαρά και να μου σφίγγει το χέρι με τις δύο παλάμες του. Το ίδιο συμβαίνει και με τους μεγάλους. Όταν συνέβαινε να πήγαινα σαν επισκέπτης στην Λυγιά με καλωσόριζαν καλόκαρδα μικροί και μεγάλοι. Ίδια συναισθήματα τρέφω και εγώ για κείνους. Νιώθω πως πάνω μου η τακτική τους μου έδωσε μεγάλη δύναμη στο ξεκίνημά μου. Γνώριζα βέβαια τις μεγάλες δυσκολίες που θα συναντήσω σαν πρωτοδιόριστος σε χωριά απόμακρα και ήμουν σε μεγάλη σκέψη πώς θα αντιμετωπίσω τις δυσκολίες που θα μου παρουσιαστούν.

Στη προκειμένη περίπτωση της Λυγιάς είχα και τις «κακές» πληροφορίες πως δεν στεριώνει δάσκαλος και πως οι συνθήκες διαβίωσης είναι σκληρές και πολλά άλλα. Για όλα αυτά όμως διαψεύστηκα και τότε που το γεροντάκι είπε «Ο δάσκαλος θα μείνει» η απάντηση μου ήταν θετική όχι από δημοσιοϋπαλληλική υποχρέωση, αλλά από ενθουσιασμό από τις πρώτες κιόλας εντυπώσεις που σχημάτισα.

Κι η αλήθεια είναι πως μετά από μένα το σχολείο λειτούργησε χωρίς διακοπές. Θεωρώ πως η Λυγιά σαν ξεκίνημα μου έδωσε θά 'λεγα φτερά να προσπαθήσω και ν' αγωνιστώ και να παλέψω για διορθωμό και καλυτέρεψη των σχολικών θεμάτων αλλά και να βοηθήσω όπου γίνεται για κοινωνικά θέματα. Μου εμφύσησαν μεγάλη αισιοδοξία για το έργο του δασκάλου. Διδάχτηκα πολλά και απόχτησα πρωτόγνωρες εμπειρίες που με βοήθησαν στη συνέχεια της σταδιοδρομίας μου.

Μπροστά στο Δημοτικό Σχολείο.
Ομαδική φωτογραφία των μαθητών. Σωστό μελισσολόι.

Τα Βαφτίσια

Αποφάσισαν να βαφτίσουν τα μικρά του Γρηγόρη.

- Δάσκαλε, μου λέει, μιας και γνωριστήκαμε για καλά, σ' εκτιμάμε και θα θέλαμε να γίνομε κουμπάροι. Να γίνεις ο νουνός του αγοριού. Ασφαλώς δεν έφερα αντίρρηση, απεναντίας χάρηκα για την τιμή που μου έκαναν.

Το βράδυ, στο καλύβι του Μπαρμπα-Ναστάση, βρήκαμε θέμα συζήτησης.

- Που λες, δάσκαλε και κουμπάρε, χαίρομαι πολύ που θα βαφτίσεις το παιδί! Είσαι γραμματισμένος και έξυπνος άνθρωπος.

- Γιατί μου τα λες αυτά; του λέω. Το πρώτο παιδί του Γρηγόρη το βάφτισε ένας Πρεβεζάνος, μηχανικός, που καλά-καλά δεν ήξερε στ' όνομά τους τις οικογένειες. Γίνονται τα βαφτίσια και στο παιδί χάρισαν το όνομα Κοσμάς. Τα βαφτίσια έγιναν κάτω στην εκκλησία του Αη-Θωμά! Εγώ καθόμουνα όξω στο πεζούλι! Έρχονται να μου πάρουν τα συγχαρίκια!

- Να σου ζήσει το καινούργιο όνομα, ο Κοσμάς. Τά 'χασα!

- Καλά, είπα, αυτός ο νουνός είναι ακοινώνητος; Τόσα ονόματα έχομε στο σπίτι μας, δεν του άρεσε κανένα; Κατάλαβες κουμπάρε!

Πονηρά-πονηρά ο γέρος μου το 'σκασε το παραμύθι, κι είχε δίκαιο. Τρία αγόρια βαφτίστηκαν στο σπίτι του, να μη δώσουν σ' ένα το όνομά του; Τον άφησα, δεν του είπα ούτε ναι ούτε όχι.

Έφτασε η μέρα της βάφτισης -και τ' όνομα αυτού; Αναστάσιος! Ο γέρος δεν είχε έρθει στην εκκλησία, περίμενε στο σπίτι. Βέβαια τα πιτσιρίκια έτρεξαν να του φέρουν τα συγχαρίκια για το καινούργιο όνομα. Αναστάσιος!

Γυρνώντας στο σπίτι μάς υποδέχτηκε στην αυλή.

- Να μας ζήσει κουμπάρε, του λέω, ο Αναστάσιος.

- Ευχαριστώ, κουμπάρε, είπα εγώ πως είσαι έξυπνος άνθρωπος και θα δώσεις σωστό όνομα. Δεν είχε πού να με βάλει, που λένε, απ' τη χαρά του. Το κορίτσι είχε άλλον νουνό, που της χάρισε το όνομα Θεοδώρα.

Αξιοθέατα της Λυγιάς.
Το Θεογέφυρο

Ένα από τα αξιοθέατα της Λυγιάς είναι το Θεογέφυρο. Το συναντάει κανείς ερχόμενος από τα Ριζά προς τη Λυγιά. Ήταν νύχτα, τους λέω, ήμουν και μόνος μου και διάβηκα χωρίς να το καταλάβω.

Α! Δάσκαλε! Να πας και θα θαυμάξεις. Περνάς ξέγνοιαστα στο δρόμο και ξαφνικά βλέπεις στα δεξιά και τ' αριστερά σου μια βαθιά ρεματιά απ' όπου ακούγεται το κελάρυσμα του νερού, αλλά πάτος δεν φαίνεται.

Ρίχνεις ένα λιθάρι στη ρεματιά και ύστερα από πολύ ώρα θ' ακούσεις τον ήχο από το χτύπημα στον πάτο.

Από τη στιγμή που φεύγει η πέτρα στη ρεματιά ώσπου να φτάσει ο ήχος από το χτύπημα της πέτρας στο βυθό, μετρήσαμε ως το δέκα και παραπάνω.

Δε θέλησα να θίξω την υπερβολή τους, που άλλωστε είναι δικαιολογημένη στον καθένα μας για την προβολή του τόπου μας.

Επιστρέφοντας μετά το Πάσχα σταμάτησα στο Θεογέφυρο και πέταξα μια πέτρα στη ρεματιά. Διαπίστωσα πως οι κάτοικοι είχαν κάποιο δίκιο για την υπερβολή τους.

Ο γκρεμός δεν επέτρεπε από την φύση του να επιχειρήσομε κατέβασμα στη ρεματιά. Όπως αντιλαμβάνεται καθένας, το νερό της ρεματιάς, σιγά-σιγά παρέσυρε τις προσχώσεις και έμεινε ο βράχος στηριζόμενος στις βραχώδεις όχθες.

Δεν είναι ανθρώπινο έργο! Αξίζει να το επισκεφτείτε. Κάθε φορά που περνούσα από το Θεογέφυρο, ξαπόσταινα εκεί, χαζεύοντας τη ρεματιά χωρίς βέβαια να παραλείψω να ρίξω ένα λιθάρι και να περιμένω να χαϊδέψει τ' αυτιά μου ο ήχος της πέτρας ανάκατα με το μουρμούρισμα του νερού από το βυθό της ρεματιάς.

Πάμε στη Λυγιά

Στη Λυγιά έφτασα, όπως γράφω αρχικά, σε τέσσερες ώρες, οδικά, εποχούμενος και οδοιπορώντας.

Σήμερα ταξιδεύοντας από την Πρέβεζα με αυτοκίνητο φτάνεις σε μισή ώρα περίπου.

Ο νέος οδικός άξονας σε περνάει από τη γέφυρα της «Δέσπως» και μετά παρακάμπτει αριστερά για να κατεβεί ως τη σημερινή Λυγιά, αφήνοντας δεξιά της την παλιά Λυγιά που γνώρισα.

Πριν ολοκληρωθεί η κατασκευή της γέφυρας και γενικά του νέου δρόμου προς Πάργα, η επικοινωνία με τη Λυγιά γινόταν από άλλη παράκαμψη, στο ύψος του «Πύργου Δημουλά».

Μέσα από ένα ελικοειδή δρόμο έφτανες στην παραλία κι από κει οδικώς στη Λυγιά. Κατά μήκος του δρόμου συναντάμε κέντρα διασκέδασης, ταβέρνες και όμορφες παραλίες για μπάνιο.

Η Λυγιά που συναντούμε δεν έχει καμιά σχέση με το παλιό χωριό που ήταν διάσπαρτο στον ελαιώνα της.

Ωραία παραλία με καφενεία, ταβέρνες, κέντρα διασκέδασης και εξυπηρέτησης των λουόμενων, πλατεία, με ρυμοτομία, με σύγχρονες μονοκατοικίες και διαμερίσματα για την διαμονή των φιλοξενουμένων.

Έχει όψη κοσμοπολίτικη. Είναι από τα πιο ωραία παραλιακά θέρετρα του Ιονίου.

Το λιμανάκι του Αι Θωμά

Στην παραλία, υπήρχε ένας φυσικός όρμος, όχι και πολύ προστατευτικός. Εκεί ελλιμένιζαν ψαρόβαρκες και ψαροκάικα. Τώρα έγινε ένα πολύ ωραίο λιμανάκι, μαρίνα και φιλοξενεί ακόμα και κότερα.

Όπως πληροφορήθηκα, για την κατασκευή της «μαρίνας» έβαλε το «χεράκι» του και ο πρώην βουλευτής Δημήτρης Ντούσκας, κάτοικος Λυγιάς που έτυχε να τον είχα μαθητή μου στην πέμπτη τάξη 1956-57 που πρωτοδιορίστηκα.

Δίπλα απ' τη «μαρίνα» είναι ένα ωραίο κέντρο, που βασικά σερβίρει θαλασσινά εδέσματα και ορεκτικά κι έχει αγνάντεμα τη θάλασσα του Ιονίου.

Κατεβαίνοντας για το λιμανάκι, πολύ κοντά, συναντάμε το εκκλησάκι του Άη Θωμά. Εκεί γινόταν ο εκκλησιασμός των κατοίκων της Λυγιάς.

Κοντά στο εκκλησάκι, προς τον οικισμό, χτίστηκε ο νέος Ναός του Αη-Θωμά, αρκετά επιβλητικός, ευρύχωρος, αγιογραφημένος, εσωτερικά διαρρυθμισμένος και επιπλωμένος.

Σχετικά με το παλιό εκκλησάκι του Αη-Θωμά οι κάτοικοι με πληροφόρησαν τα παρακάτω.

Πολύ παλιά, το χωριό ήταν χτισμένο στην παραλία, όπου είναι κι ο Αη-Θωμάς. Προφανώς πειρατές, πολλές φορές, είχαν κάνει επιδρομές στο χωριό. Έτσι, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τον οικισμό και να μετοικήσουν ψηλά, μακριά από τη θάλασσα, στη παλιά Λυγιά.

Οι μαθητές έστησαν χορό στο πλάτωμα που πήγαν εκδρομή.

Στην παραλία κατεβήκαν από το τέλος της δεκαετίας του 1960 και μετά. Τότε άρχισε να αναπτύσσεται ο τουρισμός στα παράλια του Ιονίου.

1957-58 Δεύτερη Σχολική Χρονιά

Πρώτη Σεπτέμβρη 1957. Μέρα που ξεκινάει η Σχολική χρονιά, που ανοίγουν όπως λέγεται τα σχολεία.

Θεσπρωτικό, Πρέβεζα, Καναλάκι, κι ύστερα πορεία για τη Λούτσα. Αυτό έγινε στις 31 Αυγούστου.

Ευτυχώς που το ανάχωμα των έργων άρδευσης της περιοχής Φαναρίου Αχερουσίας από τον Αχέροντα είχε διαμορφωθεί για να κυκλοφορούν, έστω και στριμωχτά, δύο τετράτροχα. Έτσι εξυπηρετούνταν οι κάτοικοι των χωριών για μετάβασή τους στο Καναλάκι και μεταξύ των χωριών με τρακτέρ, μοτοποδήλατα (μηχανάκια) και ποδήλατα.

Το λεωφορείο συγκοινωνίας έφευγε από την Πάργα για την Πρέβεζα τις πρωινές ώρες και επέστρεφε το μεσημέρι και δεν διάβαινε μέσα από πολλά χωριά. Στο Καναλάκι έδρευε ταξί.

Το ταξί του Γαβρίλη (Γαβριήλ) μας έφερε ως την «Κηφισιά», προάστιο του χωριού Τσουκνίδα. Εκεί τερμάτιζε το ταξί. Δυο καφενεδάκια, κοντά στον αρδευτικό αύλακα, συμπλήρωναν την πραγματικά όμορφη τοποθεσία. Στον μπαρμπα-Νάση, τον ένα καφετζή, που είχε δοσοληψία με τη Λούτσα, άφησα τα πράγματά μου.

Πήρα τον δρόμο για την Λούτσα. Στην Τσουκνίδα υπηρετούσε δάσκαλος ο Χρήστος Σιώζος, συσπουδαστής μου.

Τον συνάντησα, χαρήκαμε κι οι δύο που συναντηθήκαμε ύστερα απο τις σπουδές μας και που υπηρετούσαμε σε γειτονικά χωριά.

Για να φτάσω στη Λούτσα ανέβηκα ένα αρκετά ψηλό λόφο και σε χρόνο πορείας περίπου μιας ώρας έφτασα στα πρώτα σπίτια του χωριού.

Ήταν απόγευμα κι ο ήλιος κόντευε να «πέσει», το χωριό σχεδόν έρημο. Ήταν εποχή αγροτικών εργασιών. Τα χωράφια των κατοίκων ήταν στον κάμπο του Φαναρίου ή στο Βάλτο τη Πούντας σε οδοιπορική απόσταση πάνω από μιάμιση ώρα.

Στο καφενεδάκι που μπήκα, δυο-τρεις θαμώνες με γνώρισαν από την επίσκεψη που είχα κάνει, με χαιρέτησαν και με κέρασαν καφέ.

Ειδοποιήθηκε και ήρθε ο Αποστόλης Γάκης, πρόεδρος της σχολικής εφορείας. Πήγαμε στο σχολείο και έγινε η παράδοση και παραλαβή. Κουβεντιάσαμε για αρκετή ώρα σχετικά με το σχολείο.

Στο μεταξύ κατά το σούρουπο ομάδες - ομάδες γύριζαν από τον κάμπο που δούλευαν. Κάποιος με ένα άλογο μου έφερε τα πράγματα που είχα αφήσει στο καφενεδάκι της «Κηφισιάς».

Αφού κάπως τακτοποίησα τα πράγματά μου, πήγαμε στο καφενείο να συναντηθώ με κατοίκους. Οι άνθρωποι με δέχτηκαν πρόσχαρα. Είχαν πληροφορηθεί από κατοίκους της Λυγιάς για μένα.

Αλλά κι ο Γιώργος ο Δημητριάδης, που τον αντικατέστησα, τους είχε πει καλά λόγια, όπως με πληροφόρησαν.

Πρώτη μέρα

Το διδακτήριο του σχολείου είχε μια αίθουσα διδασκαλίας, ένα γραφείο και ένα δωμάτιο για κατοικία του δασκάλου, που κατά καιρούς γινόταν αποθήκη των τροφίμων για τα μαθητικά συσσίτια.

Το Αρχείο του, αρκετά ενημερωμένο. Από έπιπλα είχε αρκετά δίεδρα θρανία. Εποπτικά μέσα μόνο αρκετούς χάρτες και μαυροπίνακες. Διέθετε και μερικά παιδικά λογοτεχνικά βιβλία. Γενικά έδινε την εντύπωση πως το σχολείο λειτουργούσε καλά.

Είχε κι ένα ραδιόφωνο που λειτουργούσε με μεγάλες (κυβικές) μπαταρίες. Ήταν το μόνο μέσο ενημέρωσης, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας.

Δυο φορές την εβδομάδα, θυμάμαι, είχε θέατρο. Ήταν καλή παρηγοριά.

Οι κάτοικοι προσέρχονταν στις εκδηλώσεις και με μεγάλο ενδιαφέρον τις παρακολουθούσαν. Αυτό φαίνεται και από τις φωτογραφίες που παραθέτουμε.
Πάνω: Στο τραπέζι μπροστά φαίνονται ο Παπάς του χωριού, ο Παπα-Νικόλας, ο Πρόεδρος της κοινότητας, ο Αθανάσιος Παπάς, ο Παντελής Γιούργας και ο Φώτης Κώτσης, (αριστερά του Παπά). Ο Κοσμάς Δήμας,ο Κώστας Καρανάσιος και στο άλλο άκρο ο Νίκος ο Τυφλός

Επίσκεψη στην κοινότητα

Έπρεπε ν' αρχίσω τις εγγραφές των μαθητών για τη νέα σχολική χρονιά 1957-58.

Ετοίμασα ένα έγγραφο για την κοινότητα και ζητούσα να μου στείλουν ονομαστική κατάσταση των υπόχρεων για φοίτηση στην Πρώτη Δημοτικού. Ήταν εκεί ο Γραμματέας, ο Μητσο Γιούργας (ΜήτσοΛίας).

Μετά τις τυπικές φιλοφρονήσεις, του έδωσα το έγγραφο και τον παρακάλεσα να ειδοποιήσει τον πρόεδρο του χωριού να έρθει στο κοινοτικό κατάστημα ή στο σχολείο για γνωριμία.

Είχα την πληροφορία πως τα πιστοποιητικά γεννήσεως των νέων μαθητών τα ετοιμάζει η κοινότητα και τα δίνει στον δάσκαλο.

Επειδή ήθελα από μια μεριά να γνωριστώ με τους γονείς, αλλά και να υποδεχτώ προσωπικά τα παιδάκια κρατώντας το καθένα τον τίτλο εγγραφής των στο σχολείο, είπα στο γραμματέα να ειδοποιηθούν οι γονείς γι' αυτή μου την επιθυμία.

Στη φωτογραφία κάτω ξεχωρίζουν ο Λάζαρος Πήλιος και αριστερά του ο Γάκης Γάκη.

Στο μεταξύ ήρθε κι ο κ. Αθανάσιος Παππάς, ο πρόεδρος του χωριού. Αφού είπαμε τα τυπικά και με τον πρόεδρο, η κουβέντα μας στράφηκε στη συνεργασία μας και στα προβλήματα του Σχολείου και του χωριού.

Μπόλικο πράμα δάσκαλε, άκουσα τον γραμματέα να λέει, ενεχειρίζοντάς μου την κατάσταση των νέων μαθητών. Είκοσι τον αριθμό στην Πρώτη τάξη. Δηλαδή οι έξι τάξεις σίγουρα θα ξεπερνούν τους εκατό και το σχολείο με ένα δάσκαλο!

Άντε τώρα δάσκαλε, κόψε το λαιμό σου και μάθε τα παιδιά γράμματα!

Επιστροφή στο Σχολείο

Ήταν η πρώτη μέρα της σχολικής χρονιάς και έπρεπε να ετοιμάσω την αναφορά αναλήψεως καθηκόντων και να αναφέρω τον αριθμό των νεοεγκραφέντων στην πρώτη τάξη.

Παράλληλα, με την βοήθεια της σχολικής εφορείας φροντίσαμε για την καθαριότητα του διδακτηρίου και στη συνέχεια για τη σωστή τοποθέτηση επίπλων και θρανίων καθώς και του ευπρεπισμού του.

Με την ευκαιρία πρέπει να πούμε πως το διδακτήριο είχε χτιστεί το 1932 επί Υπουργού Παιδείας Γεωργίου Παπανδρέου, που ήταν ο εμπνευστής της ίδρυσης αυτού του τύπου των διδακτηρίων για τα μονοθέσια σχολεία με αίθουσες διδασκαλίας, γραφείο και κατοικία του δασκάλου.

Το διδακτήριο κάηκε στην κατοχή από τους Γερμανούς και ανοικοδομήθηκε γύρω στο 1950.

Το σχολείο κατείχε ένα αγροτεμάχιο πέντε στρεμμάτων στην πεδιάδα του Φαναρίου που είχε παραχωρηθεί μετά την αποστράγγιση της περιοχής.

Αυτό το αγρόκτημα ήταν, που έδινε το μόνο έσοδο στο σχολείο, από κάποιον που το μίσθωνε ύστερα από δημοπρασία.

Επίσης, κατείχε ένα σχολικό κήπο αρκετά μεγάλο που φροντίσαμε να τον περιφράξουμε καλά για να είναι απρόσβλητος από τα ζώα.

Μια ομάδα μαθητριών με παραδοσιακές ενδυμασίες για την ανάγκη της εκδήλωσης με το δάσκαλό τους.

Ξεκίνημα της σχολικής χρονιάς.

Ο χρόνος της εγγραφής των μαθητών ήταν από την 1η μέχρι τις 10 Σεπτέμβρη. Στις 11 είχαμε αγιασμό για την έναρξη των μαθημάτων και της νέας σχολικής χρονιάς.

Κάθε μέρα έρχονταν οι μαθητές με τα ενδεικτικά τους για να εγγραφούν στη νέα τάξη. Τα παιδάκια της πρώτης, όπως το ζήτησα, έτσι και έκαναν. Ήρθαν με τα πιστοποιητικά εγγραφής και με συνοδεία κάποιου απ' το σπίτι. Έτσι είχαμε την πρώτη επικοινωνία με τους νέους μαθητές.

Ήθελα να φύγει από τα παιδιά ο «μπαμπούλας» δάσκαλος, που τους καλλιεργούσαν οι μανάδες για νά 'ναι φρόνιμα και υπάκουα στο σπίτι.

Στις έντεκα του Σεπτέμβρη γέμισε η αυλή του σχολείου από παιδιά και η γειτονιά ζωντάνεψε πάλι με τα τιτιβίσματά τους. Έφτασε κι ο Παπα-Νικόλας, παρατάχτηκαν τα παιδάκια για ν' αρχίσει ο αγιασμός

Λυγιά 1957, απόφοιτοι Έκτης Δημοτικού.
Από αριστερά: Κώστας Ευγ. Τούλιας, Ελευθερία Γεωργίου Ντούσκα, Παρασκευή Παν. Μπάκα, Μαρία Κ. Μπάκα, Κλεονίκη Ν. Καλογήρου, Σταύρος Σπ. Καλόγηρος Γιάννης Ευαγ. Τούλιας, Θωμάς Δ . Μπάκας. Πίσω από τους μαθητές ο δάσκαλος Φώτης Παπαφωτίου.

Σχολική Χρονιά 1957-58

Οι μαθητές ήταν υποχρεωμένοι τα βοηθητικά τους βιβλία να τα προμηθεύονται μόνοι τους από τον βιβλιοπώλη. Η δωρεάν παιδεία άργησε λίγο, ήρθε το 1963-64 όταν πρωθυπουργός και υπουργός παιδείας ήταν ο Γεώργιος Παπανδρέου, ο υπουργός παιδείας του 1932 που ίδρυσε τότε τα μονοθέσια διδακτήρια.

Οι μαθητές έψαχναν να βρουν βιβλία από τους περσινούς μαθητές χωρίς βέβαια η προσπάθειά τους να ικανοποιείται πάντοτε. Φτωχοί άνθρωποι που ζούσαν με λίγα γίδια και πρόβατα, ένα χωραφάκι που πήραν από τη διανομή της αποστραγγισμένης Αχερουσίας.

Τον χειμώνα τρέχαν στους Παξούς για μεροκάματα στη συγκομιδή του ελαιόκαρπου. Λίγες ήταν οι οικογένειες που τα βόλευαν κάπως καλά κι' όμως όλα τα παιδάκια τους περιποιημένα, κάπως ντυμένα και ποδεμένα. Φρόντιζαν να έχουν τα χρειώδη για το σχολείο. Θυμάμαι δε, πως στη σχολική γιορτή της 25ης Μαρτίου οι μαθήτριες θα παρουσιάζονταν μ' ένα καινούργιο φορεματάκι και ένα ζευγάρι παπούτσια, το ίδιο και οι μαθητές.

Στην αίθουσα διδασκαλίας

Μπαίνοντας στην αίθουσα διδασκαλίας με υποδέχτηκαν όρθιοι οι μαθητές.

Πάνω από πενήντα δίεδρα θρανία βαλμένα σε τρεις σειρές, από τον ένα τοίχο στον άλλο. Σωστός διάδρομος δεν υπήρχε. Ήταν να λυπηθείς δάσκαλο και παιδιά.

Θυμάμαι στις δύο πρώτες τάξεις ήταν 42 μαθητές. Κάναμε τις πρώτες γνωριμίες και αναγνωρίσεις γενικώς και τους έδωσα ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα μαθημάτων.

Με προβλημάτισε πολύ ο μεγάλος αριθμός μαθητών κατά τάξη. Έπρεπε να οργανώσω σωστά το ωράριο εργασίας για να 'χω κάποια απόδοση στη διδασκαλία.

Το μυστικό το ξέραμε από την Ακαδημία «Σιωπηρές εργασίες». Φρόντισα να υπάρχουν αρκετοί περιστρεφόμενοι μαυροπίνακες. Το βράδυ ετοίμαζα τις σιωπηρές εργασίες κάπως χρονομετρημένες και τις κατέγραφα στους πίνακες για την επομένη. Το ίδιο έκανα και στο ημίωρο διάλειμμα για τα μαθήματα των άλλων ωρών.

Απλά αναφέρω πως η σχολική εργασία ήταν πρωί και απόγευμα, εκτός Τετάρτης και Σαββάτου, που ήταν μόνο πρωινή.

Η πρώτη διδακτική ώρα ήταν σχεδόν δίωρο και κάλυπτε τα ελληνικά όλων των τάξεων. Η δεύτερη διδακτική ώρα ήταν κι αυτή δίωρη και κάλυπτε τα μαθηματικά.

Την Τρίτη ώρα είχαμε Γεωγραφία, Ιστορία, Θρησκευτικά, φυσική εναλλάξ με δύο ή τρεις φορές την εβδομάδα.

Ο χρόνος διδασκαλίας για κάθε ενότητα ήταν δεκαπέντε με είκοσι λεπτά.

Το δίωρο του απογεύματος είχαμε γυμναστική, παιδιές, τεχνικά - καλλιτεχνικά, ωδική και άλλες σχολικές δραστηριότητες. Προσπαθούσαμε όμως να κάνομε το πρόγραμμα κάπως ευέλικτο για να καλύψουμε κι άλλες ανάγκες που τυχόν θα παρουσιάζονταν, όπως π.χ τις ετοιμασίες για τις εθνικές επετείους και άλλες σχολικές γιορτές ή τοπικά δρώμενα π.χ Απόκριες, Μεγάλη βδομάδα, Λαζάρου κλπ.

Μη φανταστείς αγαπητέ μου φίλε αναγνώστη πως όλα πήγαιναν ρολόι, παρά τις υπεράνθρωπες προσπάθειες που κάναμε. Μαζί με το πλήθος των

μαθητών αντιμετωπίζαμε και τα Αρβανίτικα.

Ευτυχώς που τα παιδιά, στο σχολείο τουλάχιστον, δεν τα μιλούσαν. Μιλούσαν όμως οι μεγάλοι, αν και με την παρουσία μου σε συναντήσεις συστηματικά απέφευγαν. Τι να σου κάνουν και τα παιδάκια! Τι βοήθεια να έχουν στο σπίτι από αγράμματους παππούδες και γιαγιές, από οικογενειάρχες ξωμάχους να πασκίζουν ολοήμερα για το ζην, πότε με τα ζώα, πότε με την αξίνα και τον κασμά.

Στο σπίτι δεν υπήρχε εφημερίδα, περιοδικό η κάτι άλλο για διάβασμα. Κοντολογίς η μάθηση και η πρόοδος των μαθητών εναπόκειτο εις το φιλότιμο του δάσκαλου.

Το μονοθέσιο σχολείο είχε κι ένα καλό για τα παιδιά. Οι μαθητές των μικρών τάξεων οπτικοακουστικά είχαν αποκτήσει πλούσιες γνώσεις από τα μαθήματα των μεγάλων τάξεων που θα τους βοηθούσαν στην πρόοδό τους στις μεγάλες τάξεις.

Παράλληλα, φρόντιζα να αποκτήσει το σχολείο εποπτικά μέσα διδασκαλίας και να δημιουργήσω σιγά-σιγά μαθητική βιβλιοθήκη.

Για τη δική μου προετοιμασία είχα προμηθευτεί με αρκετά βοηθήματα. Ευτυχώς, που το σχολείο είχε κάποια οικονομική βοήθεια από το κτήμα που μίσθωνε, αλλά και η κοινότητα κάτι μας βοηθούσε στις προμήθειες για την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου.

Κοινωνικές δραστηριότητες.
Εξόρμηση για την αποκατάσταση της βατότητας ενός πολυσύχναστου δρόμου του χωριού

Συνεργασία με τους γονείς

Στα πολυπληθή μονοθέσια σχολεία υπάρχει σοβαρό πρόβλημα τόσο για τη μάθηση όσο και για την εν γένει εκπαίδευση των μαθητών.

Ο δάσκαλος βρίσκεται αντιμέτωπος με μαθητές που, πέρα από το χωριό τους, δεν έχουν επικοινωνήσει με μαθητές σχολείων που είναι κάπως κοντά σε προηγμένες κοινωνίες.

Ο πνευματικός τους ορίζοντας, οι γνώσεις τους και τα μελλοντικά τους σχέδια, θα λέγαμε, τόσο των μαθητών όσο και των γονέων στο σύνολό τους ήταν πολύ χαμηλά.

Στο σπίτι δεν υπάρχει τίποτε που να βοηθήσει τα παιδιά «να ξυπνήσει» το μυαλό τους. Εδώ έχουμε και τα Αρβανίτικα. Η αλήθεια είναι πως τα παιδιά δεν τα μιλάνε και οι γονείς τους αποφεύγουν να μιλούν μπροστά τους ξενόγλωσσα όπως και πιο πάνω είπαμε. Όπως αντιλαμβάνεται κανένας οι γονείς είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν τα παιδιά τους.

Μπροστά στο σχολείο. Δεξιά μου ο Κώστας Κασκάνης και ο Ανδρέας Γιούργας αριστερά μου.

Εδώ, σκέφτηκα, χρειάζεται η βοήθεια του δάσκαλου. Χωρίς να χάσω χρόνο κάλεσα σε συνάντηση τους γονείς των μαθητών στο σχολείο. Ανταποκρίθηκαν στο σύνολό τους. Κουβεντιάσαμε αρκετά σχετικά με τα παιδιά τους, τη θέση τους στην οικογένεια, το σκοπό που έρχονται στο σχολείο, τις δυνατότητες συνεργασίας οικογένειας και σχολείου.

Τους ζήτησα να μην απουσιάζουν από το σχολείο αδικαιολόγητα και να μη τ' απασχολούν οι ίδιοι τις εργάσιμες μέρες χωρίς την άδειά μου. Κατά την συζήτηση, μια αξιοσέβαστη ηλικιωμένη κυρία ζήτησε το λόγο.

-Δάσκαλε, σπίρτι μου! (ψυχή μου) τι ζητάς από μας να κάνομε; Με τα λίγα γράμματα που μάθαμε και με τ' αρβανίτικα που κληρονομήσαμε η έρμη η γλώσσα μας δύσκολα γυρίζει στα ελληνικά!

΄Ηταν ό,τι ήθελα η παρατήρηση της κυρίας για να συνεχίσομε την κουβέντα μας.

- Θεία μου, της λέω, σ' ευχαριστώ που μού 'δωσες την ευκαιρία να κουβεντιάσουμε «για το παιδί στο σπίτι». Ασφαλώς τα παιδιά θα μάθουν «γράμματα» στο σχολείο και όχι στο σπίτι. Πρέπει όμως να συνηθίσουν να εργάζονται και στο σπίτι, ελαφρά, παίζοντας και να τους είναι ευχάριστη αυτή η ενασχόληση κι όχι κουραστική.

Η μάνα μου είχε πέντε παιδιά. Είχε τελειώσει την Τετάρτη δημοτικού που ήταν και η καταληκτική τάξη του Δημοτικού. Τα απογεύματα, όταν γυρίζαμε από το σχολείο μας φώναζε κοντά της. Εκεί που έκανε δουλειές του σπιτιού, ζύμωνε, μαγείρευε, κένταγε, έπλεκε ή ό,τι άλλο έκανε με χαμόγελο μας ρωτούσε:

- Για πέστε μου, τι μάθατε σήμερα στο σχολείο; Κι αρχίζαμε εμείς, αν ήταν π.χ. ιστορία, να της διηγούμαστε κάτι που μάθαμε. Αν διαπίστωνε ότι δεν ξέραμε καλά το μάθημα βγάζαμε το βιβλίο και διαβάζαμε αυτό το γεγονός. ΄Ετσι, η μάνα μου ύστερα από είκοσι περίπου χρόνια έμαθε κι αυτή τα κατορθώματα του Ηρακλή, ταξίδεψε νοερά σε όλη την Ελλάδα, στην Ευρώπη κλπ, πολέμησε στην Τροία, πήγε στην Αίγυπτο του Φαραώ με τον Ιωσήφ, έμαθε για την ατμομηχανή και άλλα πολλά.

Πολλές φορές είχαμε και επιβράβευση, με τηγανίτες, γλυκά και άλλα όμοια. -Εσείς δε θα 'χετε μεγάλη δυσκολία. Τα παιδιά των μεγάλων τάξεων από Τρίτη μέχρι ΄Εκτη έχουν αρκετό χρόνο στο σχολείο να προετοιμαστούν και να ολοκληρώσουν τη γνώση τους στα μαθήματα της ημέρας. Είναι όπως παραπάνω αναφέρω, οι σιωπηρές εργασίες. Για την Πρώτη και Δευτέρα τάξη θα κάνομε ξεχωριστή κουβέντα. Αυτό που πρέπει να προσέχομε είναι ο τρόπος που θα πλησιάσομε τα παιδιά. Θέλουν γλυκόλογα, καλοσύνη, αγάπη, να νιώθουν χαρά όταν μιλούν με σας κι όχι μόνο για τα μαθήματα. Να μην αντιληφθούν ότι τους κάνετε αυστηρό έλεγχο που προέκταση θα έχει τη «βέργα» του δασκάλου.

Το Φέρκισον, το τρακτέρ που γινόταν και επιβατικό.
Εκφραστική είναι η φωτογραφία. Ιδιοκτήτες: ο Περικλής Κώτσης και ο Πήλιο Νάκας.

Τελικά, κι αφού συζητήσαμε αρκετά, τους δήλωσα πως πάντα θα είμαι στη διάθεσή τους για ότι σχετικό είχαν με τα παιδιά τους.

Τα μαθητικά συσσίτια

Εκείνα τα χρόνια λειτουργούσαν μαθητικά συσσίτια, γάλα το πρωί και φαγητό το μεσημέρι.

Το 1957 που πήγα στη Λούτσα δεν βρήκα ούτε χώρο παρασκευής του συσσιτίου ούτε χώρο εστιάσεως των μαθητών. Η παρασκευή του γάλακτος αποφάσισα να γίνεται στο δωμάτιο της κατοικίας του δάσκαλου που είχε και τζάκι. Το πρωινό γινόταν από σκόνη γάλακτος που διαλύοταν σε νερό με ανάλογη ζάχαρη. Η διανομή γινόταν στο ύπαιθρο χειμώνα - καλοκαίρι. Δεν χρειάζεται να το σχολιάσομε. ΄Επρεπε να δοθεί λύση. Να γίνει χώρος παρασκευής του συσσιτίου και εστιάσεως.

Στη Λούτσα είχαμε δύο πηγές που θα μας βοηθούσαν στο οικονομικό, τις ασβεσταριές και το πευκόφυτο δάσος. Η περιοχή προσέφερε κατάλληλη ασβεστόπετρα. Οι κάτοικοι συχνά έκαναν ασβεστοκάμινα.

Κάναμε συνάντηση η Σχολική Εφορία, ο πρόεδρος της κοινότητας και ο πρόεδρος του Αγροτικού συνεταιρισμού. Συζητήσαμε το θέμα της κατασκευής εστιατορίου. Αποφασίσαμε να γίνει αντάμωμα με τους κατοίκους για να τους ανακοινώσουμε τις σκέψεις μας. Όλοι το δέχτηκαν με ικανοποίηση και αποφασίσαμε να κάνομε μιά ασβεστοκάμινο, να βοηθήσουν στην ξύλευση πευκοδέντρων για την ξυλεία που θα απαιτηθεί και να συμβάλουν οικονομικά για την προμήθεια υλικών για την κατασκευή. Ορίσαμε μια επιτροπή για να βοηθήσει στην προσπάθεια και ορίστηκε κάθε οικογένεια να συνεισφέρει το ποσό των πενήντα (50) δραχμών.

Με τον πρόεδρο αναλάβαμε τη διαδικασία για την ασβεσταριά και τις άλλες ενέργειες. Εδώ μπαίνει το δασαρχείο. ΄Επρεπε να πάρομε την άδειά του.

Κατέβηκα στην Πρέβεζα και πήγα στον κ. Επιθεωρητή να τον ενημερώσω σχετικά. Ο Επιθεωρητής, Πύρρος Στάρας, αφού με άκουσε με προσοχή μου λέει:

-΄Οποιος μπλέκει με Δασαρχείο κινδυνεύει να πάει φυλακή. Πρόσεξε πολύ στις ενέργειές σου. Να είσαι καθαρός.

Επισκέφτηκα τον κ. Δασάρχη και τα συμφωνήσαμε. ΄Επρεπε να ελέγξει την ασβεστοκάμινο, να μας υποδείξει από πού θα προμηθευτούμε τους θάμνους για την καύση, από πού θα πάρουμε τις ασβεστόπετρες και άλλες λεπτομέρειες. Κι όλα πήγαν καλά. Πήραμε την άδεια κατασκευής ασβεστοκάμινου, κοπής θάμνων, προμήθεια ασβεστόπετρας κ.λ.π.

Η Ασβεσταριά

Η επιτροπή κινήθηκε σωστά. Πρώτα βρήκε το μάστορα για να χτίσει την ασβεσταριά. Ο πιο γνωστός ήταν ο Σωτήρης Γκάντζιας από το χωριό Κορυφούλα.

Εντοπίστηκε μια εγκαταλειμμένη ασβεσταριά. Με υποδείξεις του μάστορα έγιναν οι απαραίτητες εργασίες για τη λειτουργία της. Ένα συνεργείο φρόντισε για την εξόρυξη και μεταφορά της ασβεστόπετρας. Ευτυχώς που οι κάτοικοι είχαν εμπειρίες από ασβεσταριές και όλα ήταν έτοιμα πολύ σύντομα.

Η συμμετοχή των κατοίκων ήταν συγκινητική. Αυτό θα το δείτε και στις φωτογραφίες που παραθέτομε. Οι άνδρες στην προμήθεια και μεταφορά της πέτρας ως την ασβεσταριά. Οι γυναίκες στην μεταφορά των καυσόξυλων, θάμνων, αφάνας και άλλων χαμόκλαδων. Ο μάστορας Σωτήρης στο έργο για το χτίσιμο της ασβεσταριάς.

Απλώς αναφέρομε για το χτίσιμο. Η ασβεσταριά ήταν ένα κοίλωμα στο βουνό. Αυτό εσωτερικά χτίζεται και όταν φτάσει στο ύψος που πρέπει, αρχίζει κυκλικά να κλείνεται με ένα θόλο-τρούλο και σφραγίζεται με μια επιμήκη πέτρα. Μπροστά άφηναν μια πόρτα για την καύση. Η δυσκολία και η τέχνη εδώ είναι ότι το χτίσιμο γίνεται με ξηρολιθιά.

Όσες μέρες χτιζόταν την ασβεστοκάμινο ήμουν πάντα εκεί μεσημέρι και απόγευμα μετά τη λήξη της εργασίας του σχολείου.

Κάποτε τελείωσε το χτίσιμο. Μια ομάδα είχε αναλάβει το κάψιμό της. Από το πορτόνι έβαλαν ένα σωρό από χλωρά χαμόκλαδα και θάμνους και τα άναψαν. Η φωτιά δεν έπρεπε να διακοπεί ούτε στιγμή και νά 'χει την ίδια ένταση. Οι τροφοδότες της φωτιάς χωρίστηκαν σε βάρδιες. Τη νύχτα βάζαμε δυό βάρδιες.

Το κάψιμο κράτησε λίγες μέρες, περίπου μία βδομάδα. Την τελευταία βραδιά «μπούκωσαν» με τα καυσόξυλα την ασβεσταριά και έφραξαν το πορτόνι με πέτρες. Έτσι έμεινε ώσπου να κρυώσει. Τελικά αφού άνοιξε διαπιστώθηκε ότι είχε καεί πολύ καλά. Ο απολογισμός ήταν να εισπραχτούν από την πώληση αρκετά χρήματα, και να ασφαλίσομε και την ασβέστη για το χτίσιμο του εστιατορίου των συσσιτίων.

Έτσι, όλα πήγαν καλά.

Στη φωτογραφία φαίνεται η συμμετοχή των κατοίκων στην κατασκευή της ασβεσταριάς. Η πέτρα μεταφέρεται στο χώρο που θα χτισθεί η ασβεστοκάμινος.

Στα πρόσωπά τους είναι αποτυπωμένη η απόφασή τους να ολοκληρωθεί η προσπάθεια να πάρουμε ασβέστη για το εστιατόριο και χρήματα από την πώληση ενός μέρους.

Το χτίσιμο έγινε. Φαίνονται οι θάμνοι για την καύση της ασβεστόπετρας. Για μια εβδομάδα την ασβεστοκάμινο να καίγεται ασταμάτητα. Τα βράδια μαζευόμαστε πολλοί και κάναμε παρέα στη βάρδια.

Το σφράγισμα

Η αλήθεια είναι πως από την ασβεσταριά ξεκίνησε το χτίσιμο του εστιατόριου, γι' αυτό θέλω να κλείσω το κεφάλαιο αυτό με το μάστορα, το Σωτήρη Γκάντζια.

Η ασβεσταριά, είπαμε, χτιζόταν με ξερολιθιά, δύσκολη και επίπονη δουλειά. Όσο ήταν χαμηλά το χτίσιμο εύκολα εύρισκε τις πέτρες που χρειαζόταν, ανεβαίνοντας όμως η δυσκολία μεγάλωνε, γιατί δεν μπορούσε με ευκολία να βρει αυτές που ήθελε.

Όταν πήγαινα τότε, μεσημέρι και απόγευμα, με καλωσόριζε ανακουφισμένος γιατί θα τον βοηθούσα. Ένα απόγευμα, και ήταν το τελευταίο, ενώ πήγαινα κοντά του, ακούω από μακριά να φωνάζει δυνατά.

- Βοήθεια! Βοήθεια δάσκαλε!

- Τι τρέχει μπάρμπα Σωτήρη?

- Ψάχνω να βρω το λιθάρι που θα σφραγίσει τον τρούλο κι απελπίστηκα, κι έτσι μού 'ρχεται να τα παρατήσω και να κατεβώ.

- Πιάσε να κάνομε ένα τσιγάρο και θα το βρούμε το λιθάρι. Εγώ θα πάω να το βρω. Εσύ από ψηλά που είσαι να μου πεις ποιό περίπου θέλεις. Έτσι και έγινε! Αφού τού 'δειξα μερικά, πήρα μαζί μου δυό-τρία κι ανέβηκα κι εγώ ψηλά να του τα δώσω.

- Αυτό κάνει! Και έδειξε ένα.

- Δάσκαλε! μου λέει, εσύ το βρήκες το τελευταίο λιθάρι, εσύ και να το βάλεις για να σφραγιστεί το έργο.

- Μαζί, μπάρμπα Σωτήρη, μαζί! Και το χτυπήσαμε να σφηνωθεί γερά.

Άλλη μία εικόνα από την κατασκευή της ασβεσταριάς. Οι κάτοικοι, όπως δείχνει η φωτογραφία με προθυμία και απόφαση να γίνει το έργο.

Ένα απρόοπτο με τον κύριο Δασάρχη

Την ξυλεία που θα χρειαζόταν για το εστιατόριο την προμηθευτήκαμε από το πευκόφυτο δάσος. Πήγαν οι ειδικοί και έκοψαν δυο-τρία πεύκα. Ο κ. Βασίλης Κώτσης με το ειδικό τσεκούρι του τα κλάδεψε και τους έδωσε σχήμα ορθογώνιο για να μπαίνει στο σχιστήριο που θα τα έκανε διάφορα είδη ξυλείας. Την Κυριακή το πρωί πήγαν με άλογα και τα μετέφεραν σέρνοντάς τα στην πλατεία του χωριού.

Το απόγευμα με ειδοποιούν πως με ζητάει στο καφενείο ο κ. Δασάρχης. Η αλήθεια είναι πως τα χρειάστηκα. Γιατί άδεια για καυσόξυλα είχαμε, για ξυλεία όμως όχι. Τους χαιρετώ και δεν είδα πρόσωπα μουδιασμένα.

- Τι αυθαιρεσίες είναι αυτές που κάνετε δάσκαλε; Η κοπή πεύκων είναι μεγάλο αδίκημα και επισύρει μεγάλη τιμωρία.

- Κύριε Δασάρχη την ευθύνη την έχω εγώ προσωπικά και δεν φταίει κανένας άλλος από τους κατοίκους.

- Πληροφορήθηκα, μου λέει, ότι δεν κόπηκαν για δική σου χρήση. Ξέρω πως κάνετε προσπάθεια για να χτίσετε εστιατόριο για τα μαθητικά συσσίτια.

Πήγα να τα μπαλώσω.

- Νόμιζα, είπα, πως η άδεια που έχομε για την ασβεστοκάμινο μας κάλυπτε.

- Δάσκαλε! Να φυλάγεσαι από κανένα δασοφύλακα. Δεν τη γλυτώνεις τότε.

Τους ζήτησα συγγνώμη για την παράλειψη και τους ευχαρίστησα για την κατανόηση που έδειξαν.

Το εστιατόριο χτίστηκε. Πρώτα κάναμε ένα κτίριο αρκετά ευρύχωρο που χωρίστηκε σε αποθήκη τροφίμων και σε χώρο παρασκευής του συσσιτίου. Στη συνέχεια έγινε το εστιατόριο. Με την ξυλεία κάναμε τραπέζια και τραπεζοκαθίσματα. Το δάπεδο και των δύο χώρων το τσιμεντοστρώσαμε. Οι εργασίες είχαν γίνει προσεχτικά. Το πόσο καλά ήταν χτισμένα αρκεί να σας πω πως αργότερα όταν πια δεν γίνονταν συσσίτια και το σχολείο λειτούργησε σαν διθέσιο και τριθέσιο οι χώροι αυτοί έγιναν αίθουσες διδασκαλίας.

Το μνημείο Πεσόντων

Στις Εθνικές γιορτές η παρουσία ενός «Μνημείου Πεσόντων» είναι απαραίτητο για να δώσει το νόημα της θυσίας για την πατρίδα.

Βλέπετε στη φωτογραφία το πρόχειρο Μνημείο Πεσόντων, με τη φρουρά, το θυμιατήρι, το κράνος στηριγμένο σε όπλα.

Φαίνονται και τα στεφάνια που κατέθετε ο Πρόεδρος της κοινότητας, πολεμιστές του '40, οι μαθητές του Σχολείου.

Από τις φωτογραφίες που παραθέτομε φαίνεται η χαρά των μαθητών και των μεγάλων που ποζάρουν χαρούμενοι και ικανοποιημένοι από την παρουσίαση του «Μνημείου των Πεσόντων».

Από τις φωτογραφίες που παραθέτομε φαίνεται η χαρά των μαθητών και των μεγάλων που ποζάρουν χαρούμενοι και ικανοποιημένοι από την παρουσίαση του «Μνημείου των Πεσόντων».

Παρακολούθηση Εκδηλώσεων

Οι κάτοικοι προσέρχονταν στις εκδηλώσεις και με μεγάλο ενδιαφέρον τις παρακολουθούσαν. Αυτό φαίνεται και από τις φωτογραφίες που παραθέτουμε.

Ταμπλό βιβάν: Λεωνίδας, Παρθενόπη, Νίκος. Η Ελλάδα δαφνοστεφανωμένη κρατά στο ένα χέρι τη δάδα και στο άλλο το σπαθί, φρουρούμενη από πολεμιστές.

Από κάποια θεατρική παράσταση στις 25 Μάρτη. Πιθανό να είναι από το έργο: «Να ζει το Μεσολόγγι».

Σχολικές Εκδρομές

Διοργανώναμε αρκετές μορφωτικές και ψυχαγωγικές εκδρομές ημερήσιες και ολοήμερες. Την εκδρομή ακολουθούσαν και πολλοί γονείς και κηδεμόνες.

Στη φωτογραφία, από την επίσκεψη στα Ιωάννινα.

Από την επίσκεψη στο Μεσολόγγι.
Η φωτογραφία είναι στον κήπο των ηρώων.

Η Απεργία του 1963

Τον Γενάρη του 1963 ξεκίνησε η πανελλαδική απεργία των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπ/σης. Ζητούσαμε ίση μεταχείριση με τους άλλους Δημοσίους υπαλλήλους μισθολογικά και βαθμολογικά αναλογικά, καθώς και για άλλα θέματα γενικότερα για τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των σχολείων και εργασίας των εκπ/κών.

Η απεργία ξεκίνησε από Αθήνα και μεγάλες πόλεις, προστέθηκαν την άλλη μέρα, τα σχολεία των πρωτευουσών των νομών και ολοκληρώθηκε με τη συμμετοχή όλων των άλλων σχολείων. Η απεργία ήταν καθολική και με διάρκεια είκοσι και πλέον ημερών. Ανεστάλη λόγω της επιστράτευσης όλων των εκπαιδευτικών. Την απεργία οι κάτοικοι όσο περνούσαν οι μέρες την έβλεπαν με συμπάθεια. Είχαμε συζητήσει στο καφενείο και σε παρέες το γιατί απεργούμε παρά την θέληση μας, αλλά το κάναμε για το καλό όλων μας.

Έκανε εκείνες τις μέρες μια μεγάλη βαρυχειμωνιά. Ένα πρωινό χτυπάει η πόρτα του σχολείου. Την ανοίγω και μπρος μου βλέπω τον γέρο μπαρμπα Φώτη Παππά.

- Δάσκαλε, μου λέει, σήμερα πήρα την σύνταξη του ΟΓΑ, εμένα δεν μου χρειάζεται πάρτε την εσείς που δεν σας πληρώνουν. Εγώ έτσι και έτσι την βγάζω πολύ φθηνά. Έμεινα άναυδος και πολύ συγκινημένος από την χειρονομία του μπάρμπα-Φώτη. Τον ευχαρίστησα θερμά και χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια να τον πείσω ότι δεν έχομε ακόμα ανάγκη βοήθειας. Αν τελικά δεν μου άφηνε ένα χαρτονόμισμα δεν θα τον αποχωριζόμουνα. Η είδηση αυτή μαθεύτηκε σε όλο το χωριό. Τότε πολλοί κάτοικοι έτρεξαν και αυτοί να μας δώσουν κάποια οικονομική βοήθεια. Πέρα απ' αυτό πήραν και άλλη πρωτοβουλία.

- Δάσκαλε! Θέλομε να συμπαρασταθούμε στον αγώνα σας. Γι' αυτό να μας γράψετε μια επιστολή προς την κυβέρνηση που να λέει πως οι δάσκαλοι αγωνίζονται για τα παιδιά μας και πρέπει να δικαιωθούν. Θα υπογράψουμε όλοι. Πολύ το σκέφτηκα, γιατί η ενέργεια αυτή δεν συνάδει με την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου. Αυτοί όμως επέμεναν.

Η επιστολή έγινε αλλά δεν τους άφησα να την στείλουν στην κυβέρνηση. Την έστειλα στο Σύλλογο Δασκάλων Νομού Πρέβεζας με την σκέψη αν αυτοί εγκρίνουν μια τέτοια ενέργεια ας την προχωρήσουν, αν όχι ας είναι σαν μία ενθάρρυνση στον αγώνα μας.

Η επιστολή, μου επεστράφηκε με την παρατήρηση να μην ενθαρρύνω τέτοιες ενέργειες γιατί θα βρω τον μπελά μου.

Εστάλη Βοήθεια

Το δημοτικό σχολείο Λούτσας είχε προαχθεί σε διθέσιο αλλά δεύτερος δάσκαλος δεν φαινόταν.

Αρχές του 1962, ύστερα από 4 χρόνια, έστειλαν δάσκαλο να επανδρώσει το σχολείο. Ο Θανάσης ο Ζώτος καταγόταν από την Αγιά Πάργας. Αυτός ήταν ο δάσκαλος.

Την άλλη χρονιά το 1963 έστειλαν τον Αλέξη Γιαννάκη από τα χωριά της Δωδώνης. Και οι δύο, καλοί συνάδελφοι συνεργάσιμοι στο Σχολείο και φίλοι και αγαπητοί στη μοναξιά μας. Το μειονέκτημά τους ήταν πως δεν είχαν καλές σχέσεις με τη μαγειρική. Αγνοούσαν βασικές αρχές π.χ δεν ήξεραν ότι τα φασόλια τα βάζουμε για βράσιμο στο κρύο νερό και τα μακαρόνια στο βραστό. Ούτε πώς τηγανίζονται οι πατάτες ή τα αυγά, ότι δηλαδή τα ρίχνομε όταν κάψει το λάδι. Φαίνεται πως δεν είχανε απομακρυνθεί από την κατσαρόλα της μάνας ή του έτοιμου φαγητού.

Θυμάμαι είχα αγοράσει μία ....Γκαζιέρα που λειτουργούσε με πετρέλαιο και με μια τρόμπα για ενίσχυση της φώτισης. Με τον Θανάση λειτουργούσαμε σε μια αίθουσα διδασκαλίας με ημιημερήσια εργασία, πρωί και απόγευμα.

Μία των ημερών ήμουν στην πρωινή βάρδια. Τον μάγειρα θα τον έκανε ο Θανάσης. Με ρωτάει:

- Τι θα φάμε σήμερα; Να μαγειρέψω μακαρόνια;

- Ναι, Θανάση του κάνω και πριν μπω στην αίθουσα για μάθημα του ετοίμασα να ανάψει την γκαζιέρα, τα μακαρόνια κομμένα και την κατσαρόλα με το νερό και έφυγα για το μάθημα. Η εργασία του μαγειρέματος γινόταν δίπλα, στην κατοικία του δασκάλου.

Πριν ξεκινήσω τη διδασκαλία χρειάστηκε να πάρω κάτι από το γραφείο. Και τι βλέπω; Ένα Θανάση έτοιμο να ρίξει τα μακαρόνια στην κατσαρόλα, στο κρύο νερό.

- Τι κάνεις εκεί! του φωνάζω. Στο κρύο νερό ρίχνεις τα μακαρόνια;

- Γιατί; Εσύ τις προάλλες τα φασόλια δεν τά 'ριξες στο κρύο νερό; Γέλασα με την ψυχή μου. Του εξήγησα σχετικά πως τα όσπρια θέλουν κρύο νερό και τα ζυμαρικά βραστό.

Αυτά με τη μαγειρική του Θανάση. Πάμε τώρα στον Αλέξη. Τις Κυριακές συχνά απουσίαζα. Πήγαινα στο Καναλάκι και συναντούσα τα δύο αδέρφια

μου, τον Θωμά που ήταν δάσκαλος στην Βαλανιδούσα και τον Θεόφιλο που ήταν Προϊστάμενος Ταχυδρομείου στο Καναλάκι.

Κάποια Κυριακή το βράδυ που γύρισα από το Καναλάκι ρωτάει ο Αλέξης:

-Να φτιάξομε κάτι για φαγητό; Ας πούμε πιο πρόχειρο είναι τα τηγανιτά αυγά. Συμφώνησα. Ετοιμάζω την γκαζιέρα, ρίχνω λάδι στο τηγάνι, σπάω τ' αυγά και άρχισα να τα «δέρνω» αφού βέβαια έβαλα το τηγάνι στην γκαζιέρα. Ο Αλέξης στεκόταν από πάνω μου, λες και βιαζόταν να γίνουν τ' αυγά.

Αφού έκαψε αρκετά το λάδι ρίχνω τ' αυγά που πέφτοντας στο καυτό λάδι φούσκωσαν. Ακούω τον Αλέξη να μονολογεί

-Τι μονολογείς Αλέξη; Α! τώρα κατάλαβα. Πρέπει να κάψει το λάδι και ύστερα να πέσουν τ' αυγά.

- Γιατί το λες αυτό;

-Γιατί το μεσημέρι που έλειπες, αυγά έκανα και εγώ αλλά δεν μου φούσκωσαν γιατί τα έβαλα σε κρύο λάδι και έγιναν λάσπη.

Με τον Αλέξη τον Γιαννάκη κάπου-κάπου συναντιόμαστε και τα λέμε. Ο Θανάσης, δυστυχώς χάθηκε πολύ γρήγορα και ήταν τόσο ωραίος άνθρωπος. Συχνά τον θυμάμαι και αναπολώ εκείνη την χρονιά πού ζήσαμε μαζί.

Με μαθητές της Στ' δημοτικού Λούτσας. Αντώνης Κώτσης, Φώτης Παπαφωτίου, Χριστόφορος Καρανάσιος, Θεοδώρα Παπά, Ελένη Νάκα, Γιαννούλα Γιούργα, Ελευθερία Τάσση.

Ο Παπα-Νικόλας

Θα ήταν μεγάλη παράλειψη μου να μην μνημονεύσω τον αιδεσιμότατο ιερέα της Λούτσας τον Παπα-Νικόλα Γιούργα.

Αεικίνητος στα θρησκευτικά του καθήκοντα πάντα τέλειος στις κοινωνικές σχέσεις και στις υποχρεώσεις του συνεπής.

Πέρα από τις λειτουργικές του υποχρεώσεις, στον αγώνα της επιβίωσης της οικογένειας ήταν πάντα μπροστάρης. Με το σκουφάκι του τον θυμάμαι στις αγροτικές και λοιπές ασχολίες της οικογένειας. Κάναμε συχνά παρέα. Μερακλής στο χορό. Χόρευε τον «μαριόλικο» πίναμε κάπου - κάπου κανένα ουζάκι. Τον ευχαριστούσε. Όταν φτάναμε σε κέφι με ρωτούσε:

- Γιατί η εκκλησία και οι άγιοι πατέρες ευλόγησαν μόνο τον οίνο και όχι το ουζάκι που είναι τόσο ευχάριστο;

- Εμ! δεν είχαν πιει ποτέ τους ούζο γιατί δεν υπήρχε τότε παπά μου!

Στο σπίτι όλοι. Τα παιδιά του, η γυναίκα του, οι νυφάδες του, είχαν γίνει οι φύλακες άγγελοι στην «ποτοαπαγόρευση». Έτσι είχαν συστήσει οι γιατροί που είχαν διαπιστώσει πως το ούζο του δημιουργεί προβλήματα στην υγεία του. Είχε και σοβαρά προβλήματα με την καρδιά του.

Έτυχα μάρτυρας στο καφενείο που είχε ο γιός του Κώστας Γιούργας, αργότερα πρόεδρος του χωριού. Εκεί βρέθηκε μια μέρα ο Παπα-Νικόλας. Έλλειψε για λίγο ο καφετζής και ο παπάς εκμεταλλευόμενος την απουσία του πιάστηκε με ένα ουζοπότυρο στο χέρι. Μπαίνοντας ο Κώστας, μόλις τον αντίκρισε του έβαλε τις φωνές.

-Πατέρα! Τι κάνεις εκεί! Πάλι πίνεις ούζο; Θέλεις να αυτοκτονήσεις;

Ο Παπάς λαχταρισμένος απαντά

-Να μωρέ! Μια σταλιά μονάχα πίνω διάολε!

Έζησε αρκετά χρόνια, μα χάθηκε τελικά από την καρδιά του.

Οι Σμέρνες

Στη Λούτσα τρώγαμε συχνά ψάρια. Μην φανταστείτε τίποτα ψαράδες με γρι -γρι και ψαρόβαρκες. Ούτε και ο τουρισμός είχε φτάσει στις δυσπρόσιτες ακτές του Ιονίου. Αστυνόμευση από θάλασσα ανύπαρκτη και ο σταθμός χωροφυλακής μακριά για να φτάνει ο ήχος από τη δυναμίτη. Είχε γίνει επάγγελμα για το ψάρεμα.

Κάπου- κάπου κάποιον έπιαναν και την έβγαζε με καναδυό χρόνια φυλακή. Αλλά και μονόχειρες έμειναν και με τραύματα στο πρόσωπο, αλλά δυστυχώς υπήρχαν και νεκροί από το δυναμίτη.

Ο μόνος που δεν κινδύνεψε ποτέ ήταν ο Κώστας Καρανάσιος με το ψάρεμα της Σμέρνας. Ασκούσε το επάγγελμα του ξυλουργού. Είχε καθιερώσει το Σάββατο αργία. Ήταν η μέρα του ψαρέματος της Σμέρνας. Έπαιρνε μαζί του τον μεγάλο του γιο τον Θωμά και κατευθείαν για τα βράχια που φώλιαζαν οι σμέρνες. Μαζί του είχε και «σαλαμούρα» που έριχνε κοντά στα βράχια για να ξεβγάλει τις σμέρνες από τη φωλιά τους.

Κώστας Καρανάσιος, ο ψαράς της σμέρνας με τον δάσκαλο στην είσοδο του σχολείου

Ο οπλισμός για να πιάσει το θήραμα αποτελείτο από ένα ξερό καλάμι ενός περίπου μέτρου, κούφιο εσωτερικά για να περάσει η θηλιά της πετονιάς. Δειλά δειλά ξεπρόβαλε η Σμέρνα και μόλις έμπαινε μέσα στη θηλιά τραβούσε γρήγορα και με δύναμη την πετονιά που την κρατούσε με το ένα χέρι. Το τι αγώνα έκανε το άτυχο θαλασσινό για να ελευθερωθεί δεν λέγεται. Χτυπιόταν και σήκωνε κύματα γύρω από το καλάμι ώσπου να αποκάνει. Ο ψαράς ήταν και εκλεκτικός στις σμέρνες. Πάντα θα ψάρευε μεγάλε και παχιές που γινόταν ωραίος μεζές. Πολλές φορές τις γεύτηκα και τις απόλαυσα.

Ο Νίκος ο τυφλός

Αξίζει και πρέπει να σκιαγραφήσω ένα άλλο πρόσωπο της Λούτσας τον Νίκο Κώστα. Είχε την ατυχία να γεννηθεί τυφλός. Είχε όμως πολύ ανεπτυγμένη την ακοή και τη διαίσθηση. Ήξερε να πάει να χτυπήσει την πόρτα ενός σπιτιού. Όποιου σπιτιού του χωριού. Σε πολλά σπίτια κυκλοφορούσε στο εσωτερικό τους άνετα. Γνώριζε από την ομιλία σχεδόν όλους του κατοίκους.

Κάποτε που βρέθηκα στην Πρέβεζα ύστερα από πολύ καιρό τον συνάντησα. Μόλις άκουσε την φωνή μου φώναξε:

-Δάσκαλε εσύ είσαι σπίρτι μου;

-Εγώ είμαι Νίκο μου, του λέω, αλλά πώς με γνώρισες;

-Από την φωνή σου δάσκαλε, μου απαντάει. Τόσα χρόνια την άκουγα.

Ήταν παντρεμένος και με παιδιά. Είχε ικανότητα ν' ανέβει σε σκάλες, σε δένδρα και σε στέγες. Κάποτε ανέβηκε στο καμπαναριό της εκκλησίας πάνω-πάνω για να διαμαρτυρηθεί για κάτι. Δεν θυμάμαι τι. Απειλούσε να πηδήσει από κει αν δεν ικανοποιούσανε το αίτημά του. Αν δεν παίρνανε το πηλήκιο και το μπουφάν του Λάμπη του αγροφύλακα να παρουσιάσουν κάποιον γι' αστυνομικό δεν θα κατέβαινε.

Στη λειτουργία της εκκλησίας ήταν αριστερός ψάλτης. Ήξερε όλη την ακολουθία χωρίς να κάνει λάθη. Πάντα θα έλεγε το «Πιστεύω» και το «Πάτερ ημών» και στο αριστερό αυτί η παλάμη του χεριού του για να «ρυθμίζει» τον ήχο.

Ένας τραυματισμός

Με ρώτησε κάποιος: -Τι ουλή είναι αυτή στο χέρι σου; Ήταν μια ουλή στη βάση του αριστερού αντίχειρα, εξωτερικά. Φαίνεται πως με «πριόνισαν» πολλαπλά. Στο σχολικό κήπο είχε σπάσει ένα κυπαρίσσι. Θελήσαμε να εκμεταλλευτούμε την ξυλεία για τη σόμπα του σχολείου. Ο μπαρμπα-Νάσιος Δήμας μας έφερε ένα μεγάλο πριόνι που έχουν οι ξυλοκόποι και δουλεύεται με δύο άτομα, οι σαρτζήδες που λέμε. Το ξύλο ήταν στρογγυλό και για να δουλέψει το πριόνι έπρεπε να κρατιέται γερά. Αντί να φωνάξω δυο-τρεις μεγάλους να το κόψουν, το αποφάσισα να το κόψω με το μπαρμπα-Νάσιο και με παιδιά του σχολείου. Αυτά τα καημένα δεν μπορούσαν να κρατήσουν σταθερό το ξύλο για να κοπεί. Αφήνω το πριόνι στο μπαρμπα-Νάσιο και τα παιδιά κι εγώ κρατούσα το ξύλο. Εκεί που κόβαμε, ξαφνικά αναπηδά το πριόνι και πέφτει δυο-τρεις φορές στο χέρι μου. Ευτυχώς δε μου έκανε μεγάλη ζημιά. Τα σημάδια ακόμα κι ύστερα από 50 χρόνια μαρτυρούν το συμβάν. Αυτά κάνει ο υπερβολικός ζήλος.

Γονέων παραλείψεις

Σήμερα δε σε δέχονται να φοιτήσεις σε σχολείο αν δεν έχεις βιβλιάριο «ΥΓΕΙΑΣ». Πάντα δε, και το γνωρίζουν και οι γονείς, πως πρέπει στις συγκεκριμένες ημερομηνίες να κάνομε τα αναμνηστικά εμβόλια.

Έτσι οι δάσκαλοι σε όλα τα επίπεδα σπουδών, γνωρίζουν την υγιεινή κατάσταση των μαθητών τους.

Τη δεκαετία του πενήντα (1950) και ακόμα, τέτοια ουσιώδη μέτρα για την υγεία ήταν ανύπαρκτα.

Το εμβόλιο του δαμαλισμού, τη βατσίνα όπως τη λέγαμε, την έκαναν ιατρικά συνεργεία που επισκέπτονταν τα σχολεία. Χωρίς να ρωτούν, αν τα παιδιά, έχουν κανένα πρόβλημα υγείας, τα έπιαναν οι νοσοκόμες, κι όσο κι αν τσίριζαν τα εμβολίαζαν.

Κάποια χρονιά, σ' έναν εμβολιασμό μου συνέβη το εξής περιστατικό. Ένας μαθητής αρνιόταν να κάνει εμβόλιο κι έκλαιγε και φώναζε.

Οι γιατροί και οι νοσοκόμες, επειδή γνώριζαν τέτοιες αντιδράσεις προσπαθούσαν πότε με το καλό, πότε με το ζόρι να τους κάνουν το εμβόλιο. Έτσι έγινε και με ένα μαθητή μου μια χρονιά.

Το συνεργείο όταν ολοκλήρωσε τον εμβολιασμό των μαθητών, έφυγε για άλλον προορισμό.

Το βράδυ, πολύ αργά, μου χτύπησαν την πόρτα, κάπως έντονα. Ανοίγοντας, βλέπω ένα γονέα με απειλητικές διαθέσεις.

-Δάσκαλε! μου σκοτώσατε το παιδί! Δεν έπρεπε να κάνει εμβόλιο! Δεν σας το είπε;

Χωρίς να χάσω χρόνο έτρεξα στο τηλέφωνο του χωριού και επικοινώνησα με το γιατρό στο Καναλάκι. Με καθησύχασε κάπως και μου 'δωσε οδηγίες σχετικές για να συνέλθει το παιδί. Πήγα σπίτι του και πραγματικά το παιδί έκλαιγε και χτυπιότανε. Ενήργησα όπως με καθοδήγησε ο γιατρός και σε καμιά ώρα συνήλθε.

-Τώρα η σειρά μου, λέω στον πατέρα. Λες, αν ήξερα την πάθηση του παιδιού, θα επέμενα να κάνει το εμβόλιο; Εσύ, και όπως όλοι οι γονείς φοβόσαστε μήπως μάθομε για κάποιο πρόβλημα υγείας του παιδιού και το δημοσιεύσομε και το βάλομε και στον τελάλη του χωριού; Μου ζήτησε να τον συμπαθήσω για το φέρσιμό του, «...αλλά πατέρας είμαι» μου είπε.

-Τέλος καλό, όλα καλά. Να μάθετε πως ο δάσκαλος πρέπει πολλά να ξέρει για τους μαθητές.

Αυτά αγαπητέ μου αναγνώστη και αν είσαι δάσκαλος έχε το νου σου.

Άλλο συμβάν

Κάποια χρονιά, στις αρχές, ένα παιδάκι, όχι μαθητής, ερχόταν το πρωί στην αυλή του σχολείου. Στην αρχή δεν έδωσα σημασία για την παρουσία του.

Αυτό όμως, έδινε το παρόν και σε κάθε διάλειμμα, καθώς και τις απογευματινές ώρες εργασίας. Η στάση του μου δημιούργησε ερωτηματικά.

Ποιος είναι; Μήπως είναι μαθητής και μου διέλαθε της προσοχής μου; Πληροφορήθηκα το όνομά του. Στο μαθητολόγιο δεν ήταν γραμμένος. Έτρεξα στην κοινότητα. Γνώριζαν την οικογένεια του παιδιού, όμως δεν ήταν γραμμένος στο δημοτολόγιο.

Οι γονείς του παιδιού αναγνώρισαν ότι είναι παιδί τους. Δεν ήξεραν όμως ποια χρονιά γεννήθηκε. Ο παπάς με πληροφόρησε το έτος της βάπτισής του.

Σας αφήνω να σχηματίσετε μόνοι σας γνώμη για την οικογένεια. Το παιδάκι έπρεπε να φοιτούσε στο σχολείο.

Επικοινώνησα με την επιθεώρησή μου και μου συνέστησαν να το δεχτώ στο σχολείο, με την προϋπόθεση πως η κοινότητα θα ξεκινούσε διαδικασία για την εγγραφή του στο δημοτολόγιο.

Ύστερα από μία χρονοβόρα διαδικασία έγινε η εγγραφή του στην κοινότητα και στο σχολείο.

Σκέψου αν το παιδάκι δεν γινόταν αντιληπτό τι θα γινόταν.

Θα πήγαιναν οι συνομήλικοί του στρατιώτες κι αυτός θα καθόταν στο χωριό. Τέτοια και άλλα διάφορα συνέβαιναν σε κάθε δάσκαλο στα χωριά.

Πολιτιστικές δραστηριότητες

Στα χωριά μας, οι ψυχαγωγικές εκδηλώσεις ήταν τα πανηγύρια, οι γάμοι, οι οικογενειακές και ονομαστικές γιορτές και ό,τι παραδοσιακά έθιμα είχαν.

Άλλου είδους ψυχαγωγικό μέσο όπως θέατρο, θέατρο σκιών, συναυλία δεν υπήρχε. Πιθανόν να περνούσε κανένας αρκουδιάρης με την αρκούδα και το ντέφι του για επίδειξη των δυνατοτήτων της καλλιτεχνίας τους.

Στην αποθήκη βρήκα ένα δίχτυ για βόλεϊμπολ. Με τη βοήθεια νεαρών το στήσαμε και το σχεδιάσαμε για παιχνίδι.

Δυο -τρεις νεαροί είχαν ασχοληθεί με το άθλημα. Με ενημέρωση και προσπάθεια άρχισαν να στήνονται δύο ομάδες. Άρχισε στη συνέχεια και ο συναγωνισμός με στοιχήματα, τι άλλο ...λουκούμια.

Τα απογεύματα γέμιζε η πλατεία από κόσμο, άλλοι να δοκιμάζουν τις δυνατότητές τους στο άθλημα, άλλοι να χαζέψουν και να χειροκροτήσουν.

Δεχτήκαμε και «βέλη» από νυχτερινούς θαμώνες που δε γνώριζαν ή ξεχνούσαν την ύπαρξη του φιλέ και παραπατώντας τυλίγονταν στο δίχτυ.

Πάντως δόθηκε κάποια ζωντάνια και κινητικότητα στο χωριό.

Σε μια γωνιά της αυλής έκανα ένα σκάμμα για σχολικές χρήσεις.

Εκεί γινόταν οι ασκήσεις εφαρμογής στα άλματα απλούν, τριπλούν άνευ φόρας και το σε ύψος. Διαβάζοντας το βιβλίο θα συναντήσεις αυτές τις ασκήσεις.

Για το ύψος βάζαμε δυο καδρόνια κι ένα καλάμι για πήχη.

Αυτό προξένησε το ενδιαφέρον και των νεαρών του χωριού.

Κάθε απόγευμα τους έβλεπα, άλλοι να πηδούν κι άλλοι να αγωνίζονται σε ύψος και στο άλμα με κοντάρια.

Αργότερα δημιουργήθηκαν ομάδες και άλλων αθλοπαιδιών.

Ένας γάμος.
Γαμπρός ο Περικλής Κώτσης.
Τη νύφη συνοδεύει ο πατέρας
της Βασίλης Κώτσης.
Τέρμα αριστερά ο αδερφός
του Φώτης Κώτσης

Μπροστάρης ο Γάκης Δήμας.
Τον συνοδεύουν ο Παντελής
Γιούργας και ο Δάσκαλος

Χαρές και γλέντια

Πρώτος ο Αντώνης Παπάς,
ο δάσκαλος, ο Πήλιο Νάκας,
ο Τάσος Νάστας
και ο Τούσης Παππάς

Το «ζ' λάπ»

Όπως και πιο πάνω αναφέρω, το χωριό Λούτσα φαντάζει από μακριά. Όμως κι από κοντά έχει θαυμαστά αγναντέματα.

Εκεί έχει διαμορφωθεί μια πλατεία. Σε αυτή είναι χτισμένα το Σχολείο, και η Εκκλησία, με τα καταστήματά της και γκρεμισμένο ένα ερειπωμένο κτίσμα, που στα παλιά στεγαζόταν το Σχολείο. Από την πλατεία βλέποντας προς δυσμάς, αγκαλιάζεις με τη ματιά σου υπέροχη θέα. Καταρχάς με κόπο θα ξεμπλέξομε με το πράσινο του πευκόδασους για να βουτήξομε στο πέλαγος, στο Ιόνιο πέλαγος που χάνεται στον ορίζοντα. Να και η αμμουδιά πλατιά και πλούσια σε όλα, βοτσαλάκια, ψιλή άμμο και δίπλα τα βράχια με τα «γλυκονέρια» που συχνά ξεδιψάνε κοπάδια ζώων και δυναμιτιστών και μη ψαράδων. Εκεί στα βράχια είναι το καρτέρι του Κώστα Καρανάσιου για τις σμέρνες, κοντά στην αμμουδιά είναι βοσκοτόπια που συχνά βόσκοντας πήγαιναν τα ζωντανά να ξεδιψάσουν στα «γλυκόνερα». Ξαφνικά εκεί που τυχαία αγνάντευα, βλέπω έναν ηλικιωμένο κτηνοτρόφο να χτυπάει αλύπητα με τη μαγκούρα του ένα ζώο, κάπως μικρό, μου έκανε αλγεινή εντύπωση και έτρεξα για να βρεθώ κοντά του μπας και προλάβω κάτι. Αν και έφτασα πολύ σύντομα, δυστυχώς είδα το ζώο να ξεψυχάει. Ήταν μια φώκια.

-Γιατί μπάρμπα σκότωσες τη φώκια, τι σου έκανε;

Μου πρόγκηξε τα πρόβατα! Λαχτάρισα κι εγώ. Λύκο, αλεπού, κουνάβι, και άλλα έχω δει τέτοιο παράξενο ζ' λάπ (ζουλάπι) δεν είχα ματαδεί και σκιάχτηκα μη μου κόψουν πέρα τα ζώα και ποιος τα συμμαζώνει. Αλλά μπορεί και να μου κάνει ζημιά στο κοπάδι ίσως και σε μένα.

Προσπάθησα να του εξηγήσω ότι η φώκια είναι άκακο ζώο στη στεριά. Σαν τελείωσα τις ορμήνιες μου, ο βοσκός έκοψε πέρα στο βιός του. Μαζί μου είχαν τρέξει κι άλλοι και μαθητές, όλοι μαζί την ανεβάσαμε στο χωριό, στην πλατεία, να την δουν και να μάθουν για τη φώκια. Επικοινώνησα με τους συναδέλφους στο Καναλάκι και τους προέτρεψα να προσπαθήσουν να «βαλσαμώσομε» τη φώκια κι αν αυτοί δεν μπορούν ας επικοινωνήσουν με την Πρέβεζα. Παράλληλα φορτώσαμε σ' ένα τρακτέρ τη νεκρή φώκια να πάρει το δρόμο που αναφέρω. Από κει και μετά δεν έμαθα τι απέγινε το «ζ' λάπ».

ΤΟ «BIZMARK»

Οι δάσκαλοι στα χωριά, στα πετροχώρια, είχαν μεγάλο πρόβλημα επικοινωνίας με κεφαλοχώρια και πόλεις από έλλειψη συγκοινωνίας.

Η Λούτσα που υπηρετούσα, είχε κέντρο επικοινωνίας το Καναλάκι.

Με τα αποχετευτικά έργα είχαν γίνει και αναχώματα που με τον καιρό διαμορφώθηκαν σε υποτυπώδης δρόμους για τη φιλοξενία των αυτοκινήτων, τυχερός όποιος είχε ένα μηχανάκι ή ένα ποδήλατο.

Στα πρώτα χρόνια της υπηρεσίας μας, ούτε να σκεφτούμε για μεγάλα έξοδα. Από τη Λούτσα κατεβαίναμε στην Τσουκνίδα στη θέση «Κηφισιά» το τέρμα της πορείας των ταξί. Εκεί ήταν ο μπάρμπα Νάσιος ο καφετζής, πρόθυμος πάντα να μας εξυπηρετήσει.

Κατεβαίναμε με τα πόδια ως εκεί κι από κει παίρναμε ένα ταξί για το Καναλάκι. Με το μέτριο «βαλάντιό μας» φρόντισα και αγόρασα ένα ποδήλατο. Το «BISMARK» ποδήλατο γνωστό για τον ισχυρό σκελετό του.

Η αλήθεια είναι πως πολύ εξυπηρετήθηκα στις μετακινήσεις μου. Όμως δεν έλλειπε και η λάσπη που άρπαζα από το χωματένιο δρόμο. Δε λέμε βέβαια και τις πιο δύσκολες περιπτώσεις. Πολύ, πάρα πολύ θάλεγα, πως τόχω σαν σύντροφό μου σ' ένα δύσκολο κομμάτι της ζωής μου. Να σκέφτεστε πως το κρατάω για κειμήλιο. Τώρα βρήκα την ευκαιρία να σας το παρουσιάσω, γιατί πρέπει κι αυτό μαζί με τις άλλες φωτογραφίες από τη δασκαλίστικη ζωή στη Λούτσα να είναι ένα σύνολο.

Με τη σύζυγό μου Ευαγγελινή σε έκθεση χειροτεχνίας των μαθητών

Μετάθεση στο Κεράσοβο

Στη Λούτσα υπηρέτησα από το 1957 μέχρι το 1963, έξι συναπτά έτη.

Τον Ιούνιο του 1963 πήρα μετάθεση για να υπηρετήσω στο Διθέσιο Δημοτικό Σχολείο Κερασόβου Άσσου.

Αυτή η Υπηρεσιακή μεταβολή με ικανοποίησε αρκετά.

Το Κεράσοβο είναι οικισμός της Κοινότητας Άσσου. Απέχει από το Θεσπρωτικό, την πατρίδα μου, δέκα μόνο χιλιόμετρα και έχει καθημερινή συγκοινωνία με λεωφορείο του ΚΤΕΛ.

Εγώ τοποθετήθηκα στην κενωθείσα θέση του μετατεθέντος Κωστή Σιώζη, δασκάλου από το Θεσπρωτικό.

Το σχολείο λειτουργούσε διθέσιο. Στα διθέσια σχολεία υποχρεωτικά υπηρετούσαν δάσκαλος και δασκάλα. Δασκάλα ήταν η Ευαγγελινή Παπακώστα από το Θεσπρωτικό, μετέπειτα σύζυγός μου. Το διδακτήριο ήταν μονοθέσιο.

Το δεύτερο τμήμα στεγαζόταν σε μισθωμένη αίθουσα κοντά στο σχολείο, τα δε διαλείμματα γινόταν στον αύλειο χώρο του σχολείου που σχετικά ήταν αρκετά ευρύχωρος και περιφραγμένος.

Δίκτυο ύδρευσης δεν υπήρχε. Είχε πηγαία νερά σε κάποια απόσταση από το σχολείο. Στο σχολείο είχε κατασκευαστεί ομβροδεξαμενή με αρκετά κυβικά. Έτσι εξυπηρετούμαστε σε ποτίσματα λουλουδιών και σε άλλες χρήσεις καθαριότητας.

Το σχολείο λειτουργούσε απρόσκοπτα θά 'λεγα. Δεν παρουσιάζονταν απουσίες μαθητών αδικαιολόγητες. Φροντισμένα τα παιδιά από εξωτερική εμφάνιση και καθαρά. Το πρόβλημα ήταν η απουσία των μεταναστών γονέων. Οι γέροι παππούδες όπως συνήθως αγράμματοι. Έτσι το πρόβλημα της προόδου των παιδιών έπεφτε στο φιλότιμο των δασκάλων.

Παράλληλα είχαμε και τα Αρβανίτικα. Ευτυχώς που οι νέοι και τα παιδιά απέφευγαν να τα μιλούν. Η μετανάστευση των γονέων τους έφερναν στις οικογένειές τους κάποια έσοδα. Έτσι τα παιδάκια δε δυσκολεύονταν στην προμήθεια των χρειωδών για το σχολείο και την εν γένει φροντίδα τους.

Έσοδα του σχολείου είχαμε μόνο από ένα μικρό ενοίκιο του υδροκίνητου αλευρόμυλου. Από βιβλιοθήκη και εποπτικά μέσα πολύ λίγα.

Δυσκολίες & προβλήματα

Δεν υπήρχε ηλεκτρικό ρεύμα. Ο φωτισμός εσωτερικά γινόταν με τις λάμπες πετρελαίου και με άλλα παραδοσιακά μέσα. Θέρμανση του σχολείου το ίδιο. Καθόλου.

Το Κεράσοβο είναι οικισμός της κοινότητας Άσσου. Έτσι οι κρατούντες πρώτα νοιάζονται για την έδρα και έπειτα για τα περί την έδρα.

Έτσι έχομε στο χωριό τον Άσσο ένα τηλέφωνο του Ο.Τ.Ε. Δεν χρειάζεται κι άλλο στο Κεράσοβο.

Και να λογαριάσει κανείς το σχολείο απέχει από το χωριό πάνω από δύο χιλιόμετρα. Άντε να οδηγούμε σε παράταξη τα παιδιά κάθε Κυριακή για να εκκλησιαστούν.

Οι μαθητές του Κερασόβου οι περισσότεροι έχουν τα σπίτια τους στον «κάμπο» και για να φτάσουν στο σχολείο πρέπει να βαδίσουν μια ανηφοριά, κάθετη σχεδόν, που θα χρειαστεί πάνω από μισή ώρα δρόμο για να φτάσουν και μερικά μία ώρα.

Στον σχολικό κήπο

Το Νηπιαγωγείο

Η κοινότητα ήταν χωρισμένη σε δύο σχολικές περιφέρειες. Δεν επιτρεπόταν μαθητής του Κερασόβου να φοιτήσει χωρίς ιδιαίτερο λόγω στο Σχολείο του Άσσου και το αντίθετο.

Στη σχολική περιφέρεια του Άσσου λειτουργούσε και Νηπιαγωγείο.

Τις πρώτες μέρες παρατήρησα πως μερικοί, οι ίδιοι κάθε μέρα, απουσίαζαν. Κάλεσα τους κηδεμόνες τους να με πληροφορήσουν το λόγο της συνεχούς απουσίας των. Η απάντηση: Δάσκαλε έχομε νήπια που πηγαίνουν στο Νηπιαγωγείο του χωριού. Αναγκαστικά λείπουν τα παιδιά γιατί τα συνοδεύουν ως εκεί και μετά τη λήξη της ημερήσιας εργασίας να τα ξαναφέρουν στο σπίτι. Έτσι πηγαίνουν και τα δικά μας στο πάνω σχολείο του Άσσου.

Άλλο πρόβλημα εδώ! Νηπιαγωγείο έχομε κι έρχονται και παιδιά του Κερασόβου. Να μας πουν να έρθουν και τ' άλλα.

Αργότερα μας παρουσιάστηκε και πρόβλημα ηλεκτροδότησης από τη Δ.Ε.Η. Το πρόγραμμα της Δ.Ε.Η. έλεγε να δικτυωθεί η Κοινότητα Άσσου κι όχι το Κεράσοβο (ο Άγιος Ηλίας όπως αλλιώς ονομαζόταν). Θα τα πούμε αυτά στη συνέχεια.

Η αείμνηστη Νηπιαγωγός Ειρήνη Γιαννέλη με τα αγαπημένα της νήπια.
Από δεξιά προς τα αριστερά Ευάγγελος Γ. Καλέσιος, Τριαντάφυλλος Β. Κατσάνος, Παναγιώτα Αθ. Κατσάνου, Χρήστος Δημ. Καλέσιος, Ειρήνη Φ. Παπαφωτίου, Παντελής Ευαγγ. Γούλας, Βασιλική Νικ. Κατσάνου, Χρυσαυγή Χαρ. Λαμπρούση. Νηπιαγωγός η αείμνηστη Ειρήνη Γιαννέλη (φωτ. 1971)

Η συνάντηση με τους γονείς και κηδεμόνες

Βασική προϋπόθεση για τη σωστή λειτουργία του Σχολείου θεωρούσα τη συνεργασία του δασκάλου με τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών.

Τους κάλεσα σε συνάντηση και ανταποκρίθηκαν στο σύνολό τους. Ας μην επαναλάβω τα όσα και στα άλλα σχολεία συζητήσαμε.

Το μεγάλο πρόβλημα ήταν η απουσία των γονέων από το σπίτι λόγω μετανάστευσης στη Γερμανία.

Όπως προηγούμενα είπα οι μεγάλοι ήξεραν και μιλούσαν Αρβανίτικα, αλλά τα παιδιά τους δεν άκουσα στο Σχολείο να τα μιλούν.

Άλλο πρόβλημα είχα με αρκετούς μαθητές που έμεναν στον «κάμπο» αρκετά μακριά από το σχολείο.

Κατά τη μεσημβρινή διακοπή της σχολικής εργασίας, όπως αντιλαμβάνεστε ήταν επίπονο να γυρίζουν στα σπίτια τους και πάλι να γυρίζουν πίσω για την απογευματινή εργασία.

Βέβαια αυτό το πρόβλημα σε επόμενα χρόνια λύθηκε με την καθιέρωση της προμεσημβρινής εργασίας. Σκέφτηκα να το κάνομε θέμα στην επιθεώρηση. Κάποιον έβαλα να ρωτήσει τάχα αν γίνεται τα παιδιά να κάνουν σχολείο ως το μεσημέρι. Φυσική ήταν η αντίδραση των γονέων.

-Όχι! τα παιδιά να τά 'χει ο δάσκαλος και το απόγευμα.

Έτσι αναγκάστηκα τις μεσημεριανές ώρες να φιλοξενώ αυτά τα παιδιά στο Σχολείο για να μπορώ να τα επιβλέπω.

Και το κακό έγινε. Μια μαθήτρια θέλοντας να ανέβει σ΄ ένα δέντρο, γλίστρησε και τραυματίστηκε πολλαπλά στο πρόσωπο. Την πήρε ο Φώτης Καλέσιος και με άλλο συνοδό την κατέβασαν στο γιατρό. Και τώρα υπάρχουν ίχνη του τραυματισμού.

Με αφορμή αυτό, έκανα λόγο στον Επιθεωρητή για προμεσημβρινή εργασία. Θετικός φάνηκε, αλλά τίποτα από εκεί και ύστερα. Με την ευκαιρία της συγκέντρωσης κάναμε λόγο και για άλλα προβλήματα που έχουν σχέση με τη φοίτησή τους στο σχολείο, όπως ο εκκλησιασμός, το Νηπιαγωγείο, το τηλέφωνο και τα άλλα που πιο πάνω αναφέρω.

Η στάση τους ήταν θετική για τη λύση τους. Μου ζήτησαν να βοηθήσω, αυτό ήθελα, τη συμπαράστασή τους γιατί οι δάσκαλοι στο χωριό είναι ευάλωτοι από πολλούς κινδύνους.

Προσπάθεια για λύση των προβλημάτων

Μετά τη συγκέντρωση ζήτησα να γίνει μια επιτροπή που θα βοηθούσε στην επίλυση των προβλημάτων.

Εθελοντικά προσφέρθηκαν οι Φώτης Κάλεσιος, ο Μάνθος Ζήκας, ο Παναγιώτης Δήμας, ο Χρήστος Λ. Δήμας.

Ο Χρήστος Δήμας και οι υπόλοιποι δήλωσαν θα είναι μαζί μας για ό,τι χρειαστεί.

Δεν χάσαμε χρόνο. Ο Ο.Τ.Ε. ζητούσε ένα κατάστημα για να εγκαταστήσει την τηλεφωνική γραμμή.

Ο Κυρ-Κώστας, Κώστας Κώστας, ο «φύλακας» του σχολείου που είχε ένα καφεπαντοπωλείο με ευχαρίστηση δέχτηκε στο κατάστημά του, να γίνει η τηλεφωνική εγκατάσταση. Και γιατί όχι, αφού και πελατεία μεγαλύτερη θα είχε και κάποιο κέρδος απ' τη λειτουργία του τηλεφώνου θα απεκόμιζε.

Ήταν βέβαια και άλλα οικήματα για το σκοπό αυτό αλλά προτιμήθηκε του Κυρ-Κώστα γιατί ήταν δίπλα στο σχολείο και εκεί ήταν και η στάση του λεωφορείου.

2/θέσιον Δημοτικόν Σχολείον Κερασόβου Άσσου

Νηπιαγωγείο

Στην πρώτη επίσκεψη του Επιθεωρητή Πύρου Στάρρα στο σχολείο, τον ενημέρωσα σχετικά με την ανάγκη της ίδρυσης Νηπιαγωγείου. Έδειξε μεγάλη κατανόηση.

-Πάρε χαρτί και γράψε, μου λέει. Έκανα μια αναφορά στον ίδιο για τη λύση του προβλήματος. Δεν άργησε να ιδρυθεί και το Νηπιαγωγείο και μάλιστα φρόντισε να λειτουργήσει.

Καταθέτουν στεφάνι τα νήπια.
Από δεξιά Γεώργιος Φ. Παπαφωτίου και Τριαντάφυλλος Βασ. Κατσάνος. Όρθιοι από δεξιά: Λαμπρινή Π. Θεοδώρου, Αθανάσιος Δημ. Μήτος (κοινοτικός σύμβουλος), Παναγιώτης Κοσμάς (Διοικητής του Σταθμού Χωρ/κής Άσσου), Δημήτριος Κ. Λαμπρούσης (πρόεδρος της κοινότητας), Κωνσταντίνος Αν. Κώστας, Αχιλλέας Σωτ. Σωτηρίου (Διευθυντής του Δημ. Σχ. Άσσου), Μιλτιάδης Δημ. Λαμπρούσης, Παναγιώτης Ευαγγ. Κούσης, Αλέξανδρος Ιωάννη Σιάρκος (Σήμερα εφημέριος του Χωριού π. Αλέξανδρος) και στο βάθος αριστερά η Γεωργία Γεωρ. Θεοδώρου. Φωτ. 1970.

Δημοτικό & Νηπιαγωγείο
Γεώργιος Φ. Παπαφωτίου, Βασιλική Λ. Δήμα, Ελένη Γ. Κάλιοση, Φωτεινή Αθ. Παπαθανασίου, Χρήσστος Κ. Γούλας, Ειρήνη Φ. Παπαφωτίου, Βασιλική Φ. Παπαφωτίου , Ευθύμιος Λεαν. Κατσάνος, Ευάγγελος Γ. Καλέσιος, Τριαντάφυλλος Βας. Κατσάνος. Αριστερά η Δασκάλα Ευαγγελινή Παπακώστα-Παπαφωτίου και η δεξιά η Νηπιαγωγός Νίκη Τζουβέλη.)

Εκδήλωση “Νύχτα Χριστουγέννων”

Εστιατόριο

Κι εδώ όπως και στη Λούτσα αντιμετωπίζαμε την παρασκευή και διανομή του συσσιτίου.

Υπήρχε ένα πρόχειρο υπόστεγο για την παρασκευή του συσσιτίου. Η διανομή γινόταν στο ύπαιθρο. Πόσες φορές η Ολύτσικα με την «εκπνοή» της τους γύριζε τα πιάτα, πότε αφήνοντάς τα νηστικά, κι άλλα καμένα στα χέρια από το ζεστό φαγητό.

Θυμάμαι πως ένας μαθητής, ο Δημήτρης ο Κώστας, είχε πάθει ένα σοβαρό έγκαυμα στα χέρια. Χρειάστηκε ειδική ιατρική περίθαλψη για να επουλωθεί το τραύμα του. Ήταν άμεση ανάγκη να γίνει κτίριο για τη λειτουργία του συσσιτίου.

Εδώ υπήρχε κάποια οικονομική δυνατότητα λόγω εμβασμάτων στις οικογένειες των μεταναστών.

Ορίστηκε μια επιτροπή, με συμμετοχή της Σχολικής Εφορίας, της κοινότητας, με εκπρόσωπο των γονέων και τον δάσκαλο. Κινήθηκαν γρήγορα και σε μικρό χρονικό διάστημα ξεκίνησαν εργασίες. Οι κάτοικοι και οι μαθητές ακόμα προσέφεραν εθελοντική εργασία. Οι φωτογραφίες μιλούν εύλογα.

Το χτίσιμο και όλες οι άλλες εργασίες έγιναν με τεχνίτες που ήσαν και γονείς. Πρόσφεραν την εργασία τους δωρεάν. Έγινε ένα κτίριο, κεραμοσκεπές, σοβατισμένο, με μεγάλα παράθυρα, ένα πολύ ωραίο εστιατόριο.

Στη συνέχεια κατασκευάστηκαν τραπέζια και καθίσματα. Οι κάτοικοι πολύ το χάρηκαν Βλέπε τις φωτογραφίες που το γλεντάνε.

Από την ανέγερση του χώρου εστιάσεως

Για άλλη μια φορά θυμήθηκα το γέρο συνάδερφο που μου είπε:

- Άμα οι κάτοικοι πεισθούν ότι θα γίνει έργο, ρίχνονται στη δουλειά και στην προσφορά με τα μούτρα.

Εθελοντική προσφορά και συμπαράσταση στην ανέγερση του εστιατορίου

Κατασκευή του εστιατορίου του Σχολείου,
φαίνονται από τα δεξιά: Ιωάννης Κων. Καλέσιος, Περικλής Αν. Γούλας, Ευστράτιος Κων. Καλέσιος, Περικλής Κων. Σταύρου, Γεώργιος Κων. Καλέσιος, Κων/νος Ιωάννη Κατσάνος, Φώτιος Κων. Καλέσιος, Ευθύμιος Χρ. Κώνστας, Λάμπρος Αν. Δήμας, Παναγιώτης Δημ. Λαμπρούσης, Χρήστος Κων. Αδάμ
Καθιστοί από δεξιά: Κων/νος Αν. Κώστας, Παναγιώτης Αθ. Δήμας. Φωτ. 1964.

Από αριστερά: Νικόλαος Γ. Λαμπρούσης, Κων/νος Αν. Κώστας είχε το μαγαζί δίπλα από το Σχολείο. Ήταν ο φύλακας άγγελος όσο χρόνο το Σχολείο δεν λειτουργούσε. Ήταν το μάτι μας. Μπροστά του καθιστός ο εγγονός του Γεώργιος Μιλτ. Δήμας. Αυτός που πίνει είναι ο Θωμάς Χρ. Κατσάνος. Ήταν ο συντηρητής του διδακτηρίου. Δεξιά του με το φτυάρι ο Φώτιος Γ. Λαμπρούσης και μπροστά του ο Θεόδωρος Πέτρου Δήμας. Συνέχεια ο Δάσκαλος Φώτης Γ. Παπαφωτίου, Χρήστος Θ. Κατσάνος, με το καπέλο ο θρυλικός Μυλωνάς Σωτήριος Χρ. Δήμας, Κων/νος Χρ. Γούλας και τελευταίος δεξιά ο Μάνθος Κων. Ζήκας. Ο Μπάρμπα Μάνθος ήταν ο πρωτεργάτης σε κάθε εργασία του χωριού, παρότι είχε αναπηρία στο πόδι του δεν το έβαζε κάτω. Πίνουν για να στεριώσει η δουλειά, το χτίσιμο του εστιατορίου. Φωτ. 1964.

Εκκλησία - Νεκροταφείο

Για να γίνουν η εκκλησία και το νεκροταφείο έπρεπε να εγκρίνει η Μητρόπολη το χώρο και τα της δόμησης.

Ύστερα από επιτόπιο έρευνα της Μητρόπολης δόθηκε η άδεια ανέγερσης της εκκλησίας και της εγκατάστασης νεκροταφείου.

Για την έναρξη των εργασιών δεν αρκούσε μόνο η προσφορά προσωπικής εργασίας, χρειαζόταν και αρκετά χρήματα. Οι απόδημοι της Γερμανίας μας πρότειναν να τους στείλουμε μπλοκ είσπραξης θεωρημένα από τη Μητρόπολη για να συνει-σφέρουν οι ίδιοι και άλλοι φίλοι τους.

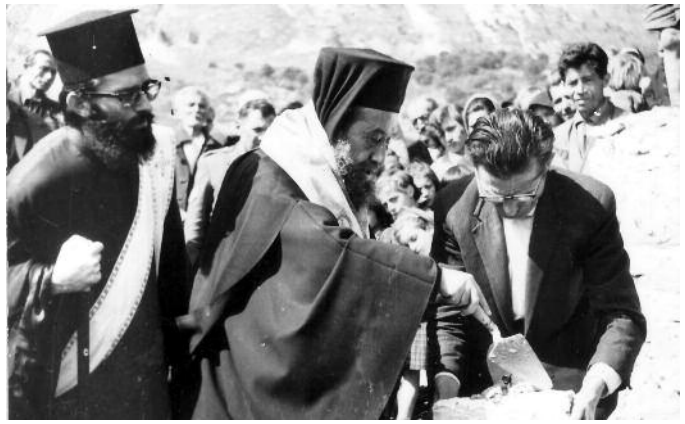

Από τα εγκαίνια της θεμελίωσης του Ναού,
από τον Σεβασμιοτατο και τον πρόεδρο Θεόδωρο Σ. Θεοδώρου

Έτσι κι έγινε. Μόνο βρήκαμε εμπόδιο στη Μητρόπολη. Καθυστερούσε τη θεώρηση. Το μυστικό της καθυστέρησης ήταν η κατηγορία για τον Μάνθο Ζήκα. Ότι «βεβήλωσε» το ξωκκλήσι της Παναγίας με ενσταύλωση των ζώων του.

Κάτι τέτοιο όμως δεν είχε συμβεί. Απεναντίας ο μπαρμπα - Μάνθος ήταν ευυπόληπτος πολίτης και με Χριστιανικές Αρχές και πεποιθήσεις. Αυτό το πληροφορηθήκαμε στην επίσκεψη που κάναμε στο Μητροπολίτη.

-Τι θα κάνομε δάσκαλε; μου λέει ο μπαρμπα- Πάνος ο Δήμας που ήταν και ο πρόεδρος της επιτροπής.

-Σφάξτε ένα καλό κατσίκι και ξεκινάμε αύριο για τη Μητρόπολη.

Φτάνοντας στη Μητρόπολη φωνάζω κάποιον και του λέω: -Πάρε αυτό το σφαχτό και πήγαινέ το στο Μητροπολίτη, να του πεις πως ο δάσκαλος, ο Παπαφωτίου από το Κεράσοβο του Άσσου θέλει να σας επισκεφτεί.

Σε λίγο με φώναξε.

- Σεβασμιότατε δεν είμαι μόνος. Είναι μαζί μου και δύο μέλη της επιτροπής για την ανέγερση του Ιερού Ναού, αναφέρονται συγχρόνως τα ονόματά τους.

Μόλις άκουσε το όνομα του Μπαρμπα-Μάνθου, αγρίεψε. Κατάφερα ύστερα από πολλές εξηγήσεις να τον πείσω ότι ήταν καθαρή συκοφαντία. Τελικά τους δέχτηκε κι αυτούς. Του εξηγήσαμε το πρόβλημα που έχομε.

- Πήγαινε , μου λέει, κάτω στον κύριο Χαλκιά να σου δώσει όλα τα μπλοκ και τη μεγάλη σφραγίδα.

Τά 'φερα!

- Και τώρα εσύ θα υπογράφεις σαν ταμίας κι εγώ σαν πρόεδρος. Αν είναι να πάμε φυλακή για την εκκλησία, ας πάμε!

Τελειώσαμε, ευχαριστήσαμε τον σεβασμιότατο και φύγαμε παίρνοντας τα μπλοκ. Ύστερα από λίγο ακούω τον μπαρμπαΠάνο να λέει:

- Μωρέ δάσκαλε, αν δε χυθεί αίμα τίποτε δε γίνεται; και εννοούσε το σφαχτό φιλοδώρημα.

Το ευφυολόγημα του μπάρμπα-Πάνου ήρθε να συμπληρώσει την ικανοποίησή μας για το επίτευγμα της θεώρησης των μπλοκ είσπραξης.

Από την ανέγερση του Ναού, Γεώργιος Κ. Κλέσιος, Αντώνης Κ. Κατσάνος και Φώτης Παπαφωτίου

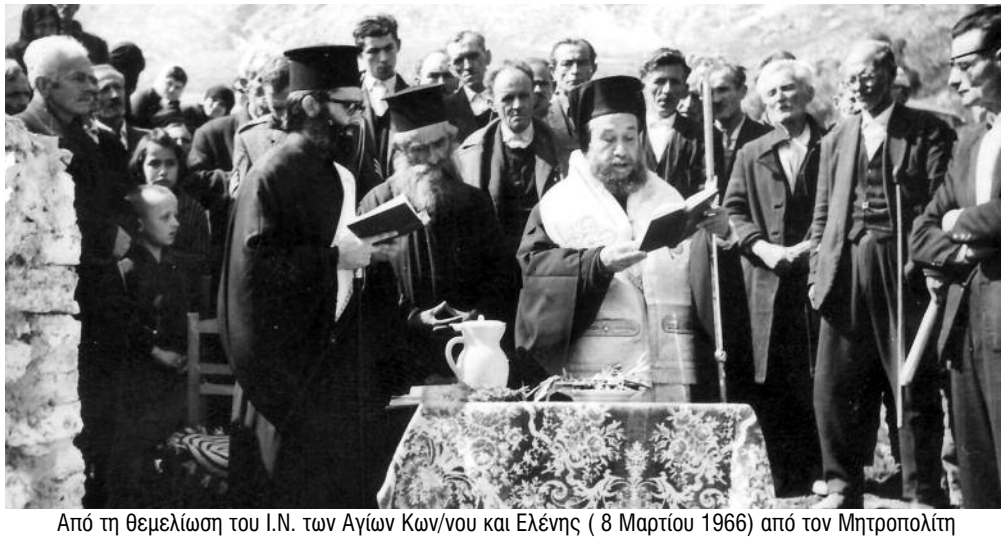

Από τη θεμελίωση του Ι.Ν. των Αγίων Κων/νου και Ελένης (8 Μαρτίου 1966) από τον Μητροπολίτη Στυλιανό. Στη μέση ο αείμνηστος εφημέριος του χωριού Ευθύμιος Χούθης (παπα-Θύμιος).Από δεξιά Θεόδωρος Σωτ. Θεοδώρου (πρόεδρος της κοινότητας), Μάνθος Κων. Ζήκας, Παναγιώτης Δημ. Λαμπρούσης, Χρήστος Κων. Αδάμ, Χρήστος Λ. Δήμας, Δημήτριος Χρ. Γούλας, Κων/νος Αν. Κατσάνος (Αντ/δρος της κοινότητας), Χρήστος Κων. Πανούσης, Δημήτριος Γ. Κατσάνος, Λέανδρος Ευθ. Κατσάνος, Χρήστος Ευθ. Δήμας, Ευθύμιος Χρ. Κατσάνος και μπροστά Θεοδώρα Κων. Μήτσιου.

Εξόρμηση

Πρώτη φροντίδα ήταν να φύγουν για τους απόδημους της Γερμανίας τα μπλοκ είσπραξης.

Είχαν κι αυτοί τις δυσκολίες τους και το μεγαλύτερο πρόβλημα ήταν η διασπορά των αποδήμων μας σε διάσπαρτες πόλεις.

Τα παλληκάρια τα κατάφεραν. Με κόπους βέβαια και ταλαιπωρίες ξεπεράστηκαν οι δυσκολίες. Έτσι δεν άργησε και πολύ να έρθει η πρώτη επιταγή. Παράλληλα ξεκινήσαμε κι εμείς «έρανο» εσωτερικά στο χωριό και σε άλλα χωριά και πόλεις με αποδεικτικά είσπραξης πάντοτε.

Αφού συγκεντρώθηκαν αρκετά χρήματα αποφασίσαμε να προχωρήσουμε στη θεμελίωση. Εικόνες από τη θεμελίωση και από τις εργασίες της οικοδόμησης τις βλέπαμε στις φωτογραφίες που παραθέταμε. Φαίνεται επίσης και η συμμετοχή μικρών και μεγάλων στην ανέγερση του Ναού.

Το γενικό πρόσταγμα το είχε ο μπαρμπα-Μάνθος Ζήκας. Να φροντίζει να μη λείψουν υλικά, νερό και οι εθελοντές. Παντού ήταν μπροστά. Πότε με παρακάλια, πότε με σκούζες πότε με χωρατά κατάφερνε η δουλειά να προχωρεί ακώλυτα.

Οι προδιαγραφές του έργου απαιτούσαν καλούς τεχνίτες και οι δαπάνες πολλές φορές μας στενοχωρούσαν και πραγματικά έγινε ένα κτίσμα λαμπρό, με πελεκητές πέτρες με τα τοξωτά του παράθυρα και τις πόρτες, με επιμελημένο σοβάτισμα, με εικονογράφηση, πολυελαίους, καντήλια και ότι άλλο πρέπει να περιέχει ένας ναός για να λειτουργεί σωστά. Επόμενο ήταν να αργοπορήσουμε λίγο.

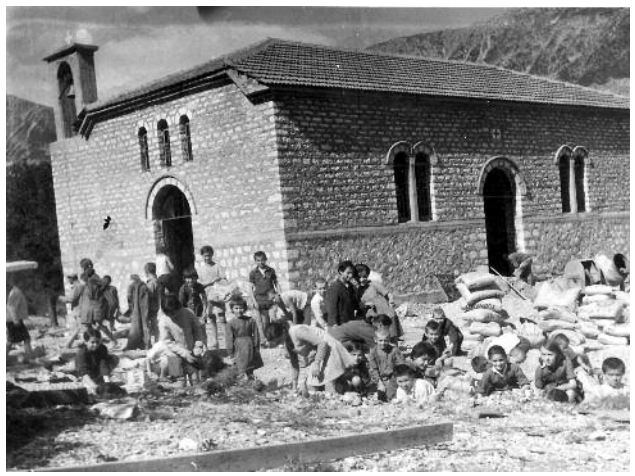

Μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Κερασόβου - Άσσου στη διαμόρφωση του αύλειου χώρου

Το «ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ» δηλαδή τα εγκαίνια του Ναού και η ονομασία του σε Ιερό Ναό Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης έγινε το 1975. Οι διαδικασίες είχαν αρχίσει από το 1966. Στη συνέχεια ετοιμάστηκε και το Νεκροταφείο, πολύ κοντά στην εκκλησία.

Σχολικές δραστηριότητες

Όπως και πιο πάνω ανάφερα, το σχολείο λειτουργούσε διθέσιο.

Ο Κώστας Σιώζης, ο συνάδερφος που αντικατέστησα με τη συνεργασία της δασκάλας Ευαγγελινής Παπακώστα, είχαν οργανώσει καλά το διθέσιο. Βρήκα δηλαδή μια καλή υποδομή. Ο διαχωρισμός των τάξεων στα δύο τμήματα γινόταν ως εξής: Τις μικρές τάξεις Α,Β,Γ το ένα τμήμα και τις Δ,Ε,ΣΤ το άλλο.

Επειδή είχα ξεκινήσει να οργανώνω την πρώτη ανάγνωση με τη μέθοδο των πρωτότυπων λέξεων, πήρα στο τμήμα μου τις τάξεις Δ,Ε,ΣΤ.

Βέβαια δεν πρόκειται εδώ να ασχοληθώ με τον τρόπο διδασκαλίας που ακολούθησα, γιατί δεν έχει τώρα νόημα.

Τα χρόνια κείνα, κυκλοφορούσαν πολλές μέθοδοι διδασκαλίας για την πρώτη ανάγνωση και κάπως μας είχαν μπερδέψει. άλλωστε τότε, νέοι δάσκαλοι εμείς θέλαμε να πειραματιστούμε. Για τις τάξεις Πέμπτη και Έκτη ήμουν καλά ενήμερος στο μάθημα της Φυσικής Πειραματικής και της Χημείας.

Από τη βιβλιοθήκη του πατέρα μου είχα ανασύρει το βιβλίο με τίτλο του «ΓΙΑΤΙ» που περιείχε αρκετές πληροφορίες γι' αυτά τα μαθήματα. Επίσης είχα παρακολουθήσει και σχετικά σεμινάρια που πέρα από τις εμπειρίες μας συνέστησαν και σχετική βιβλιογραφία. έτσι κατάφερα από άχρηστα υλικά να κατασκευάζω όργανα για τη διδασκαλία αυτών των μαθημάτων.

Το σπουδαιότερο ήταν πως ενημερωθήκαμε να χρησιμοποιούμε τα όργανα που ήταν κλειδωμένα στις οργανοθήκες λόγω άγνοιάς μας για τον τρόπο χρήσης τους. Το ίδιο και για όργανα προβολής, διαφανειών, εικόνων, που πολύ βοήθησαν στη διδασκαλία αλλά και στη γνώση τους μαθητές.

Η παροιμία μια εικόνα χίλιες λέξεις είχε βρει τη θέση της και την επαλήθευσή της.

Προσπαθήσαμε να αξιοποιήσουμε την ΑΜΜΟΔΟΧΟ για τη διδασκαλία πολλών ενοτήτων, όλων των τάξεων.

Χειροτεχνικές εκθέσεις

Τις προγραμματισμένες ώρες των τεχνικών γενικών μαθημάτων προσπαθήσαμε να τις εκμεταλλευτούμε γόνιμα.

Οι μαθητές με χαρά υποδέχτηκαν την ώρα των καλλιτεχνικών μαθημάτων. Θα έκαναν κάτι με τα χεράκια τους. Σαν είδαμε πως είχαν μεράκι και όρεξη να εργαστούν, φροντίσαμε να προμηθευτούμε εργαλεία και υλικά που θα τους χρειάζονταν.

Επίσης τους παροτρύναμε υλικά που θα βρουν στη φύση, όπως τα ροκόφυλλα από το καλαμπόκι, το παπίρι και άλλα όμοια από τα βαλτονέρια καθώς και άλλα άχρηστα υλικά που με το χέρι τους θα γινόταν ίσως ένα κομψοτέχνημα.

Τους πετάξαμε και την ιδέα στο τέλος της χρονιάς να τα εκθέσουμε στους γονείς και φίλους τους. Έτσι καταφέραμε στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς να οργανώνουμε καλλιτεχνικές εκθέσεις με έργα των μαθητών.

Αυτή μας η προσπάθεια άφηνε καλές εντυπώσεις στους επισκέπτες και οι μαθητές απεκόμιζαν ικανοποίηση και ενθουσιασμό από τη δημιουργία τους και από τη νέα σχολική χρονιά έκαναν προγραμματισμό για τη νέα παρουσίαση. Δείγμα παρουσιάζομε σε φωτογραφίες.

Η Δασκάλα Ευαγγελία (Λίτσα) Γ. Παναγιώτου από το Θεσπρωτικό

Αθλητισμός

Εδώ παραθέτω μερικές φωτογρραφίες που μιλούν μόνες τους.

Βλέπομε: Γυμναστικές επιδείξεις, χορό, κλασικό αθλητισμό. Είχαμε οργανώσει τις αθλητικές δραστηριότητες, με αμμοδόχο, βόλεϊ μπολ, μπάσκετ, διάφορες μπάλες και άλλο σχετικό υλικό.

Είχαμε πρωτεύσει σαν σχολείο σε αγώνες της περιφέρειας Θεσπρωτικού και λάβαμε μέρος στην Πρέβεζα σε επίπεδο Νομού.

Οι φωτογραφίες των σελίδων είναι από τους σχολικούς αγώνες πέντε Σχολείων (Άσσου, Κερασόβου, Νικολιτσίου, Ελαίας και Χαλάσματος) στο παρεκκλήσιο Κοίμηση της Θεοτόκου στο Κεράσοβο τον Ιούνιο του 1965.

Στο επί κοντώ ο Κοσμάς Σταμάτης από το σχολείο Νικολιτσίου. Ιούνιος 1965

Γυμναστικές επιδείξεις

Στο ύψος Παναγιώτης Ευαγγ. Πανούσης (Σχ. Κερασόβου)

Στο μήκος Γεώργιος Απ. Κατσάνος (Σχ. Κερασόβου).

Στο τρέξιμο από δεξιά Λεωνίδας Γεωρ. Χρήστου (Σχ. Άσσου), Θωμάς Χαρ. Λαμπρούσης (Σχ. Κερασόβου) και οι Κοσμάς Σταμάτης και Γιάννης Αθ. Οικονόμου (Σχ. Νικολιτσίου).

Η κονσερβοποίηση

Η παρουσία μου ως δάσκαλος σε χωριά, μου έδωσαν τη δυνατότητα να έχω σχέσεις με τη Διεύθυνση Γεωργίας και συχνή συνεργασία με τους γεωπόνους σε αγροτικά θέματα των κατοίκων.

Μάλιστα δε, είχα παρακολουθήσει και σχετικά σεμινάρια. Είχα φιλοξενηθεί με άλλους δασκάλους στη Γεωπονική Σχολή Κόνιτσας για δεκαπέντε μέρες και σε πολλά θέματα καλλιεργειών ενημερωθήκαμε.

Εδώ στον Άσσο είχαμε κάποια παραγωγή ανοιξιάτικης και φθινοπωρινής καλλιέργειας χλωρών φασολιών.

Στη Διεύθυνση Γεωργίας υπηρετούσε τότε ο γεωπόνος συμπατριώτης μου Σωκράτης Παπαδήμας, γείτονας, συγγενής και φίλος. Μας επισκέφτηκε στο χωριό και μας μίλησε για κονσερβοποίηση φυτικών προϊόντων. Είχε βέβαια την πληροφορία για τα χλωρά φασολάκια του Άσσου. Άλλωστε, όπως μου είπε, και ο ίδιος το γνώριζε, γιατί στα μικρά του χρόνια ζούσε στον Άσσο που ήταν δάσκαλος ο πατέρας του, ο Σωτήρης Παπαδήμας.

Στην άλλη επίσκεψη έφερε μαζί του και την αρμόδια υπάλληλο οικιακής οικονομίας οργανωμένη για επίδειξη. Έγινε συγκέντρωση των κατοίκων και έγινε ενημέρωση για την κονσερβοποίηση. Μια χύτρα υψηλής πίεσης ήταν το βασικό εργαλείο και κουτιά μεταλλικά χωρητικότητας περίπου ενός κιλού.

Πήραν τα χλωρά φασολάκια καλά καθαρισμένα και τα «ζεμάτισαν» για λίγα λεπτά. Στη συνέχεια τα έβαλαν στα κουτιά και τα γέμισαν με νερό βρασμένο και τα τοποθέτησαν μέσα σε βραστήρα. Εκεί τα συμπλήρωσαν με το βραστό νερό.

Τα έβρασαν στη χύτρα χωρίς το καπάκι για να φύγει ο τυχόν υπάρχον αέρας. Ακολούθησε η στεγανή σφράγιση των κουτιών και η τοποθέτησή τους πάλι στη χύτρα για αποστείρωση. Μετά την επίδειξη όλοι προσφέρθηκαν να κάνουν κονσερβοποίηση χλωρών φασολιών. Η χύτρα μας παραχωρήθηκε όσο θα την χρειαστούμε. Τα κουτιά τα παραγγείλαμε και βέβαια αυτά πληρώθηκαν. Σε λίγες μέρες και μαθητές είχαν μάθει να κάνουν κονσέρβες. Όλοι ήταν ενθουσιασμένοι. Μάλιστα δε, ζήτησαν να γίνει ένα εργαστήριο για μαζική παραγωγή.

Υπάρχει μια μικρή κοιλάδα αρδευόμενη, αλλά όχι αρκετή για μεγάλη παραγωγή. Πάντως όλα τα σπίτια εξασφάλιζαν φασολάκια για όλη τη χρονιά

και το θυμούνται ακόμα.

Η όλη εργασία της κονσερβοποίησης γινόταν στο χώρο εστιάσεων των συσσιτίων. Εκεί υπήρχαν όλα τα αναγκαία, για το βράσιμο, για το πλύσιμο, για αποθήκευση κ.λ.π.

Όλοι βέβαια ήταν βιαστικοί για την πρωτιά.

Όμως μπήκαν σε κάποια τάξη και πήρε ο καθένας τη σειρά του.

Πάντως ήταν σωστό πανηγύρι η όλη διαδικασία. Συνήθως γινόταν τις απογευματινές ώρες. Μικροί και μεγάλοι στο πόδι. Αυτό κράτησε για αρκετό καιρό.

Δεν θυμάμαι πότε και γιατί σταμάτησε αυτή η δραστηριότητα. Πάντως δεν ξανάγινε τέτοιου είδους κονσερβοποίηση. Θα μπορούσε όμως να συνεχιστεί και να γίνει και για φρούτα, αχλάδια, μήλα κ.ά.

Όμως δεν έγινε. Πάντως οι κάτοικοι με ευχαρίστηση θυμούνται εκείνα τα χρόνια κι αυτό είναι η ικανοποιησή μας για τη συμβολή μας ως δάσκαλοι.

Κονσερβοποίηση Φασολιών
Δημόσια επίδειξη κονσερβοποίησης από την Ειδική Υπάλληλο της Δ/νσης Γεωργίας

Το διδακτήριο του Σχολείου

Μια ματιά στο παρελθόν πολλά ωφελεί και διδάσκει και οδηγεί τον άνθρωπο σε μονοπάτια και δρόμους ηθικής τάξης και το μέλλον φωτίζει.

Πριν γίνει το διδακτήριο του σχολείου η στέγαση εγίνετο σε ιδιόκτητα οικήματα του χωριού.

Αντιλαμβάνεστε τα της λειτουργίας του σχολείου. Όταν πρωτοπάτησα το πόδι μου στο Γραφείο του Σχολείου αντίκρυσα να κρέμεται στον τοίχο μια φωτογραφία. Από τον απερχόμενο συνάδελφο Κωστή Σιώζη πληροφορήθηκα πως στη φωτογραφία είναι ο Κωσταντίνος Αδάμ, ο δωρητής του οικοπέδου του Σχολείου.

Πολύ συγκινήθηκα από τη χειρονομία αυτού του ανθρώπου. Στ' αλήθεια, γιατί θυμήθηκα όταν πρωτοδιορίστηκα στη Λυγιά για διδακτήριο είχα μια χωριάτικη χορταποθήκη, χωρίς παράθυρα και σωστή πόρτα, παρά από μια φεγγίτα που ανοίχτηκε στα κεραμίδια βλέπαμε δάσκαλος και μαθητές.

Μεγάλη του η προσφορά. Η προσφορά του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΔΑΜ

Η αποπεράτωση του διδακτηρίου έγινε στη δεκαετία του 1950. Δάσκαλος τότε υπηρετούσε ο Γιώργος Κολιός από τις Παπαδάτες που φρόντισε πολύ για τη σωστή ανέγερση. Μαζί με το διδακτήριο χτίστηκε και η κατοικία για τον δάσκαλο. Αυτός φρόντισε και έγινε και η ομβροδεξαμενή που στην αρχή αναφέρω.

Αξίζει για το Γιώργο Κολιό τα δυό λόγια που γράφω. Δυστυχώς το κτίριο αυτό κατεδαφίστηκε και έγινε ένας νέος τύπος Σχολείου. Το δυστυχώς πιο πολύ αναφέρεται στο ότι το νέο σχολείο δεν λειτούργησε και σύντομα έκλεισε από έλλειψη μαθητών.

Κρίμα στους κόπους για να χτίσομε εστιατόρια, να κάνομε σωστή περίφραξη και είσοδο στον υπόγειο χώρο και αποχωρητήρια έξω από το σχολείο, και έλλειψε και η ζωντάνια από το χωριό.

Κοινωνικές δραστηριότητες

Οι Μαθητές με προθυμία στο κοινωφελές έργο

Από τη γιορτή για τα 150 χρόνια της Επανάστασης του 1821

Επάνω φωτογραφία από Δεξιά: Σπυρίδων Χρ. Λαμπρούσης, Ιωάννης Αθ. Κατσάνος, Κων/νος Νικ. Κατσάνος, Ιωάννης Λ. Δήμας, Παπαφωτίου Γ. Παπαφωτίου (ο Δάσκαλος), Σταυρούλα Χρ. Δήμα, Κώστας Οικονόμου και μπροστά Λάμπρος Χαρ. Λαμπρούσης, συνέχεια Δήμητρα Βας. Κατσάνου, Χρήστος Κων. Αδάμ, Χρήστος Ευθ. Κατσάνος, Τζουβέλη (αδελφή της Νηπ/γού Νίκης Τζουβέλη), Ευάγγελος Λ. Δήμας, Περικλής Ιωάννη Δήμας, Δημήτριος Ευθ. Κώνστας, Ευάγγελος Θεοδ. Παπαθανασίου, Λαμπρινή Ευαγγ. Δήμα, Βάια Κων. Κατσάνου, Αικατερίνη Στ. Λαμπρούση.
Κάτω φωτογραφία από Δεξιά: Χρήστος Ευθ. Κατσάνος, Χρήστος Κων. Αδάμ, Κώστας Οικονόμου, Νικόλαος Απ. Κατσάνος.

Γιορτή της 25ης Μαρτίου

Αλή Πασάς και
Λάμπρος Τζαβέλας

Ελλάς το μεγαλείο σου
;
Δήμητρα Κατσάνου
Δήμας Τάκης

Ομαδική φωτογραφία όλων των επί σκηνής

Η προσπάθεια για ανάδειξη μνημείου

Εκείνα τα χρόνια, οι δάσκαλοι κάθε Κυριακή είχαν την υποχρέωση να οδηγούν συνταγμένα τους μαθητές σε κάποιο Ιερό Ναό για εκκλησιασμό. Στον οικισμό του Κερασόβου δεν είχαμε εκκλησία και πηγαίναμε στον Άσσο, στον Αϊ Γιώργη.

Κάποια Κυριακή, μετά τη Θεία Λειτουργία, από περιέργεια, έριξα μια ματιά σ' ένα παλιό κτήριο, δίπλα από την εκκλησία. Εξωτερικά έδειχνε σαν εγκαταλειμμένο, χωρίς στέγη και πορτοπαράθυρα. Μπαίνοντας έμεινα άναυδος. Οι τοίχοι είχαν αγιογραφίες, αξιόλογου αγιογράφου, ελαφρά αλλοιωμένες και το θλιβερό! Τα μάτια των αγίων βγαλμένα με αιχμηρό αντικείμενο. Σωστός βανδαλισμός. Βγαίνοντας συνάντησα το παπα-Θύμιο, τον εφημέριο του Ναού στην εξώπορτα και τον κάλεσα για καφέ και να με ενημερώσει σχετικά με τα χαλάσματα που είδα.

- Αυτή ήταν η εκκλησία δάσκαλε στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Φεύγοντας οι Τούρκοι το 1912 με τις λόγχες τους έβγαλαν τα μάτια των Αγίων που ήταν αγιογραφημένες και προξένησαν και ζημιές στο κτίριο. Επόμενο ήταν το ερείπιο να το αποτελειώσουν οι άνθρωποι παίρνοντας ότι χρήσιμο υλικό είχε απομείνει από την οικοδομή.

Κι ο παπαΘύμιος συγκινημένος μου εξέφρασε τη λύπη του γι αυτό το κατάντημα του Ναού.

Από την κουβέντα που κάναμε, βγήκε πως αυτό το κτίριο είναι ιστορικό κειμήλιο και σαν αρχαιολογικό αντικείμενο πρέπει να χαρακτηριστεί διατηρητέο και να γίνει επισκέψιμο. Σκεφτήκαμε πως πρέπει να προχωρήσομε σε ενέργειες για την αναστήλωση του κτιρίου και την αποκατάσταση των φθορών στις αγιογραφίες.

Αμ' έπος, άμ' έργο.

Όλοι οι τοπικοί παράγοντες συμφώνησαν. Αποφασίστηκε και έγινε μια επιτροπή για την υλοποίηση του έργου με την οικονομική βοήθεια των κατοίκων. Συγκεντρώθηκαν σιγά σιγά τα χρήματα από την επιτροπή, προεξάρχοντος του ΠαπαΘύμιου. Πρώτα έγινε η στέγη, κεραμοσκεπής. Στη συνέχεια, ανάλογα με τις εισπράξεις, αποκαταστάθηκε ο εξωτερικός τοίχος, η πόρτα και τα παράθυρα. Εξωτερικά κι εσωτερικά έγινε καλλωπισμός των χώρων κι έγινε επισκέψιμος. Όλοι το χαρήκαμε. Είπαμε στον πρόεδρο του χωριού να επικοινωνήσει με την Αρχαιολογική Υπηρεσία για την αποκατάσταση των αγιογραφιών. Δεν έμαθα τι απέγινε, γιατί εν τω μεταξύ έφυγα

από το Κεράσοβο κι απουσίαζα γι' αρκετό χρονικό διάστημα.

Όταν κάποτε βρέθηκα σαν επισκέπτης στον Άσσο αντίκρισα κάτι θλιβερό. Η στέγη του ναού έλειπε. Αναρωτήθηκα μήπως αφαιρέθηκε γιατί δεν έγινε με έγκυρες προδιαγραφές. Πολλούς ρώτησα να μάθω. Κανένας δεν ήταν σε θέση να με πληροφορήσει. Πολύ θέλω να πληροφορηθώ, γιατί έγινε πάλι ερείπιο.

Είναι κρίμα! Πολύ κρίμα, γιατί κατάντησε έτσι σαν Γιοφύρι της Άρτας.

Το άδοξο τέλος του νερόμυλου

Η παρουσία μου ως δάσκαλος σε χωριά, μου έδωσαν τη δυνατότητα να έχω σχέσεις με τη Διεύθυνση Γεωργίας και συχνή συνεργασία με τους γεωπόνους σε αγροτικά θέματα των κατοίκων.

Όπως πιο πάνω αναφέρω, τα μοναδικά έσοδα του Σχολείου ήταν από το μίσθωμα του νερόμυλου κάτω στον «κάμπο», εκεί που πήγαζαν αρκετά νερά, που πότιζαν τη μικρή κοιλάδα του χωριού, εκεί είχε στηθεί ένας νερόμυλος.

Ένα μαγευτικό τοπίο, με πολλές νεροσυρμές, πυκνή βλάστηση, πανύψηλα αιωνόβια πλατάνια κι ανάμεσά τους το γραφικό σπιτάκι του υδρόμυλου.

Μου θύμισε τους στίχους «πέρα στην άκρη του χωριού που ο μύλος μας γοργά γυρνά κι ο ήλιος του καλοκαιριού μέσ' απ' τα δένδρα δεν περνά». Μια μεγάλη τεχνητή λιθόκτιστη δεξαμενή, κοντά στο μύλο, αποθήκη νερού για την άρδευση. Από κει ακουγόταν το ρυθμικό μουσικό κόασμα των βατράχων, συμπλήρωμα του ρομαντικού τοπίου.

Πολλές φορές επισκεπτόμουν το μυλωνά, το μπαρμπαΣωτήρη, που είχε κάνει σχεδόν μόνιμο κατοικιό την «πουλίτσα» του μύλου.

Τον είχα ρωτήσει να μου πει αν είναι αλήθεια, όλα αυτά που ακούγονται για τον μύλο και το μυλωνά. Για «ξωτικά» δάσκαλε δεν είδα μέσα στο μύλο. Έξω δεν ξέρω τι γινόταν. Θόρυβος και παράξενες, σαν φωνές, άκουγα. Ευτυχώς τις περισσότερες ώρες της μέρας είχα παρέα αυτούς που ερχόταν για να αλέσουν.

Ο μπαρμπαΣωτήρης ο Δήμας ήταν ένας καλοκάγαθος τύπος, με χιούμορ, χωρίς και σένα να σε παρεξηγήσει αν του φερνόσουν πειραχτικά.

-Βαθιά, μπάρμπα Σωτήρη, τη βάζεις την ''ξαγιάστρα'' (τη σέσουλα για να πάρει το ''ξάγι'', τα δικαιώματά του από το άλεσμα) καλά που δε φοράς και φαρδύ μανίκι.

Αυτά και άλλα που λέγονται για τους μυλωνάδες. Πειράγματα για την «πουλίτσα» για το πώς το θέλει το αλεύρι κ.α.

Όλα πήγαιναν καλά, για την εξυπηρέτηση του χωριού και γειτονικών χωριών ώσπου μια μέρα ήρθε η καταστροφή. Ένας αιωνόβιος πλάτανος που στεκόταν φύλακας και καμαριάρης, ύστερα από μια βροχή, δυνατή βροχή και ανεμοστρόβιλο κι' απ' τα γεροντικά χρόνια κι απ' τη γύμνια στις ρίζες του, άφησε ένα φοβερό θόρυβο και γκρεμίστηκε. Γκρεμίστηκε πάνω στο

νερόμυλο που τόσα χρόνια προστάτευε με τη σκιά και τη δροσιά του.

Ο μύλος διαλύθηκε τελείως, τίποτε δε θύμισε από τη λειτουργία του. Όλα αντάμα στέγη, τοίχοι, μύλος έγιναν χαλάσματα. Πάει, ο μύλος, πάει κι ο μπάρμπα Σωτήρης; Τρέξαμε όλοι κοντά.

Βλέπομε ένα μπαρμπαΣωτήρη καθισμένο σε μια πέτρα να κρατά το κεφάλι του. Πήραμε ανάσα. Ευτυχώς! Είχα Άγιο, μας είπε. Βγήκα έξω να πάω στην ''καντάλη'' να κόψω το νερό, και δεν πέρασαν ούτε πέντε λεπτά και έγινε ο χαλασμός. Τον παρηγορήσαμε για το μύλο και χαρήκαμε που είναι στη ζωή.

Αυτό ήταν το άδοξο τέλος του γραφικού νερόμυλου. Εκείνο που απόμεινε ήταν ο μυλαύλακας που παράλληλα έδινε νερό στη νεροτριβή που ήταν κοντά στο μύλο κι έτσι θα μπορούσαν οι κάτοικοι να πλένουν και να καθαρίζουν τα χοντρά ρούχα του σπιτιού.

Μπόλιασμα δέντρων

Ο Χρήστος Κατσάνος (Χρηστακη-Νάκος) δείχνει στους μαθητές το μπόλιασμα

Η διαμονή μας στο Κεράσοβο

Τη θέση του Κεράσοβου την είχα δεκατέσσερα χρόνια, τη μισή σχεδόν Δημόσια Υπηρεσία.

Η σύζυγός μου, Ευαγγελινή Παπακώστα - Παπαφωτίου, είχε τοποθετηθεί ένα χρόνο πριν το 1962. Μέναμε στο δωμάτιο του δάσκαλου, πολύ στενό βέβαια, αλλά βρίσκαμε τρόπους να εξυπηρετηθούμε. Για παράδειγμα αγοράσαμε ένα διπλό κρεβάτι, ένα πάνω παιδί, ένα κάτω, το χ-ψ που λέγαμε στο στρατό.

Εδώ πρέπει να εξάρω τη συνεργασία που είχα στο σχολείο με τη γυναίκα μου. Οι κάτοικοι πολύ μας εκτιμούσαν κι όχι μόνο για την αίθουσα, αλλά για την κοινωνική μας συμπεριφορά. Αποκτήσαμε στο Κεράσοβο και τα τρία παιδιά μας, τον Γιώργο, την Ειρήνη και τη Βάσω.

Εδώ γνωρίστηκαν σαν συμμαθητές με τα πρώτα παιδιά της ηλικίας τους, στο θρανίο, στην αυλή, στο παιχνίδι και σε άλλες στιγμές.

Όταν βρεθήκαμε μακριά, ο νους τους ήταν στο Κεράσοβο και η επιθυμία του νόστου έκδηλη. Θυμάμαι το εξής χαρακτηριστικό. Επιστρέφαμε από την Αθήνα για διακοπές. Στη διάρκεια του ταξιδιού, όλο για το Κεράσοβο μιλούσαν, για φίλους, για παιγνίδια, για γεγονότα. Όταν πλησιάσαμε στο Θεσπρωτικό μας σήκωσαν μπαϊράκι.

-Πρώτα να πάμε στο Κεράσοβο και ύστερα στο Θεσπρωτικό!

Τέτοιο δέσιμο είχαν. Συχνά κατεβαίνουν από το χωριό στο Θεσπρωτικό για δουλειές τους και τους ανταμώνουμε. Βλέπομε στα πρόσωπά τους την ευχαρίστηση από τη συνάντηση. Κι όταν επισκεπτόμαστε το χωριό, μας υποδέχονται με μεγάλη χαρά. Εδώ πρέπει να σημειώσω πως το ίδιο συμβαίνει και με τους κατοίκους της Λυγιάς και της Λούτσας που υπηρέτησα.

Οι πρώην μαθητές μου, έγιναν επιστήμονες, εκπαιδευτικοί, Δημόσιοι Υπάλληλοι, επιτυχημένοι επαγγελματίες, συνδικαλιστές, αιρετοί σύμβουλοι Ο.Τ.Α. και ανώτερα.

Ανέβηκε στα βουλευτικά έδρανα ο Δημήτρης Ντούσκας, μαθητής μου από τη Λυγιά. Όλοι τους δείχνουν τη χαρά τους σε κάθε συνάντησή μας.

Ομαδική εκδρομή σχολείων

Όταν πήγα στο Κεράσοβο, μαζί με άλλα, έμαθα πως τις σχολικές εκδρομές ο καθένας είχε και τον «τροβά του», όπως λέει κι ο λαός. Έκανα μια σκέψη για κάτι άλλο. Να επικοινωνήσω με τους διευθυντές των γειτονικών σχολείων: Ελαίας, Γιάννη Κονταξή, Νικολιτσίου Βασίλη Γιάτση, Άσσου Αχιλλέα Σωτηρίου και Γαλήνης Σπύρο Καινούργιο. Κάναμε κουβέντα κι αποφασίσαμε. Υπεύθυνος για το φαγητό των δασκάλων ο Βασίλης Γιάτσης. Να ψήσομε στη σούβλα ένα αρνί, να κάνομε σαλάτες και για επιδόρπιο μήλα ή ότι άλλο βρει.

Για τους μαθητές να προμηθευτούμε κιμά και να κάνομε, ο καθένας στο σχολείο του κεφτεδάκια και το ψωμί τους.

Ο Βασίλης αποδείχτηκε άξιος προμηθευτής και για την ποιότητα αλλά και την οικονομία. Στη φωτογραφία δεν φαίνονται όλοι. Πολλοί δάσκαλοι έρχονταν και έφευγαν. Το ίδιο και στα τρία νηπιαγωγεία. Άσσου, Κερασόβου, Νικολιτσίου πέρασαν πολλές Νηπιαγωγοί.

Στο ψήσιμο του αρνιού:
Καθιστή η Δωροθέα Κοίλια. Όρθιοι: Ευαγγελινή Παπαφωτίου - Παπακώστα, Ευτυχία (σύζυγος Βαγγέλη Κολιού), Αγγελική Χήτα, Περσεφόνη και Αχιλλέας Σωτηρίου, Γιάννης Κονταξής.

Μάιος 1975

Πέρασαν 18 και παραπάνω χρόνια που υπηρέτησα σε Μονοθέσια και Διθέσια Δημοτικά Σχολεία. Από δώ και πέρα, δεν πρόκειται να συναντήσω τις δυσκολίες που μου παρουσιάστηκαν ως τώρα. Στη Γενική Συνέλευση του Συλλόγου δασκάλων και νηπιαγωγών του Νομού Πρεβέζας, εκλέχτηκα Αντιπρόσωπος για να τους εκπροσωπήσω στην πρώτη Μεταδικτατορική Συνέλευση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδας (Δ.Ο.Ε.) στην Αθήνα.

Οι συνάδελφοι αντιπρόσωποι με εξέλεξαν Μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Δ.Ο.Ε. Πρόεδρος εκλέχτηκε ο αείμνηστος Παναγιώτης Καζαντζής, δάσκαλος στο Νομό Σερρών, την καταγωγήν έλκων από τα Ιωάννινα.

Η θητεία μου, μετά από δύο Γενικές Συνελεύσεις, τερματίσθηκε τον Ιούλιο του 1978. Δε θα επεκταθώ στην ιστόρηση αυτής της περιόδου προς το παρόν. Θα αναφέρω όμως ορισμένα αξιοπρόσεχτα επιτεύγματα του κλάδου. Απαλλάχτηκε ο δάσκαλος από το βραχνά του «ΚΥΡΙΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗ».

Στις αυθαιρεσίες του επιθεωρητή να κατατάσσει τους δασκάλους, σε «κατ' απόλυτη εκλογή», «κατ' εκλογή» και «κατ' αρχαιότητα» με «ανιστόρητα» κριτήρια, δόθηκε λύση. Δόθηκε το δικαίωμα, για το χρονικό διάστημα της χουντικής επταετίας, οι δάσκαλοι να ζητήσουν αναθεώρηση της βαθμολογικής τους κατάταξης, αφού εν τω μεταξύ είχαν καταργηθεί οι εκθέσεις ικανότητας που είχαν συντάξει οι επιθεωρητές εκείνης της περιόδου.

Αργότερα έγινε διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων της εποπτείας, στον εκπαιδευτικό Σύμβουλο και τον Διοικητικό προϊστάμενο ή Διευθυντή. Έγινε κατάργηση της καθαρεύουσας και καθιέρωση της Δημοτικής γλώσσας. Αξιοσημείωτο είναι και η σύνταξη και εφαρμογή του ενιαίου μισθολογίου των Δημοσίων Υπαλλήλων. Αυτό έγινε από την ΑΔΕΔΥ της οποίας μέλος ήταν και η Δ.Ο.Ε. Αυτά και άλλα επιτεύγματα του κλάδου μη φανταστείτε πως επετεύχθησαν απλώς με ένα αίτημα.

Έγινε οργανωμένος αγώνας. Θέλαμε και έπρεπε να προβάλομε τα αιτήματά μας για ενημέρωση των πολιτών και διαφόρων κοινωνικών φορέων για να έχομε τη συμπαράσταση τους. Ιδιαίτερα καταφέραμε να πείσομε τους γονείς για το δίκιο του αγώνα μας που βασικά ήταν συμφέρον για την εκπαίδευση, για τα παιδιά τους.

Γι' αυτό και οι μεγάλες πολυήμερες απεργίες ήταν πετυχημένες, αγωνιστικές και καθοριστικές.

Διασκεδαστική Γκάφα

Την ημέρα της ψηφοφορίας για την ανάδειξη Διοικητικού Συμβουλίου από τη Δ.Ο.Ε. μου συνέβη κάτι διασκεδαστικό.

Κάθε αντιπρόσωπος έριχνε τόσα ψηφοδέλτια στην κάλπη όσες δεκάδες δασκάλων είχε ο σύλλογος που εκπροσωπούσε. Τότε μόνο ένα ψηφοδέλτιο υπήρχε, του Παναγιώτη Καζαντζή με άλλους οχτώ υποψηφίους και ένας ανεξάρτητος. Είχαμε τη δυνατότητα να διαγράψομε έναν υποψήφιο και να εγγράψομε στη θέση του το όνομα του ανεξάρτητου, που σημειωτέον αυτός εκλιπαρούσε τους συναδέλφους να τον βοηθήσουν. Εκεί που καθόμουν σ' ένα καναπέ στο διάδρομο μαζί με τον αναπληρωματικό μου τον Τάκη Πήλιο και βάζαμε τα ψηφοδέλτια στους φακέλους, να 'σου και κάθεται δίπλα μου, προφανώς αντιπρόσωπος, κάποιος με τα ψηφοδέλτια στο χέρι για να τα φακελώσει. Πήρε το μάτι μου πως κάποιον διέγραφε και στη θέση του έγραφε τον ανεξάρτητο. Ένα, δύο, τρία ψηφοδέλτια και προχωρούσε. Αδιάκριτα πρόσεξα και είδα πως διέγραφε το όνομά μου. Αγαπάει ο Θεός τον κλέφτη, αλλά αγαπάει και το νοικοκύρη, είπα μέσα μου. Γυρίζω και του λέω:

-Βλέπω πως κάποιον διαγράφεις συνάδερφε! Τον ξέρεις ή κάποιος σου συνέστησε να το κάνεις;

- Ω! Δε βαριέσαι! Μήπως θα με δει τι κάνω; Γέλασα και του λέω:

- Εμένα διαγράφεις συνάδελφε! Τά 'χασε! Κοκκίνισε, ξεροκατάπιε και τρεμουλιάζοντας μου ζήτησε συγνώμη. Έσχισε τα ψηφοδέλτια λέγοντάς μου: «Πατριωτάκι είναι, τον λυπήθηκα». Αργότερα συναντηθήκαμε και γίναμε και φίλοι.

ΑΔΕΔΥ

Η ΑΔΕΔΥ είναι το ανώτατο συνδικαλιστικό όργανο των Δημοσίων Υπαλλήλων. Συνίσταται από το Γενικό Συμβούλιο που εκλέγεται κάθε τρία χρόνια. Αποτελείται από εβδομήντα Συμβούλους εξ ών οι δέκα είναι από την Δ.Ο.Ε. Το Γενικό Συμβούλιο αναδεικνύει και την Εκτελεστική Επιτροπή. Η Δ.Ο.Ε μετείχε με ένα μέλος. Συνήθως οι εκάστοτε κυβερνήσεις προσπαθούσαν και συνήθως το επιτύχαιναν να ελέγχουν τη Διοίκηση της ΑΔΕΔΥ. Στις συνεδριάσεις του Γενικού Συμβουλίου γινόταν πολλές συγκρούσεις. Από τη μια μεριά ήταν οι προνομιούχοι κλάδοι με τα ποικιλώνυμα επιδόματα και οι μη κατέχοντες, όπως η Δ.Ο.Ε.

Δόθηκαν σκληρές μάχες για να επιτύχομε την καθιέρωση ενιαίου μισθολογίου. Υπήρχαν εβδομήντα επιδόματα κι εμείς είχαμε μόνο το επίδομα του Μονοθεσίτη δάσκαλου.

Αναγκαστήκαμε να υποχωρήσομε για να αρθούν τα αδιέξοδα για τη σύνταξη του Ενιαίου Μισθολογίου αφού βέβαια καταργήθηκαν και τα άλλα των άλλων κλάδων. Αλλά το νόστιμο είναι πως ύστερα από λίγο με διάφορες δικαιολογίες άρχισε η καταστρατήγησή του.

΄Ελεγαν π.χ. οι της Δ.Ε.Η ή του Ο.Τ.Ε: Εμείς δεν πειράζομε το μισθολόγιο. Τσιμπάμε λίγο την τιμή μονάδος και έτσι εξασφαλίζομε το «τάδε» επίδομα. Ασφαλώς άμεσα δεν μπορούσαν να τα περάσουν, αλλά έβρισκαν τρόπο δια της «τεθλασμένης».

Αυτά και άλλα, πολλά θα μπορούσα να απαριθμήσω, ίσως το καταφέρω σε κάποια άλλη στιγμή. Στην ΑΔΕΔΥ, στο Γενικό Συμβούλιο μετείχα, ταυτόχρονα με τη Δ.Ο.Ε. Στα τρία αυτά χρόνια πολλές γνώσεις και εμπειρίες απεκόμισα. Αποχώρησα το 1978. Θέλω εδώ να ομολογήσω τη συμπαράσταση της γυναίκας μου και την υπομονή των παιδιών μου σ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα της συνδικαλιστικής μου πορείας στην ΑΘΗΝΑ.

Από το συνέδριο της ΑΔΕΔΥ παρουσία του τότε πρωθυπουργού Γεωργίου Παπανδρέου. Μεταξύ των συνέδρων και συγχωριανός μου Βασίλης Ζορμπάς (δεύτερος στον διάδρομο στη δεξιά πτέρυγα).

Επιστροφή Οίκαδε

Μετά τη λήξη της αποστολής μου στην Αθήνα το καλοκαίρι του 1978 επιστρέψαμε στο Θεσπρωτικό. Ήδη, είχαμε πάρει μετάθεση, πρώτα η σύζυγος και τον επόμενο χρόνο εγώ, για το εξατάξιο Δημοτικό Σχολείο Θεσπρωτικού.

Ο Γιώργος και η Ειρήνη ήταν τώρα πια μαθητές γυμνασίου. Η τρίτη, η Βάσω ήταν μαθήτρια της Πέμπτης τάξης του δημοτικού. Ζήτησα και πήρα να διδάξω την Πέμπτη τάξη.

Στο χρόνο που υπηρέτησα στο Θεσπρωτικό φρόντισα να πλουτίσω τις γνώσεις μου για το διδακτικό μου έργο.

Παρακολούθησα σεμινάρια φυσικής και χημείας που μου έδωσαν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσω τα όργανα από τις οργανοθήκες και να κατασκευάζω με απλά υλικά τέτοια όργανα.

Παρακολούθησα για ένα χρόνο 1980-81 την επιμορφωτική ΣΕΛΔΕ. Για μια εβδομάδα παρακολούθησα στις Σπέτσες σεμινάριο Θεατρικής Παιδείας. Πέρα από τα μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος προσπάθησα να αξιοποιήσω την «πολιτιστική ώρα» της Παρασκευής. Ένα μέρος ήταν ψυχαγωγική. Η Θεατρική Παιδεία με τους αυτοσχεδιασμούς των μαθητών ήταν διασκεδαστική και παραγωγική σε γνώσεις και οξυδέρκεια. Με θέμα τη λογοτεχνία έφερα τους μαθητές σε γνωριμία με λογοτέχνες, ποιητές κ.λ.π. Είδα κάποια στροφή τους στο «βιβλίο».

Ξεκινήσαμε με τον Ζαχαρία Παπαντωνίου. Φέραμε στην επιφάνεια πολλά από το λογοτεχνικό του έργο.

Βρήκαμε και τη μουσική από ποιήματά του. Είχαν δραστηριοποιηθεί όλα τα παιδιά, ατομικά και ομαδικά, ψάχνοντας σε βιβλιοθήκες ή και ενήλικες.

Θυμάμαι, όταν ήρθε για επίσκεψη ένας εκπαιδευτικός σύμβουλος και έμαθε από τους μαθητές γι' αυτή τους την ασχολία θέλοντας να τους πειράξει τους λέει:

Θέλετε να σας μάθω κι εγώ ένα τραγούδι του Ζαχαρία Παπαντωνίου του σκύλου ουρά. Τα παιδιά αντί για απάντηση άρχισαν να του το τραγουδούν. Δεν πρέπει να παραλείψω και την έκδοση τη Σχολικής Εφημερίδας «ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΜΑΤΑ» κάθε δύο μήνες. Είχε συγκροτηθεί συντακτική επιτροπή από μαθητές που φρόντιζαν για τη συγκέντρωση της

ύλης και την έκδοσή της.

Είχαν συλλέξει πολλές πληροφορίες για το Θεσπρωτικό, για τα Σχολεία, τις εκκλησίες, τα έθιμα, τις πολιτιστικές δραστηριότητες, γιορτές, πανηγύρια κ.λ.π.

Τις πληροφορίες τις έπαιρναν με προσωπική επίσκεψη σε πρόσωπα, Συλλόγους, φορείς κ.α. Αυτό που μας διατάραξε τη σχολική εργασία ήταν ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ του 1981. Εγκαταλείψαμε το διδακτήριο και κατασκηνώσαμε σε μεγάλες στρατιωτικές σκηνές στην αυλή του Σχολείου.

Τις επόμενες χρονιές, ώσπου ν' αποκατασταθούν οι ζημιές στεγαστήκαμε στο διδακτήριο του Γυμνασίου, τις απογευματινές ώρες.

Δημοτικό Σχολείο Θεσπρωτικού σχολικό έτος 1979-1980 (ΣΤ' τάξη)
Από αριστερά: Αθανασίου Αθανάσιος, Κωσταντή Λαμπρινή, Θωμά Αθανασία, Παπαφωτίου Φώτιος (ο δάσκαλος), Παπαφωτίου Βασιλική, Γιαννάκη Παρασκευή, Καινούργιου Λαμπρινή.
Μεσαία σειρά: Από αριστερά: Παπαδιώτη Θεοδώρα, Καραβίδα Ελένη, Μπόμπορη Ευτυχία, Κίτσου Ευφροσύνη, Πότσιος Χαράλαμπος, Οικονόμου Κωνσταντίνος, Καινούργιου Χριστίνα, Πανταζή Μιράντα, Κωσταντινίδη Ευγενία, Σιγιάννης Δημήτριος.
Κάτω σειρά, από αριστερά: Γούλας, Λάζαρος, Θωμάς, Ζήκος Νικόλαος, Παπαθανασίου Κωνσταντίνος, Κοσμάς Βασίλειος, Ντόβας Ιωάννης, Κώτσης Γεώργιος, Κολιοκίτσιος Παναγιώτης.

Μετάθεση στο Λούρο

Το 1984 πήρα προαγωγή στο Β΄ Βαθμό του Δ/ντή. Η μετάθεσή μου, βάσει του νόμου, ήταν υποχρεωτική σε κενή θέση Δ/ντή Β΄. Τοποθετήθηκα στο 10/ θέσιο Δημοτικό Σχολείο Λούρου.

Στο Λούρο έμεινα μέχρι τον Νοέμβριο. Δ/ντής ανέλαβε άλλος συνάδερφος αρχαιότερός μου. Ζήτησα και πήρα απόσπαση για το Δημοτικό Σχολείο Θεσπρωτικού λόγω μακροχρόνιας απουσίας του Δ/ντή του.

Στο Λούρο δεν υπήρχε διδακτήριο. Η στέγαση γινόταν σε διάφορα ιδιόκτητα οικήματα. Αύλειος χώρος δεν υπήρχε. Στα διαλείμματα οι μαθητές φιλοξενούνταν στον παρακείμενο δημόσιο δρόμο. Για κάλυψη των πολιτιστικών ωρών επέλεξα να διδάξω δημοτικούς χορούς εν όψει μάλιστα του εορτασμού της επετείου της 28ης Οκτωβρίου. Με ευχαρίστηση και όρεξη τα παιδιά παρακολούθησαν το μάθημα και σε λίγες μέρες τα κατάφεραν.

Τη μέρα της Εθνικής Επετείου, μετά τη παρέλαση στήθηκε ο χορός στην κεντρική πλατεία. Ίσως ήταν πρωτόγνωρο κι ο κόσμος κι οι μαθητές πολύ το χάρηκαν. Ο πρόεδρος του Λούρου, ο Γιώργος ο Τζώρας μας μοίρασε λουκούμια.

Το πέρασμά μου από το Λούρο φαίνεται ήταν αρκετά καλό και οι μαθητές μου ήταν ενθουσιασμένοι. Τα πρωινά που ερχόμουν από το Θεσπρωτικό έτρεχαν να με προϋπαντήσουν στο αυτοκίνητο. Όταν έφυγα για το Θεσπρωτικό πολλές φορές έπαιρναν ταξί κι ερχόταν να με επισκεφτούν.

Στο Θεσπρωτικό με απέσπασαν για να καλύψω τη δημιουργηθείσα κενή θέση λόγω αναρρωτικής άδειας του Δ/ ντή.

Στο Θεσπρωτικό, λόγω επισκευών του διδακτηρίου, η φοίτηση, όπως και πιο πάνω ανάφερα, γινόταν στο Γυμνάσιο τις απογευματινές ώρες, κι όταν δεν έχεις τη δική σου αίθουσα η εργασία επόμενο είναι να μη γίνεται πλήρης σε όλες τις διαστάσεις. Η χρονιά πέρασε ήρεμα χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα.

Θέλω να πιστεύω πως και η δική μου συμβολή ήταν καθοριστική στη συνέχιση της λειτουργίας του πρώτου Δημοτικού Σχολείου Θεσπρωτικού, που εμπνευστής και πρωτεργάτης του διδακτηρίου ήταν ο πατέρας μου Γεώργιος Παπαφωτίου, δάσκαλος.

Εδώ φοίτησαν τα εγγόνια μου, Φώτης, Δημήτρης και Μάρθα Μπάουρ, παιδιά της κόρης μου Ειρήνης, δασκάλας που κι αυτή υπηρέτησε για μια χρονιά.

Το πέρασμά τους ως μαθητές έκαναν κι ο Γιώργος και Φώτης Σαλονικιός το 2009, παιδιά της κόρης μου, Βάσως.

Ριζοβούνι

Την άλλη χρονιά, 1985-86 πήρα μετάθεση για το Ριζοβούνι. Η χρονιά πέρασε με σύμπνοια και συνεργατικότητα μ' όλους τους συναδέλφους. Δίδαξα στην έκτη τάξη. Οι μαθητές μου, θέλοντας να δείξουν την εκτίμησή τους στο δάσκαλό τους με τη λήξη της σχολικής χρονιάς μου δώρισαν ένα ωρολόγι χειρός.

΄Ηταν η τελευταία χρονιά μου στην υπηρεσία της παιδείας. Τον Σεπτέμβριο υπέβαλα την παραίτησή μου γιατί θα ήμουν υποψήφιος Δήμαρχος για το Δήμο Θεσπρωτικού στις εκλογές του Οκτωβρίου 1986.

Χάριν της ιστορίας θέλω να αναφέρω τούτα: Ο παππούς μου, ο Κωσταντή Κίτσιος, πατέρας της μητέρας μου, δάσκαλος, υπηρέτησε σχεδόν το σύνολο της υπηρεσίας του στο Δημοτικό Σχολείο Ριζοβουνίου. Όταν πέθανε, η καμπάνα της εκκλησίας του Ριζοβουνίου χτυπούσε πένθιμα. Στην ερώτηση, ποιος πέθανε, απαντούσαν: «Ο δάσκαλός μας, ο Κωσταντή Κίτσιος».

Επίσης για ένα χρόνο υπηρέτησε κι ο πατέρας μου, ο Γιώργος Παπαφωτίου. ΄Εμελλε ακόμη, η κόρη μου η Ειρήνη, δασκάλα να συνεχίσει εκεί επάξια το εκπαιδευτικό έργο μέχρι το 2011.

Το σχολείο έκλεισε τον κύκλο της ζωής του, σχεδόν μαζί με τη δασκάλα του, που πάσχισε πραγματικά να το κρατήσει ζωντανό κύτταρο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο εγγονός μου ο Γιώργος, απόρησε με το ρεαλιστικό τρόπο αφήγησης των προσωπικών βιωμάτων μου, ώστε να σε παρασέρνει με τη ροή του ζωντανού λόγου σε ένα μύθο, θαρρείς.

Έχοντας έμφυτη την ικανότητα να διεισδύει στην ιστορία, ανέσυρε ξεχασμένες, αλλά βαθειά χαραγμένες πτυχές της ζωής μου, σε μια συζήτηση που είχα μαζί του.

Έτσι, λίγο πολύ, ξεκίνησε τούτη η αναζήτηση στο χρόνο. Κύριος άξονας είναι η ουσία της παιδαγωγικής, της δικής μου παιδαγωγικής.

Εκείνης, που θέλει παιδιά γαλουχημένα σε νου, καρδιά και σώμα. Η καθαρή ματιά του εφήβου απορρέει από την αγνή ψυχή. Θωρακισμένη από τα βέλη της μισαλλοδοξίας, εξαιτίας γεγονότων του ταραγμένου ελληνικού παρελθόντος, μπόρεσε και μού έδωσε, ακριβώς, το στίγμα της διδασκαλικής πορείας μου. Η δύναμη της γνώσης είναι το σπαθί που κόβει. Μα νικητής στη ζωή είναι εκείνος που χρησιμοποιεί το σπαθί, όχι για να σκοτώσει, αλλά να προστατέψει κάτι πολύτιμο. Την ανθρώπινη υπόσταση!

Οικογενειακή φωτογραφία στην ορκωμοσία μου στο δημαρχείο Θεσπρωτικού, με τη σύζυγό μου Ευαγγελινή και τα παιδιά μου Γιώργο, Ειρήνη και Βάσω.

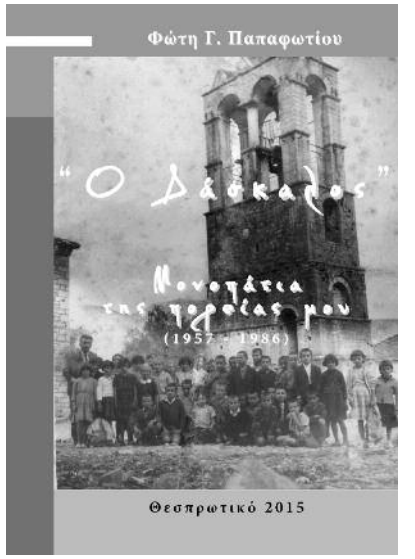

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ, "Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ",
ΜΟΝΟΠΟΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΜΟΥ
(1957-1986)
ΤΟΥ ΦΩΤΗ Γ. ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ
ΕΚΤΥΠΩΘΗΚΕ ΚΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ ΤΟΥ
2015 ΣΕ 500 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΓΙΑ
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ.
Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΑΙ Η
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΓΕΙΝΕ ΑΠΟ ΤΗ
ΝΙΚΗ ΣΑΡΡΗ. ΤΟ LAYATOUT, Η
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ, Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΓΙΩΡΓΟ ΓΙΑΝΝΟ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΕΙΧΕ ΚΑΙ
ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ.
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΤΟ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΣΕ
ΧΑΡΤΙ ΓΡΑΦΗΣ 140 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ VEL-
VET 300 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ.